

VÁCLAV NÝVLT

DOUĂ MILIOANE DE MARTORI

VÁCLAV NÝVLT

Două milioane de martori

În româneşte de Virgil Florea şi Alexandra Toader

Editura Univers
Bucureşti – 1971

Cuprins

1. Crima nu fusese prevăzută în program

Că nu e bună moartea
O ştim chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit şi ei...

Glasul se auzea de undeva, din întuneric. Obiectele îşi pierdeau contururile în lumina difuză şi doar cel ce s-ar fi simţit aici ca la el acasă ar fi putut desluşi un dulap, o canapea sau un scaun.

— Cine a spus asta? întrebă un alt glas, mai profund, şi mai aspru. Din întuneric se auziră apoi alte întrebări şi răspunsuri.

— Când? Atunci? În vechea Grecie?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Mă doare capul... Aprindeţi lumina!

— Lumina nu ajută, interveni în discuţie un al treilea glas, necunoscut, aparţinând unei femei. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

— Aprindeţi lumina!

Lumina îi izbi cu atâta putere în ochi încât, pentru o clipă, aproape că-i orbi.

Cea mai mare parte a încăperii rămase însă mai departe în semiîntuneric. O lampă înaltă, cu picior, îşi concentra conul de lumină asupra unui fotoliu, care, prin aspectul său modern, contrasta cu restul mobilierului. Era alcătuit din câteva tije de metal împletite asimetric şi acoperite cu o blană albă, cu

smocuri ciufulite de păr. Biblioteca, biroul cu scaunul său şi policioara cu cactuşi de sub fereastră erau, în mod evident, de dată mai veche şi fără îndoială că stăteau pe locurile lor de aproape zece ani. Numai fotoliul fusese cumpărat probabil de curând. În fotoliu şedea chircit, într-o poziţie nefirească, un bărbat, cu faţa înfundată în blana albă de pe spătar. Nu se mişca. Mâinile şi picioarele îi erau fixate de braţele şi picioarele fotoliului. Fusese legat straşnic de către cineva care se pricepea bine la o treabă ca asta. La legăturile acestea se mai adăuga o sfoară trecută de câteva ori în jurul trupului.

— De ce nu zâmbeşti, Jiři Xaver? întrebă vocea, care cu câteva clipe înainte recitase versurile antice.

— De ce nu zâmbeşti, Jiři Xaver?

În întrebarea repetată se simţea o undă de nelinişte. Omul din fotoliu nu se mişcă însă nici de data aceasta.

— Sfântă Fecioară! ţipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare, din afara spaţiului camerei. I s-a întâmplat ceva!

Şi atunci se petrecu ceva neaşteptat. În jurul fotoliului se îngrămădiră o mulţime de oameni care nu intrară însă pe uşa rămasă în continuare închisă. Dezordinea se produse atât de repede şi de neaşteptat, încât nimeni din cei prezenţi nu avu vreme să-şi dea seama nici de cauza şi nici de logica ei. Surprinzătoare era şi îmbrăcămintea celor nou sosiţi. La unii nici nu se potrivea cu atmosfera camerei: purtau pe ei halate albe, alţii, salopete murdare de ulei, ba cineva dăduse buzna îmbrăcat chiar în uniformă de paznic cu banderola pe mână.

Din mulţimea nedumerită se desprinse un om, care strigă:

— Oameni buni, aici s-a săvârşit o crimă!

2. Două milioane de martori

Mulţi oameni s-au speriat în clipa aceea, toţi deodată, deşi se aflau în locuri diferite. Două milioane de feţe speriate, poate două milioane şase sau două milioane fără paisprezece, nu se ştie precis. Unii, după o clipă de panică, au devenit neîncrezători, iar apoi curioşi să ştie ce se va mai întâmpla.

Momentul de tăcere încordată a fost întrerupt deodată de acordurile zgomotoase ale muzicii de dans şi pe ecranele televizoarelor a apărut cunoscuta panoramă a Hradului şi a Podului Carol, cu obişnuita ramură, sus, în colţul din dreapta,

Se întâmplă adesea diverse defecţiuni tehnice sau chiar întreruperi de emisie, dar, de data aceasta, telespectatorii au intuit ceva ieşit din comun. Pauza rămase fără explicaţii şi aşteptarea se prelungi. Unii au aprins lumina, ca şi când s-ar fi temut să rămână în întuneric în faţa ecranului slab luminat, care îi speriase aşa de tare. Alţii, aşezaţi în faţa televizoarelor, discutau cu însufleţire, emiţând tot felul de ipoteze, în timp ce în alte case domnea în continuare aceeaşi linişte împietrită. În cea mai grea situaţie se aflau oamenii singuri, văduvele şi burlacii, deoarece nu-şi puteau împărtăşi nimănui îndoielile şi frica. În majoritatea cazurilor însă, în faţa televizoarelor din cluburi, cămine studenţeşti, case de cultură, săli de aşteptare, din dormitoarele brigadierilor şi sălile căminelor săteşti erau adunate mulţimi mari de oameni. Zeci lângă zeci făceau sute,

sute lângă sute, mii: două milioane de martori. Şi toţi aşteptau răspunsul.

*

Ondřej Suda se afla şi el în faţa micului ecran, dar, spre deosebire de majoritatea celorlalţi, moţăia şi se trezise doar la zgomotul muzicii. Se întinse şi aruncă o privire absentă spre imaginea Hradului.

— S-a şi terminat?

— Nu, o defecţiune tehnică, îi răspunse repede Maria, străduindu-se să-i ascundă senzaţia de încurcătură şi teamă, n-au spus încă din ce cauză... Nu vrei o cafea?

Suda căscă şi reflectă la cele spuse. Ghici că-i ascundea ceva, dar nu dădu prea mare importanţă acestui fapt. Mai degrabă se gândea dacă să bea sau nu cafeaua.

— Mai bine mă duc să mă culc... Am pierdut ceva deosebit?

— Deocamdată nu..., îi răspunse iarăşi, cu o grabă nefirească, nevastă-sa, apropiindu-se de televizor şi închizându-l.

Suda rămase în fotoliu. Îi era ciudă pe el însuşi pentru că adormise, dar mai ales era supărat pe autorii care nu scriu piese mai bune. Plecase la serviciu de ieri dimineaţă şi se întorsese abia azi spre seară. După atâţia ani de căsătorie, nevastă-sa se obişnuise şi se împăcase cu aceste întârzieri. Nu se putea altfel. Suda era convins de aceasta. Când voi ieşi la pensie, gândea el, atunci voi avea destul timp pentru familie, papuci şi televizor. Suda era trecut binişor de cincizeci de ani, iar soţia lui era doar cu câteva luni mai tânără. La prima vedere, menajul lor

părea destul de monoton şi banal. Prima impresie este însă adesea înşelătoare.

Sună telefonul. Maria vru să se îndrepte spre el, dar Suda i-o luă înainte şi ridică receptorul.

Maria îl observă cu atenţie şi, auzindu-l că spune cam de şapte ori da, înţelese că, de îndată ce convorbirea se va sfârşi, Ondra îşi va lua pălăria şi trenciul şi va pleca. În faţa soţiei sale, Suda nu cerea niciodată amănunte în legătură cu vreun caz nou, pentru că nu voia s-o sperie. Nici după ce cazul era rezolvat, nu povestea despre ce fusese vorba, nici cine fusese prins şi în ce împrejurări. Exista între ei un acord tacit căruia Maria i se supunea resemnată. Suda îşi închipuia – cu naivitate – că cu cât va şti mai puţin Maria despre activitatea şi problemele lui, cu atât va avea mai puţine griji.

Maria era sigură că de îndată ce va pune receptorul în furcă, Ondra îi va spune pe un ton încurcat, de parcă şi-ar cere scuze:

— Iartă-mă, dar trebuie să plec. Mai am puţină treabă.

Şi chiar aşa s-a şi întâmplat. Suda fu surprins doar atunci când Maria îl întrebă:

— La televiziune, nu-i aşa?

*

Omul care provocase atâta panică şedea, ca şi mai înainte, în fotoliu, cu faţa înfundată în blana albă de pe spătar. Se afla singur în mijlocul unei tăceri de moarte. Spaţiul larg al studioului de televiziune producea o impresie apăsătoare, deoarece lipseau oamenii.

Camerele de luat vederi, aşezate pe şine sau

trepiede, braţele lungi, aidoma unor spânzurători, ale aparaturii de sunet, spiralele şerpuitoare ale cablurilor, reflectoarelor, pereţii de lemn ai camerelor cu ferestrele ce dădeau spre o natura închipuita, uşile de iută, mobilierul şi restul recuzitei necesare pentru a da impresia de real şi de viaţă, toate se aflau la locul lor, numai oamenii plecaseră. Rămăseseră doar lucruri inerte şi un mort legat de un fotoliu.

Pe micile ecrane se transmitea programul de rezervă, deoarece seara de sâmbătă nu putea rămâne fără emisie. În fiecare zi era dinainte pregătit, pentru orice eventualitate, un film de rezervă. De astă dată, în locul piesei, O *istorie cu cinci asasini*, scrisă special pentru televiziune, se proiecta filmul poliţist al lui Vladimir Čech *Acolo unde alibiul nu e suficient.*

Căpitanul Ondřej Suda se afla în drum spre studioul de televiziune. Din discuţia telefonică cu comandantul direcţiei generale, nu aflase prea multe. Îl însărcinaseră cu acest caz, adăugând că afacerea cere o rezolvare grabnică, fiindcă era cunoscută de public şi oamenii sunt curioşi. La studioul de televiziune îl aştepta sublocotenentul František Koval, primul care fusese informat, deoarece făcuse de serviciu în acea seară şi primise înştiinţarea telefonică de la studio. František Koval era încă boboc, ca vârstă şi ani de serviciu. La activul său, printre cazurile rezolvate, erau trecuţi deocamdată doar Josef Linhart, hoţul de poşete ce opera la magazinul „Bilá Labut”, şi o gaşcă de ciubucari care fura ciment de la fabrica Ingstav din Rakovník. Acesta urma să fie primul său caz de crimă. Ştia că deocamdată va trebui mai mult să asiste şi de aceea, în privinţa chestiunilor esenţiale, preferase să-l aştepte pe Suda. Pentru

moment făcuse un singur lucru: la plecarea oamenilor de pe platou, pusese să se întocmească o listă a tuturor celor prezenţi, introducând în ea şi numele celor care, fie chiar şi numai pentru o clipă, intraseră în studio în timpul emisiei.

Lista cuprindea un total de treizeci şi şase de persoane.

3. Prea mulţi suspecţi

— Îmbulzeală ca în piaţa Václav, oftă mohorât František Koval, întinzându-i căpitanului Suda lista cu nume.

Suda încuviinţă cu un zâmbet.

— Bineînţeles, doar televiziunea este una din artele colective. N-ai ce-i face, František.

Citi apoi în fugă lista cu numele înşirate. În dreptul fiecăruia era trecută şi profesia: operator, asistent de operator, recuziter, maistru de lumini, de sunet, o grămadă întreagă de diverşi asistenţi, iar la urmă încă cinci actori de teatru, care jucaseră în emisiunea televizată, alături de cel asasinat.

— Cu ce vrei să începi? Îşi ziceau pe nume, deşi František, ţinând seama de vârsta înaintată a lui Suda, o făcea oarecum jenat!

Suda îşi frecă somnoros ochii. Duşul pe care-l făcuse înainte de a pleca de acasă nu-i ajutase prea mult se vede.

— Mai întâi, aş vrea o broşurică despre tehnica televiziunii. Împrumut-o de pe undeva.

František nu era sigur dacă Suda nu glumeşte cumva. I se mai întâmplase de câteva ori să nu-şi dea seama. Sincer vorbind, nu se bucura prea mult de venirea lui. Ar fi fost mai liniştit dacă ar fi trebuit să lucreze cu Brodský sau Tintěra, pe de o parte pentru că îi cunoştea mai bine şi ştia ce i s-ar fi cerut, iar pe de altă parte pentru că felul de a vorbi şi a raţiona al lui Suda i se părea prea complicat, cu prea multe

nuanţe şi aluzii în care uneori era greu să te descurci. Ca statură, František îl întrecea pe Suda aproape cu un cap, dar în privinţa experienţei şi a cunoştinţelor de specialitate situaţia era mai degrabă inversă.

Suda îl cunoştea pe František Koval doar din consfătuirile săptămânale ce aveau loc în biroul maiorului Zákrejs. De la prima vedere, băiatul, cu silueta lui masivă şi felul stângaci de a vorbi cu oamenii, îi devenise simpatic. Pe deasupra, se mai şi înroşea repede, ce să-i faci – boboc, i se citea pe faţă lucrul acesta. Tot lipsei de experienţă îi atribuia faptul că îşi rodea creioanele inconştient, nervos, obicei mai curând simpatic decât ridicol. De altfel, cam tot aşa ceva îl făcea şi pe Suda să reflecteze mai bine. Îşi rodea luleaua, iar în momentele mai pline de tensiune ajungea chiar s-o rupă. Consuma în medie cam patru-cinci lulele pe lună şi, întrucât îşi cumpăra totdeauna doar din cele mici, de trei-patru coroane, îl costa mai ieftin decât pe ceilalţi fumători. Ţinea capătul lulelei groase, fără tutun, în gură, cu deschiderea în jos. La recomandaţia medicului, încetase să mai fumeze. Îi găsise ceva la plămâni şi, ca să-şi înşele pofta de a fuma, se mulţumea să muşte capătul pipei. O mai făcea însă şi pentru a-şi ironiza puţin meseria de criminalist.

Îndată după ce sosi la studio, František îl conduse la locul crimei. Sergentul Halík tocmai terminase fotografierea orientativă a mortului şi a locului crimei.

În cel asasinat îl recunoscură pe Jan Faltys. Îl ştiau foarte bine din filme şi din ultimele spectacole teatrale. Anul trecut, înainte de Crăciun, ancheta iniţiată de ziarul *Vecerni Praha* îl desemnase drept cel mai popular actor de film al anului, cu mare diferenţă de voturi faţă de ceilalţi. Îi cunoşteau toţi zâmbetul

îngândurat, enigmatic, din ochii trişti şi de pe buzele cu contur ferm. De astă dată, faţa îi era schimonosită de ultimul spasm al morţii.

Constatară destul de repede şi cum a fost asasinat. Mâinile şi picioarele cadavrului erau legate de braţele şi picioarele de metal ale fotoliului, de care erau prinse, prin cuplare, capetele a două fire, unite apoi cu cablul unuia dintre reflectoare. Când reflectorul s-a aprins, s-a produs un scurtcircuit, şi curentul electric a trecut prin trupul omului din fotoliu. Moartea a survenit instantaneu. Era vorba de cunoscutul principiu al scaunului electric, aplicat desigur primitiv, dar cu rezultate perfecte. În mijlocul unei tehnici moderne, o metodă modernă de asasinat, pe care ar fi putut s-o aplice oricine ar fi posedat cunoştinţe minime de fizică.

František îşi aruncă din nou privirea pe lista lungă de nume şi oftă pentru a doua oară.

— Treizeci şi şase de suspecţi... şi toţi au avut timp să o facă.

Suda îl privi surprins.

— Dar au avut toţi motive?

*

Persoanele suspecte erau adunate laolaltă, cu un etaj mai sus, în sala unde aveau loc, de obicei, repetiţiile pentru emisiuni, înainte de a fi mutate pe platoul de emisie, în decorul adecvat. Unii stăteau jos, mai ales femeile, dar scaunele nu ajungeau pentru toţi. Deşi era destul loc, nu existau decât câteva scaune, aşezate de-a lungul pereţilor, ca în sălile de dans.

În acel moment, atenţia tuturor era îndreptată spre

Suda şi František, care se opriseră pe parchet, în mijlocul încăperii. Printre cei prezenţi, František descoperi câteva figuri cunoscute. Încercă să-şi amintească din ce film sau spectacol de teatru le ştie, dar avea prea puţin timp pentru asta, aşa că nu izbuti.

Suda îşi băgă luleaua în buzunar.

— Înainte de a începe, aş vrea să vă întreb dacă nu se oferă cineva să vorbească de bunăvoie...

František îi aruncă o privire. Îşi dădu seama că nu rostise cuvintele acestea la modul serios. Privirea domoală pe care Suda o plimba peste figurile celor prezenţi avea ceva dintr-o invitaţie la dans.

— Vă aflaţi aici toţi cei care aţi avut, într-un fel sau altul, relaţii cu decedatul, sau care eraţi în studio în momentul asasinatului. Deocamdată nu cunoaştem prea multe lucruri, dar unul singur e cert – aici Suda încetă să mai zâmbească – asasinul se află printre dumneavoastră.

Pauza după ultimele cuvinte se prelungi destul de mult. În cele din urmă, din colţul încăperii, se ridică o mână.

— Ce-i? Nu cumva o mărturisire întârziată?

Omul care ridicase mâna se sculă în picioare. Avea părul cărunt, tuns scurt, faţa brăzdată de riduri, cu o expresie de clovn şi ochii neliniştiţi, neobişnuit de mici şi de vicleni. Era îmbrăcat sport, într-o scurtă de piele veche, uzată, şi o cămaşă de flanel de o culoare vie, albastru-verzui.

— Ferească Dumnezeu! Voiam doar să... poate că nici nu se află printre noi... cel care, după cum spuneţi, a ucis... Vorbea repede, accentuând ciudat fiecare cuvânt. Poate că nici nu există vreunul, nu zău, fără glumă, ştiţi, Jan Faltys putea să şi-o facă cu

mâna lui... singur, înţelegeţi?

Lui František ideea i se păru lipsită de sens şi continuarea discuţiei în această direcţie inutilă.

— Nu există motive de sinucidere.

Obiecţia îi fu însă întoarsă imediat sub formă de întrebare.

— Dar pentru asasinat există?

Cuvintele ascundeau o ironie. František se pregăti să riposteze energic, dar fu întrerupt.

— Nu te pripi, František, nu te pripi... E ceva în asta, şi Suda se întoarse spre bărbatul cu haina de piele. Aş putea să ştiu cum vă numiţi?

— Tarantík... Petr Tarantík.

Suda îşi manifestă surpriza printr-un fluierat uşor. František îşi frecă nasul lung şi rosti fără amabilitate în glas.

— Aha, aveţi de gând să vă amestecaţi în cercetările noastre, nu-i aşa?

Tarantík ridică din umeri cu un gest de scuză.

— Aş face-o bucuros...

4. Nu doriţi o bomboană de tuse?

Suda îl invită pe Tarantík să-l urmeze. Ideea sinuciderii i se păruse şi lui lipsită de sens, la fel ca şi lui František mai înainte. Îşi păstră însă părerile pentru el, aşteptând să vadă dacă Tarantík nu are cumva şi alte motive cu care să-şi argumenteze afirmaţia.

Pentru asemenea interogatorii sau discuţii între patru ochi, se potriveau cel mai bine birourile secretarilor literari, erau câteva mici încăperi de acestea pe un coridor. Conducerea studioului de televiziune le pusese acum la dispoziţia organelor miliţiei. Suda, Koval şi Tarantík rămaseră în redacţia literar-dramatică. Ambianţă rece, de birou, patru pereţi albi, fără niciun tablou, două mese pe care lipsa hârtiilor dădea impresia unei ordini desăvârşite, o măsuţă rotundă în colţul încăperii şi două fotolii cu arcuri ce scârţâiau.

— Aşteptăm cafeaua, nu-i aşa? întrebă Suda, aşezându-se comod în fotoliu şi scoţându-şi din buzunar luleaua cu capătul ros.

Începutul acesta îl surprinse în mod neplăcut pe František, pe care îl supăra calmul indiferent al lui Suda, faptul că nu începuseră încă interogatoriile şi că cercetările nu se desfăşoară în mod obişnuit, aşteptându-se parcă ceva. Îl deranja şi faptul că Tarantík se aşezase foarte firesc în celălalt fotoliu rămas liber, încât pentru el, Koval, nu rămăsese decât un scaun tare. Suda nu se împotrivise, îl lăsase pe

Tarantík să se aşeze în fotoliu, ba avea chiar faţă de el o atitudine cordială, binevoitoare ce i se părea de neînţeles lui František.

— Nu urmăresc prea des programele de televiziune, dar azi am deschis aparatul. M-a ademenit titlul: *O istorie cu cinci asasini!* Nu-i aşa că asta stârneşte curiozitatea?

— Desigur, un titlu bun asigură, pe jumătate, succesul. Tarantík îşi plecă cu modestie capul. Ne-am bătut destul de mult capul cu regizorul Glanc şi secretarul literar Vorlíček, până i-am găsit titlul ăsta...

— E, într-adevăr, păcat că piesa asta nu s-a jucat până la capăt.

Tarantík îl privi surprins pe Suda:

— Aţi vrut poate să spuneţi că e păcat de omul acela care...

František se bucură în sinea lui de mustrarea înghiţită de Suda. Aşa-ţi trebuie dacă te bagi în discuţii care oricum nu duc la nimic.

Suda nu-şi pierdu însă calmul. Încuviinţă din cap şi zâmbi.

— Mulţumesc pentru, observaţie. Explicaţi-mi însă un singur lucru. Se spune că dumneavoastră sunteţi cel care a rostit de pe micul ecran: Oameni buni, aici s-a săvârşit o crimă!...

— Da.

— Cum de v-aţi putut da seama imediat de ceea ce s-a întâmplat?

Tarantík păru stânjenit.

— Nu ştiu... răspunse după o clipă de gândire, am spus pur şi simplu ce mi-a trecut atunci prin minte.

— Da, dar uitându-vă la mortul din fotoliu putea tot atât de bine să vă treacă prin minte că e vorba de un accident provocat de curentul electric!

Dumneavoastră însă aţi văzut în clipa aceea o crimă. De ce? Ceva a trebuit să vă atragă atenţia, nu-i aşa?

— Să-mi atragă atenţia? Tarantík se uită la Suda şi la František, încercă să zâmbească, dar nu reuşi şi, cuprins de o şi mai mare încurcătură, îşi plecă fruntea. Mi-e jenă să mărturisesc, dar de vină este meseria asta a mea nenorocită.

Când cineva e de profesie autor de romane poliţiste, ce altceva aţi putea auzi din gura lui? Nu, fără glumă, eu văd crime peste tot, chiar şi atunci când cineva cade de pe o scară sau se intoxică cu ciuperci.

František îi scruta cu atenţie faţa. Avea impresia că Tarantík ocoleşte esenţialul şi vorbeşte intenţionat numai despre lucruri fără importanţă. Oamenii vorbăreţi reuşesc întotdeauna să se ascundă după baricada cuvintelor de prisos şi să evite astfel să spună ceea ce este mai important.

Tarantík scotoci în buzunarul hainei sale de piele şi scoase de acolo o pungă cu bomboane.

— Nu vreţi o bomboană de tuse? Până ne aduce cafeaua?

Suda şi František se priviră reciproc. Tarantík îşi dădu seama că oferta lui a fost cam neaşteptată şi încercă de aceea o explicaţie suplimentară.

— Aş considera din partea dumneavoastră ca o dovadă de prietenie, dacă nu m-aţi refuza, în adevăr...

František trase punga spre el şi luă o bomboană de tuse. Se aştepta ca şi Suda să facă la fel, dar acesta scoase din gură luleaua goală şi o scutură semnificativ.

— Mulţumesc, aş dori mai curând nişte tutun... Cum l-aţi cunoscut pe Faltys?

— Cum? L-am cunoscut în rolurile pe care le-a interpretat. Îmi amintesc bine de creaţia sa din *Macbeth* şi de cea de anul trecut din *Unchiul Vanea...* ca şi de cea a lui Matous din piesa lui Stehlík, *Decoraţii.*

— Dar personal? îl întrerupse Suda. Nu-i plăcea faptul că Tarantík evita răspunsurile directe.

Tarantík zâmbi...

— Personal l-am cunoscut abia când televiziunea a început să studieze piesa mea. Recunosc deschis că eu, ca scriitor de mâna a doua, mă închin cu umilinţă, v-o spun cu toată sinceritatea, fără glumă, mă închin în faţa artei adevărate. Şi Faltys era un artist, cum puţini sunt...

František nu-şi putu stăpâni o aluzie răutăcioasă, care îi veni chiar atunci pe limbă.

— I-aţi invidiat talentul?

— Da, i l-am invidiat, recunoscu Tarantík, după o clipă de gândire. Avea un har atât de deosebit, încât mulţi oameni l-au invidiat, credeţi-mă. Dar talentul nu e totul. Faltys ştia să se servească de el şi asta-i principalul. Pe urmă, îl privi pe František şi protestă jignit: Nu înţeleg însă întrebarea dumneavoastră.

František şi-o completă:

— Dumneavoastră l-aţi legat pe Faltys de scaunul electric?

— Eu?

— Prin textul piesei dumneavoastră, nu?

Tarantík fusese însă pus în gardă.

— Când am scris piesa, nu puteam şti cine avea să stea în fotoliul acela...

Suda trecu şi el de partea lui Tarantík.

— Şi tot aşa nu puteaţi şti că se va întâmpla o crimă.

Tarantík se întoarse bănuitor spre Suda, să vadă dacă în vorbele lui nu se ascunde vreun vicleşug, dar întâlni doar faţa lui calmă. Uşurat, zâmbi.

— Asta nu se prea întâmplă des pe platourile televiziunii. De altfel, în piesa mea nici nu se pomeneşte despre curentul electric.

František vru să-l bage la strâmtoare pe Tarantík şi continuă discuţia pe ton aspru:

— M-ar fi surprins mai degrabă contrariul, nu credeţi?

Tarantík însă se liniştise între timp şi răspunse cu o uşoară notă de umor în glas:

— Suspiciunea dumneavoastră mă mâhneşte, dar înţelegeţi că până în ultima clipă nici n-am putut spera că Faltys va primi rolul acesta în piesa mea. Gândiţi-vă, cine sunt eu şi cine era el! De fapt, nici după ce a semnat contractul nu-mi venea să cred. Nu sunt nici Shakespeare, nici Ibsen...

Ceea ce spunea părea sincer şi verosimil. Tarantík tăcu, îşi trecu limba peste buze, luă o expresie serioasă şi schimbă tonul.

— Cred că în chestiunea asta nu e vorba atât de mine cât de Ajm, Vilém Ajm. Cunoaşteţi desigur numele ăsta, actorii sunt mai populari decât scriitorii, dar, fără glumă, veţi vedea că se vor găsi oameni care i-o vor arunca lui în cârcă. Bătu de câteva ori cu degetul în marginea mesei şi continuă cu şi mai multă insistenţă: Vreau să vă spun doar un singur lucru: Vilém Ajm n-a fost şi nu va fi niciodată în stare să facă aşa ceva. Pun mâna în foc pentru el.

Suda nu înţelese destul de bine de ce se pornise Tarantík să-l apere pe Ajm cu atâta energie, mai înainte ca cineva să fi pronunţat vreo bănuială împotriva lui. În clipa în care vru să-i pună această

întrebare, intră în birou sergentul Halík, balansând artistic o tavă cu trei ceşti de cafea. Cineva din coridor îi deschisese uşa, pe care el se căznea acum s-o închidă cu piciorul.

— Eşti o bomboană...

Halík puse ceştile pe masă. Se scuză că a durat atâta, dar îl oprise la uşă un bărbat, care se grăbea să fie interogat.

— Trebuie să ajungă la un spectacol de estradă, undeva în Moravia. Pot să-l invit să intre? I-am şi promis-o pe jumătate.

Suda încuviinţă şi asta îl surprinse pentru a doua oară pe František. Munca nesistematică avea deci să continue şi de aici încolo. Un început atât de confuz nu poate însemna decât o pierdere inutilă de timp, iar maiorul Zákrejs i-a atras atenţia, ca şi lui Suda desigur, să termine cât mai repede, deoarece chestiunea este presantă. Când o să rămânem o clipă singuri, am să i-o zic lui Suda, se gândea František, în timp ce se uita tăcut în urma sergentului Halík, care părăsea biroul.

Între timp, Tarantík întinsese mâna după linguriţă ca să-şi mestece cafeaua. Suda însă îl întrerupse la jumătatea gestului.

— Va trebui să plecaţi!

— Iertaţi-mă, dar... Tarantík se ridicase în picioare, însă nu se grăbea să plece. Voiam să vă rog, dacă s-ar putea, să mă lăsaţi să asist la cercetările dumneavoastră...

— De ce?

Tarantík răspunse destul de încurcat:

— Ştiţi, de obicei nouă, scriitorilor, ni se impută lipsa de cunoştinţe în domeniul activităţii organelor de miliţie. Pentru viitoarea mea lucrare, fără glumă,

contactul cu un caz real ar însemna enorm. V-aş fi cu adevărat recunoscător.

František se şi temea ca Suda să nu încuviinţeze, astfel încât nepoftitul să le stea toată ziua pe cap. Îl neliniştea isteţimea de care acesta făcea caz cu atâta ostentaţie. Trebuia să recunoască că e mult mai prompt în conversaţie şi că ştie să iasă basma curată din orice situaţie, printr-un răspuns potrivit, care-i vine totdeauna la timp. František, în faţa lui, se supraveghea să nu spună vreo prostie şi, pentru că se controla atât, nu putea să se concentreze suficient asupra cazului. Din fericire însă Suda respinse cererea lui Tarantík.

— Am încălca regulamentul.

În faţa uşii, Tarantík se opri însă din nou.

— Oricum, fără glumă, cred că aş putea să vă fiu de folos. Pentru dumneavoastră, Studioul de televiziune va fi încă multă vreme un domeniu necunoscut, prea sunt multe dedesubturi complicate pe aici. Dacă v-aş ajuta, v-aţi orienta mai repede. Am fost aici vreme de o lună cu cel asasinat şi... cu asasinul. Fără îndoială că e unul din cei care au lucrat la punerea în scenă a piesei mele.

Suda se mulţumi să ridice tăcut din umeri şi în felul acesta Tarantík pricepu că discuţia s-a încheiat definitiv. Cu toate acestea, nu se putu stăpâni să nu mai facă o ultimă observaţie.

— Pe ce ne prindem că voi cunoaşte asasinul înaintea dumneavoastră?

Suda şi Tarantík se priviră şi zâmbiră amândoi. Tarantík nici nu-şi dădu seama că o astfel de lăudăroşenie şi fanfaronadă frizează întotdeauna ridicolul, din partea oricui ar veni ea.

5. Vânzatorul ambulant de artă

Omuleţul acela nu era desigur o creaţie prea fericită a naturii. Îşi sucea neîncetat capul pleşuv. Dădea impresia de om jigărit, chinuit. Din îmbrăcămintea lui cenuşie, obişnuită, îţi sărea în ochi doar fularul galben de mătase, legat cu un nod tineresc şi băgat sub cămaşa desfăcută la gât. Balonul şi-l purta pe mână.

Cu Tarantík se întâlni în uşă; în timp ce unul intra, celălalt ieşea. Auzise probabil, din prag, ultimele cuvinte ale lui Tarantík, pentru că le luă ca punct de plecare.

— Sigur că l-a omorât cineva, nici vorbă de sinucidere. Faltys ţinea prea mult la el ca s-o facă; da, aşa era, ce mai, ştia să-şi învârtă publicul pe degete, ca nimeni altul.

František îşi permise să-l întrerupă:

— Nu ne-aţi spus încă cum vă numiţi?

Guralivul se simţi vexat şi František îşi dădu seama prea târziu de lipsa sa de tact.

— Mă rog, Pláteník... dar lumea mă cunoaşte, adică mă ştie, mai ales din spectacolele de estradă şi din filme, că pe comedie nu se mai dă doi bani; dacă nu-i dai omului să-l joace pe Hamlet, apoi nici dracul nu-l cunoaşte. Nu-i aşa? Interpretez şi la radio, în fiecare sâmbătă, rolul haiducului Nikola Šuhaj, din serialul după Olbracht, ei, pe ăsta poate că-l cunoaşteţi... Pláteník, mă rog, Josef... Josef Pláteník, vreţi să ştiţi şi domiciliul?

Vorbăria lui avea ca scop să-l facă pe František să se scuze măcar cu un cuvânt pentru necunoaşterea unui nume atât de popular. Suda, pentru a linişti lucrurile, împinse spre Pláteník ceaşca lui Tarantík.

— Luaţi o cafea, nu-i aşa? Are zahăr.

František însă nu se astâmpără şi continuă la fel de tăios interogatoriul:

— Aţi spus: nici vorbă de sinucidere... atunci ce poate fi?

După întrebarea lui František, Pláteník căzu puţin pe gânduri. Scoase cu un gest molatec linguriţa din ceaşcă, bătu de două ori cu ea în buza ceştii şi o aşeză cu grijă pe farfurioară. Toate mişcările lui erau atât de nefireşti şi afectate, încât dădeau impresia unei scene de mimică actoricească.

Primul indiciu privind motivul crimei se conturase în mintea lui František încă în timpul discuţiei cu Tarantík şi acum încerca să-l verifice iar. Astfel de diletanţi nerecunoscuţi sunt în stare de orice din cauza invidiei. Pláteník nu privea deschis în ochii nimănui, mătura într-una podeaua cu privirea. Ar fi suficient să baţi puţin din picior şi să-l sperii ca să-ţi spună tot, despre el şi ceilalţi, se gândi František.

— Mă rog, eu nu ştiu nimic rău despre nimeni – Pláteník îşi apăsă palma în dreptul inimii, ca să dea putere de jurământ celor spuse – şi chiar când aflu ceva, mai bine uit repede, de ce să-ţi faci tu singur duşmani, sunt destui alţii pe care ţi-i aduce viaţa... eu, tovarăşi, n-am dus-o de loc uşor cu figura asta a mea, eu n-am avut norocul lui Faltys, el putea şi la cei cincizeci de ani ai săi să-ţi joace pe scenă rolul lui Romeo şi nimănui nu i se părea caraghios, nu-i aşa?

František îl întrerupse:

— Faltys avea cincizeci de ani?

Mirarea lui îl surprinse în mod neplăcut pe Pláteník. Îşi trecu palma peste creştetul capului.

— Aproape cincizeci. Suntem acelaşi contingent: 1911. Dar nu ne-am băgat niciodată nasul unul în treburile celuilalt. Pentru el, bufoneriile de la estradă n-au constituit niciodată o artă adevărată, superioară, nu-i aşa, dar eu, tovarăşi, am trei copii, eu trebuie să muncesc acolo unde pică... Şi pentru că îşi dădu imediat seama că vorbele sale pot fi greşit înţelese, adăugă repede: Asta se cheamă şuşanea, dar să nu vă închipuiţi că nu-ţi dă destul de furcă. Pentru trei-patru sutare – du-te la mama dracului, nu trebuie să mi-o luaţi în nume de rău. Ştiţi, nu oricine se naşte Werich...

— La ce oră vă pleacă trenul?

Această neaşteptată întorsătură în interogatoriu îl surprinse pe Pláteník. Bău repede din cafea, îşi arse buzele şi răspunse:

— La douăzeci şi trei şi treizeci şi cinci, dacă permiteţi, din gara Wilson.

Suda încuviinţă, ca de la sine înţeles.

— Lăsaţi adresa.

— Cea din Praga?

Suda zâmbi.

— Doar n-o să fiţi aici...

— Aha...

Pláteník bău iar. Îşi ascundea astfel încurcătura şi câştiga timp. Pe urmă, grăbit, bâlbâindu-se de repede ce vorbea, de teamă poate ca Suda să nu se răzgândească asupra adresei:

— Kroměriž, hotel Central, adică... Josef Pláteník, mă rog...

Suda privi spre Koval.

— Ai scris, František?

— Da.

Îi întinse apoi prieteneşte mâna lui Pláteník.

— Ei, grăbiţi-vă, să nu scăpaţi trenul!

Abia se închise uşa în urma lui, că František se întoarse mirat către Suda:

— De ce i-aţi dat drumul?

Suda scoase din buzunar pipa fără tutun şi o duse la gură. Ştia că mişcările lui domoale şi pauza înaintea fiecărui cuvânt fac să crească nerăbdarea lui František.

— Spune-i lui Halík să se intereseze la HAÚ despre ce estradă este vorba, la ce oră şi unde.

După aceea, se ridică din fotoliu şi se apropie de František.

— Uite ce-i, băiete, ca să fim înţeleşi, te observ de câtva timp, încă de când îl interogam pe autorul de romane poliţiste, iar acum din nou... Ştii, oricine poate să bată din picior, să bage spaima în oameni, dar asta nu-i de niciun folos. Abia când omul cu care stai de vorbă uită că de fapt îl interoghezi, abia atunci poţi trage speranţă că-l va lua gura pe dinainte... notează-ţi asta undeva, nu-i o prostie chiar atât de mare pe cât s-ar părea.

Dar František, mai mult în virtutea inerţiei decât din convingere, îşi apără punctul său de vedere.

— Pe asasinul lui Jan Faltys n-o să-l ia gura pe dinainte... şi în treaba asta sunt amestecaţi cu toţii.

Vru să mai adauge ceva, dar tăcu încurcat. Observase că Suda zâmbea.

— Deci, despre ce-i vorba? De treizeci şi şase de asasini? Aşa să fie? În cazul ăsta l-am întrece şi pe Tarantík care, în piesa lui, a mers doar până la cinci. Ştii, František, fiecare caz pe care l-am rezolvat a avut totdeauna mai mulţi suspecţi decât făptaşi

adevăraţi. Până la urmă, s-a dovedit că cei suspectaţi sunt oameni obişnuiţi, care s-au pomenit amestecaţi în afacerea respectivă din pură întâmplare.

Lui František i se făcu ciudă pe sine însuşi că a dat prilejul la asemenea discuţii. Nimănui nu-i place să i se dea lecţii. Din fericire, Suda ştia şi el acest lucru, aşa că termină repede.

— În cele din urmă, e vorba de o simplă problemă de aritmetică: 36-35=1. Acesta, ultimul, este asasinul.

6. Omul care are totdeauna un alibi

Se dovedi însă că era nevoie să-şi împartă treburile. Cercetarea preliminară presupunea audierea unui număr atât de mare de oameni, încât era exclus ca amândoi să ia parte la toate interogatoriile.

În grija lui František căzură actorii.

— Şi actriţele, menţionă Suda cu o nuanţă de avertisment în glas. După aceea, telefonă acasă să-şi liniştească soţia, spunându-i că totul e-n ordine, dar să nu-l aştepte, că nu se întoarce acasă astă-seară. Intră apoi cu regizorul Arnošt Glanc în cabina de comandă, de unde acesta supraveghease emisiunea până în clipa fatală.

Primul lucru care atrăgea oricui atenţia la Glanc erau siguranţa deplină şi calmul rece cu care răspundea la toate întrebările. Probabil că nu avea, într-adevăr, de ce să se teamă. Cu toate acestea însă, cu fiecare prilej, nu uita să sublinieze că nu ştie nimic, că nu se amestecă şi nu s-a amestecat niciodată şi că de aceea interogatoriul lui e o simplă şi inutilă pierdere de timp. Se străduia să păstreze o anumită distanţa faţă de întreaga afacere, cu scrupulozitatea cu care un om ce are fobia curăţeniei, evită contactul cu murdăria sau noroiul. Şi îmbrăcămintea lui corespundea acestei fobii: un costum gri-deschis, cu vestă aproape albă, cu cămaşă de mătase, cu guler imaculat, de o croială perfectă şi cu cravată argintie.

— ...vreau din nou să vă atrag atenţia că în

momentul critic am fost tot timpul aici în cabină şi prin urmare, într-un fel, în afara jocului.

În mijlocul încăperii se întindea o masă lungă cu benzi de magnetofon, diverse comutatoare şi microfoane; de-a lungul mesei, de o parte a ei, erau aşezate vreo opt scaune.

Glanc luă loc pe unul din scaunele de la masa de regie, pentru a-i sugera mai bine situaţia lui Suda.

— Am martori, menţionă el accentuând cuvintele şi arătând pe rând fiecare scaun.

— Aici stătea asistentul de montaj, Jarda Zháňal, aici operatorul de sunet Domanínsky, lângă el asistenta lui şi aici trebuia să stea secretarul literar Vorlíček, dar nu ştiu de ce în locul lui a venit dr. Strouhal de la centrul de programe.

Suda cercetă cu o privire atentă instalaţiile din cameră. Pe masa regizorului erau o mulţime de manivele şi butoane, în mânuirea cărora un vizitator ocazional nu s-ar fi putut descurca. Cabina de regie era despărţită de studioul de transmisie doar printr-un perete transparent de sticlă, dar vederea asupra spaţiului scenic şi deci a locului crimei era împiedicată de peretele lateral al culiselor.

— Dar ecranele astea ce sunt? întrebă Suda, arătând spre un şir cam de vreo şapte ferestruici în peretele frontal.

— Li se spune monitoare, explică Glanc amabil. Acelea trei sunt de la camerele de luat vederi, aici la stânga este monitorul filmelor şi cel al diapozitivelor, iar cele două mai mari constituie imaginea finală gata de emisie şi radioreceptorul.

— Mulţumesc... Şi aţi stat tot timpul pe scaunul acela?

— Tot timpul. Înţelegeţi, trăim în secolul tehnicii.

Pentru toate am la dispoziţie un microfon, şi zâmbind dădu un bobârnac unei ciuperci mici de plasă. Îmi asigură legătura cu asistentul de regie şi cu camerele de luat vederi.

— Dar în timpul pauzei?

— Mi-au adus o cafea aici, răspunse Glanc, la fel de calm ca şi mai înainte.

— Să fi fost în locul dumneavoastră, în pauză aş fi stat de vorbă pentru ultima dată cu actorii.

Pe faţa lui Glanc apăru un zâmbet dispreţuitor.

— Există regizori şi regizori. În cazul meu, nu era nevoie, nu lucrez pentru prima oară la televiziune şi ştiu să-mi aleg colaboratori de nădejde. Încă de la repetiţia generală, reprezentaţia căpătase forma ei definitivă.

— A decurs în linişte?

— Da, normal... cu excepţia ghinionului lui Emil.

— Ce ghinion?

Glanc regretă imediat că l-a luat gura pe dinainte, dar nu mai era nimic de făcut, trebuia să continue.

— Ei, cam pe la jumătatea repetiţiei, mi-a făcut bucata Hák, Emil Hák. Întâi îl lasă nervii, pe urmă memoria şi actorul e bun de aruncat. L-am luat deoparte şi i-am vorbit până l-am convins să continue.

— De ce se plângea?

Glanc se gândi, dar nu-şi putu aminti. Nici de astă dată însă nu se pierdu cu firea.

— Nu mai ştiu prea bine, ceva de natură intimă. Totul e din cauza nervilor. De Faltys nu m-aş fi mirat, avea o viaţă înaintea lui, dar Hák? Asta vine de acolo că actorii fac prea puţin sport...

— Dumneavoastră faceţi?

— Joc tenis, dar numai aşa, pentru relaxare, altfel,

ştiţi, n-avem timp. Cel mult de patru ori pe săptamână.

— Asta înseamnă că aveţi totuşi destul timp liber?

— Arta de a trăi e un dar care nu-i este dat oricui şi pentru asta trebuie să ai talent, rosti cu mulţumire în glas Glanc, în ceea ce îl priveşte însă pe Hák, nu vă bazaţi prea mult pe mine, am spus doar ce cred eu, n-am dat prea multă atenţie la cele ce-mi povestea, am vorbit mai mult despre rol.

— Ce sentimente nutrea faţă de Faltys?

— Normale.

— Adică?

— Puţini erau cei care-l iubeau pe Faltys.

— Dar dumneavoastră?

Glanc îl privi surprins pe Suda.

— Nu ştiu. Încă nu m-am gândit.

— Pot să aştept...

Glanc se făcu a nu înţelege zâmbetul ironic al lui Suda.

— Faltys nu era iubit, mai ales de actori.

— De ce?

— Cei mai puţin talentaţi se temeau de el pentru că uneori era usturător de spiritual... iar cei care au talent erau porniţi împotriva lui, fiindcă le lua de sub nas toate rolurile. Trei roluri principale în filme, *Macbeth* şi *Slugă la doi stăpâni,* în aceeaşi stagiune, asta zic şi eu performanţă!

— Cine l-a propus pe Faltys în rolul din piesa adaptată pentru televiziune?

— Eu, răspunse automat Glanc, dar pe urmă retractă: Adică, Zbyněk.

— Cine?

— Zbyněk Čiž, asistentul meu... Dar mi-am dat imediat consimţământul.

— Era o distribuţie ideală?

— Ideală? Glanc zâmbi obosit: N-am avut altă ieşire. Tarantík voia pentru rolul acesta o personalitate actoricească remarcabilă, dar să cauţi cu lumânarea şi nu găseşti printre actorii cehi aşa ceva. Nu suntem în Franţa.

— Tarantík a fost de acord cu distribuirea lui Faltys în acest rol?

— Şi-ncă cum! Până la repetiţia generală nici nu-i venea să creadă că Faltys va accepta rolul.

— De ce?

— Nu ştiu. E destul de modest. Şi foarte autocritic cu opera sa. Cred că exagerează chiar. De aceea nici nu conta pe o distribuţie de prima mână.

— Toate rolurile au fost distribuite la fel de bine?

— Aproape toate...

Suda îşi pierdu răbdarea.

— Cred că nu-i cazul să vă exprimaţi atât de telegrafic.

Glanc îi dădu dreptate printr-o înclinare a capului, dar tăcu.

— Spuneţi-ne, aşadar, pe cine aţi distribuit în piesă?

— Pe cine? Glanc arboră o expresie de bunăvoinţă. Era vorba în general de actori... de fapt cu excepţia Irenei Škáloudová; e ridicol, dar Faltys nu primea niciodată vreun rol, nici chiar în filme, până ce regizorul nu găsea şi pentru ea un rol episodic, cel puţin două-trei zile de filmare.

— Nu-nţeleg...

— Nici eu, ridică din umeri Glanc, numai că la piaţă trebuie uneori să cumperi şi varză pe lângă portocale. Pe ceilalţi îi cunoaşteţi, desigur, sunt actori cu nume. Vilém Ajm e un om cam ciudat, dar un actor de mâna-

ntâi, deşi nu e prea cunoscut. Nu pricep de ce este atât de neglijat. Emil Hák este chipeş, poate chiar prea chipeş pentru un bărbat. Altfel însă e tufă... tufă de-a binelea. Pe Pláteník contam pentru efectul comic, cred că s-ar fi achitat de rol ca de obicei.

Cu asta îşi încheie relatarea. Suda aştepta să continue caracterizările, şi în cele din urmă remarcă, nemulţumit:

— Aţi uitat pe cineva.

— Pe cine?

— După titlu ar trebui să fie cinci asasini...

— Aveţi dreptate, încuviinţă repede Glanc. Al cincilea personaj este Jindřiška. Jindřiška Krásná. O codană fricoasă, cred că n-are nici şaptesprezece ani. Dar pentru ea garantez ca... ca şi pentru fata mea. După aceea, se simţi încurcat şi se sperie la gândul că Suda ar putea să interpreteze altfel vorbele lui.

— Aţi pus-o la încercare...?

— Nu. Răspunse repede, de parcă ar fi vrut să se apere de întrebarea lui Suda. Eu nu, dar Faltys da.

Această ultimă informaţie era cea mai interesantă dintre toate pe care Suda, acum ca şi mai târziu, avea să le afle de la regizorul Arnošt Glanc.

Trebui să mai asculte nişte obiecţii din partea lui pentru faptul că este interogat atât de îndelung şi amănunţit, când toată această afacere nu-l priveşte, deoarece tot timpul a stat în cabina de comandă a regizorului şi ca atare în afara piesei. Suda însă, după cum se vedea, nu-i lua vorbele în serios.

7. În unanimitate... Ajm

Emil Hák scoase o ţigară din pachet.

— După cum spuneam, nu-mi place să lucrez la televiziune. Micul ecran denaturează trăsăturile şi fiecare arată ca propria sa caricatură. Am primit însă acest rol pentru că nu era greu, mergea de la sine...

Lui František îi trecu o clipă prin minte că Hák îşi face un deserviciu vorbind aşa de mult. Avea, într-adevăr, o figură frumoasă, dar care cerea imobilitate, acea imobilitate impasibilă de reclamă. Fiecare trăsătură era la locul ei şi în deplin echilibru cu celelalte şi, de aceea, orice mişcare a feţei, chiar şi un zâmbet, strica acest echilibru. Haina, de un albastru intens, crăpată în părţi, şi cămaşa roz sporeau farmecul persoanei lui.

Abia după un timp, Hák îşi dădu seama că fumează singur şi că nu i-a oferit o ţigară şi lui Koval. Împinse deci spre el pachetul de ţigări, dar František refuză printr-o clătinare a capului.

— Aş vrea să văd zarva iscată printre femei când s-o auzi ce-mi puneţi în cârcă?!

La zâmbetul lui Hák, František răspunse tot printr-un zâmbet.

— Deocamdată, nimic.

Hák reluă pe acelaşi ton:

— De fapt nu mi-ar strica... din când în când, câte o reclamă, într-adevăr, n-ar strica...

— Am impresia că şi fără ea sunteţi în formă.

Hák încuviinţă, sigur pe sine:

— Nu mă plâng.

— Dar Faltys?

— Mde... Hák trase adânc din ţigară. Era un actor prea bun ca să fie pe placul oamenilor obişnuiţi. Şi apoi, e şi cam multişor de când a trecut de la rolurile de prim-amorez la cele de caracter. Asta te ridică în ochii criticilor, dar îţi micşorează priza la public. Că era talentat, nu contest, dar nu-mi place când cineva se poartă, de parcă ar fi strâns toată înţelepciunea omenirii.

— Aţi avut vreun conflict?

— Conflict? Nu, mai curând o discuţie.

Hák scoase din buzunar o perie de păr din material plastic, atât de mică încât aproape îi încăpea în palmă. Deşi nu prea cadra la un interogatoriu, Hák începu să-şi perie îndelung părul, cu ţigarea în gură. František îl interogă mai departe:

— Discuţie? Despre ce?

Hák nu răspunse imediat, şi František îşi dădu seama că în acel moment actorul voia să evite un amănunt supărător.

— *Cherchez la femme!* rosti Hák cu un aer de intimitate cunoscutul dicton francez, în legătură cu omniprezenta influenţă a femeilor şi conflictele pe care le provoacă. Pe urmă, zâmbi din nou: Numai că n-are rost să vă redau toate amănuntele, de vreme ce în misterul acesta e vorba de cu totul altceva.

— Şi anume?

Hák îşi compuse o figură de iniţiat.

— Dacă aţi urmări puţin bârfele din culisele teatrului şi ale filmului, aţi vedea că fapta aceasta n-a putut-o face nimeni altcineva decât Ajm.

*

— Ajm sau Škaloudová?
— De ce?
— Nu ştiu...
Întrebările şi răspunsurile se repetau. De data aceasta însă în faţa lui František, de cealaltă parte a mesei, se afla o fată de şaptesprezece ani, frumoasa Jindřišká Krásná. Într-adevăr, nu-şi dezminţea numele[1]. Avea ochii mari, puţin umezi şi foarte speriaţi. František o privea cu oarecare admiraţie. Cel mai frumos era năsucul în vânt şi părul. Avea un păr lung, auriu, legat în două plete groase. Îi veneau bine, ca de altfel tot ce ţinea de fiinţa ei.
— De ce spuneţi cu atâta certitudine... Ajm sau Škaloudová?
Jindřišká trase aer în piept, dar gura îi rămase pecetluită. Abia după un timp, şopti cu voce sugrumată:
— Unchiul mi-a spus să mă încred întotdeauna în ceea ce simt.
— Care unchi?
— Faltys.
— Faltys? Sunteţi rude?
Se priviră o clipă ochi în ochi, ceea ce fu destul de primejdios pentru František. Uită pentru moment că era o convorbire oficială, ba chiar interogatoriul uneia dintre persoanele suspecte. Nu putea să nu se încreadă în ochii aceia, care nu puteau ascunde nimic rău.
Jindřiška plecă însă din nou capul. Cu un aer distrat şi sperat privi tăblia mesei, fereastra, pe urmă mâinile, din nou pe František şi iar fereastra. Nu

---

[1] *Krásná* – frumoasă. (cehă)

reuşea să se fixeze nicăieri.

— Nu... aşa voia să-i spun.

Pe urmă izbucni în plâns. Ochii i se umplură de lacrimi. Şi-i acoperi cu palmele şi se întoarse cu spatele spre František. Cu aceasta interogatoriul luă sfârşit.

— Ei, haide, lasă... František se simţi stânjenit. Ei, doar n-o să... haide... lasă...

Avea senzaţia apăsătoare că n-a reuşit să afle nimic de la ea, ci doar a făcut-o să plângă. Fetele n-ar trebui să fie aşa de frumoase, se gândi el deodată, sau, cel puţin, fetele frumoase n-ar trebui amestecate în afaceri atât de urâte.

Plânsul ei însă nu contenea.

*

— S-a comportat, ca o isterică, nu-i aşa? František dădu din cap, nu prea bucuros. Nu-i venea să spună ceva neplăcut despre Jindřiška, sau s-o vorbească de rău.

— N-o credeţi! E femeie, şi pe lângă asta actriţă. Lacrima femeii e cel mai bun argument în orice împrejurare. Scuzaţi-mă, sunt încă în halat, dar...

Pe scaun, în faţa lui František, se afla din nou o femeie, cu totul alta ca înfăţişare şi caracter. Pe obraji mai avea încă fond de ten, arcul sprâncenelor îi era îngroşat cu creion dermatograf, iar genele false îi adumbreau ochii negri strălucitori. Şi fără aceste intervenţii cosmetice de machiaj, Irena Škáloudová ar fi fost foarte frumoasă. Părea doar puţin cam obosită. Purta un halat roşu aprins, lucios, ale cărui revere le ţinea strâns cu mâna la gât, să nu i se desfacă.

— Sunt atât de cutremurată de întâmplarea asta!

zâmbi timid, uitându-se la František care aştepta cu teamă dezlănţuirea unei crize de isterie. Pentru nervii femeilor, afacerea asta e probabil prea tare, dar să le ştergi de pe lista suspecţilor nu se poate. Pur şi simplu n-am fost în stare să fac nimic, i se destăinui Škáloudová cu vocea obosită, am băut o cafea şi am fumat, atâta tot... permiteţi?

František împinse scrumiera spre ea.

Irena Škáloudová scutură scrumul cu un gest mecanic, ţinându-şi ochii închişi. Îi închidea ori de câte ori reflecta la ceea ce trebuia să spună. Sau poate era doar un vicleşug de femeie, pentru a-şi pune în valoare genele lungi, frumoase. Deodată deschise ochii şi întrebă:

— Nu-i aşa că mă bănuie că eu l-am asasinat?

— Jindřiška? Nu, ea crede că Ajm l-a omorât.

Mâna în care ţinea ţigara se opri la jumătatea drumului. Această mişcare involuntară şi ochii larg deschişi exprimau cu prisosinţă uimirea.

— Şi ea?

František se simţea emoţionat în faţa acestei femei frumoase. Se supraveghea atent, nu cumva să roşească sau să se bâlbâie. Bine că nu era şi Suda de faţă. Putea să-şi imagineze perfect cum ar fi glumit pe socoteala lui, de aceea îşi ascundea stinghereala sub o înfăţişare severă.

— Dar dumneavoastră de ce credeţi asta?

— Nu ştiu... Faltys se temea de el.

— De unde ştiţi?

Škáloudová îşi cântări răspunsul şi din nou îşi ascunse ochii sub voalul genelor.

— Vedeţi, nu era vorba de un caz concret, ci mai curând de o continuă senzaţie de teamă. Citea de pildă un rol nou şi deodată se întorcea spre mine: Ira,

cu asta am să-l fac praf pe Ajm, ai să vezi... Sau altădată îl interesa foarte mult să afle dacă Ajm a fost la premiera lui. Nu ştiu cum să spun... Faltys parcă era urmărit mereu de umbra lui Ajm.

— Nu înţeleg de ce...

— Nici eu. Nu ştiu cine ar putea s-o spună. Ne cunoşteam bine şi de multă vreme, dar despre Ajm nu voia să vorbească niciodată.

František îşi uită emoţia, se părea că-l părăsi stinghereala în clipa în care Škáloudová îşi pierdu siguranţa de sine.

— Spuneţi că vă cunoşteaţi bine şi de mult. Dar doamna Faltys? Ce spunea de prietenia dumneavoastră?

— E o întrebare nedelicată – Škáloudová stinse mucul ţigării în scrumieră – şi lipsită de precizie. Între Jeník şi mine existau relaţii normale, ca între un bărbat şi o femeie, în timp ce pentru doamna Faltys nu nutrea decât sentimente de prietenie.

Vorbea încet, dar, după cât se părea, fără să se laude şi spunând adevărul. Între timp, luase o altă ţigară din pachet.

— Fumaţi mult...

Škáloudová zâmbi, cu un zâmbet ce părea mai degrabă expresia unei triste neputinţe.

— Azi am să fumez mult. În semn de rămas bun... ceva ca o incinerare.

Se opri brusc, îl privi jenată pe František şi întoarse apoi repede capul într-o parte.

— Scuzaţi-mă, totdeauna îmi vin în minte comparaţii care nu se potrivesc. Mă feresc să nu plâng. Pe mine nu are rost să mă bănuiţi. Asasinul este Ajm.

*

— Şi dumneavoastră credeţi că Ajm l-a ucis pe Faltys?

— E o glumă proastă, tovarăşe...

František privi în ochii reci şi trişti ai palidului Vilém Ajm. Întâlni o privire la fel de fixă şi concentrată. În ochi i se citea o forţă deosebită. Se uită la peretele din spatele meu, de parcă aş fi de sticlă, gândi František şi-l încercă o senzaţie neplăcută.

— Iertaţi-mă, dar... František încetă să mai zâmbească şi glasul îi căpătă un ton de scuză, am întrebat doar pentru că toţi dinaintea dumneavoastră au afirmat asta.

— Toţi?

František îşi aminti că primul care pomenise numele lui Ajm, dar şi primul care i-a luat apărarea a fost Tarantík.

— De unde îl cunoaşteţi pe Petr Tarantík?

— Frecventăm aceeaşi cafenea.

— Care?

— „Deminka”. În cartierul Vinohrady. Şi întrebă indiferent: De ce?

— Deocamdată, doar el v-a luat apărarea.

— Poate pentru că mă cunoaşte. Nu e obligatoriu ca majoritatea democratică să aibă întotdeauna dreptate. Şi nici nu e întotdeauna nepărtinitoare.

În cele rostite de Ajm nu se simţea teamă, ci mai degrabă indiferenţă şi dispreţ. Tristeţii figurii i se adăuga îmbrăcămintea cernită şi cravata neagră. Ajm dădea impresia că ar fi în orice clipă pregătit pentru o înmormântare, a lui sau a altuia.

František rămase în gardă.

— Pe cât se spune, Faltys nu prea vă simpatiza.

Ajm nu-l privi deschis, în ochi, ci îşi pleca intenţionat privirea asupra mâinilor sale albe, cu degete lungi, pe care în momentul acela le răsucea unul câte unul, pocnindu-le.

— În ceea ce ne priveşte pe mine şi pe Faltys, vă pot asigura că animozitatea era reciprocă.

— Din ce cauză?

Ajm întârzie cu răspunsul.

— Nu are rost să dezgropăm lucrurile... v-aş părea sentimental.

— Încercaţi totuşi!

Ajm zâmbi amar.

— Am venit amândoi de la Brno la Praga în aceeaşi stagiune, pe vremea aceea eram încă prieteni... numai că... Honza a început să-şi facă aici un nume... şi asta cam fără scrupule. I-am spus de mai multe ori ce cred despre el şi am ajuns până acolo încât nici nu ne mai salutam pe stradă. Mulţi or să vă spună că-l invidiam. Nu-i adevărat, n-aveam de ce să-l invidiez. Honza era singur. Singur pe un piedestal, înalt, unde nu poate să-ţi fie decât teamă. Altceva nimic.

Ajm tăcu pentru o clipă, dar František reînnodă discuţia printr-o nouă întrebare:

— Cum vă explicaţi moartea lui?

Ajm îşi plecă din nou privirile asupra mâinilor sale cu degete lungi.

— Ştia ca a ajuns la capăt... la capătul carierei de artist. Fiecare îşi dă seama, el cel dintâi, de faptul că nu mai poate merge înainte, că a ajuns doar să se repete. Faltys începuse să se repete. Şi se frământa. Mai mult decât atât, îşi pierduse şi memoria, dacă nu ştiaţi... Prima dată i s-a întâmplat cam cu doi ani în urmă, în *Diavolul* de Shaw, chiar la premieră. Nu ştiu dacă aţi văzut piesa, în ultimul act, eroul principal,

Richard Dudgeon, zis Diavolul, are un lung monolog în faţa spânzurătorii. Acesta e momentul culminant al piesei, peste care Faltys, n-a mai putut trece. Nu-şi mai amintea rolul. A trebuit să i-l sufle tot, cuvânt cu cuvânt, cum li se suflă cântăreţilor în timpul procesiunilor religioase. De atunci a mai avut şi alte asemenea ghinioane în *Fermecătoarea pantofărească,* în *Hamlet,* în *Pescăruşul* de Cehov...

František îl privi neîncrezător.

— V-aţi asumat sarcina să întocmiţi statistica insucceselor lui?

Ajm clătină încet din cap.

— Sunt lucruri cunoscute, dar nimeni nu vorbeşte despre ele din respect pentru ceea ce e în stare să realizeze sau, mai bine-zis, a realizat. Azi poate că a avut doar de ales în ce mod să se despartă de viaţă... printr-un gest dramatic... în aplauzele publicului, înţelegeţi? O sinucidere ciudată, de efect, sub ochii a milioane de spectatori. Ar putea un actor să-şi aleagă o moarte mai spectaculoasă?

8. Activitatea neplăcută a publicului

În faţa clădirii Televiziunii se adunase o mulţime de curioşi. Printre ei se aflau însă şi oameni animaţi de intenţia serioasă de a ajuta sau a da sfaturi. Afară, în ploaie, făceau schimb de opinii şi impresii, la fel ca mii de alţi oameni în faţa televizoarelor.

Paznicul, Navrátil, un bătrân cu păr alb, nu permitea nimănui să intre înăuntru. Cu şapca trasă pe frunte, stătea în uşa boxei de portar şi clătina chinuit din cap, încercând să convingă de inutilitatea aşteptării pe cei ce se aflau mai aproape.

— Duceţi-vă acasă, degeaba aşteptaţi... dacă vreţi să aflaţi ceva, telefonaţi la 24.33.41, secţia relaţii cu telespectatorii...

*

Nu era însă de loc uşor să poţi vorbi cu numărul indicat. Postul suna mereu ocupat. La secţia relaţii cu telespectatorii era mare agitaţie. Patru fete deserveau şase telefoane. Răspunsurile erau concise şi uniforme în lipsa lor de precizie.

Suda asculta îngândurat murmurul celor patru voci, completat de zgomotul continuu al apelurilor telefonice. Fusese condus până aici de un bărbat solid, cu haine gri, de covercot. I se prezentase cu următoarele cuvinte: Mă numesc dr. Strouhal. Aceste cuvinte fuseseră rostite cât se poate de ceremonios şi demn. Suda se gândise imediat ce uşor este să iei

peste picior şi să parodiezi astfel de oameni serioşi şi plini de importanţă. Dr. Strouhal păstra în permanenţă, o anumită solemnitate în felul de a fi şi de a vorbi. František stătuse de vorbă cu el înainte de venirea lui Suda la studio. I se adresase cu rugămintea de a-i pune la dispoziţie câteva încăperi pentru interogatorii şi celelalte lucrări necesare în munca lor. Totul depindea de cuvântul lui, deoarece, ca membru şi reprezentant al centralei de programe a Televiziunii, era în clipa de faţă răspunzător de activitatea studioului şi de orice s-ar fi petrecut acolo. Toţi cei de la centrala de programe făceau cu rândul de serviciu în studio câte o săptămână. Doctorului Strouhal îi venea rândul la fiecare unsprezece săptămâni. Avea un foarte dezvoltat simţ al ordinii şi era foarte mândru de faptul că, în timp ce era de serviciu, totul mergea ca pe roate. Acum însă era îngrijorat şi asta i se citea pe faţă.

— Din clipa în care s-a petrecut nenorocirea, telefoanele nu mai încetează, spuse el cu voce obosită şi tristă, mereu, unul după altul, în decurs de aproape o oră, patru sute douăzeci şi cinci de apeluri. De altfel, s-a telefonat şi de la cabinetul tovarăşului ministru. Nu ştiu ce să-i răspund...

Pe faţa lui Suda apăru un zâmbet vag.

— Spuneţi-i adevărul... că Jan Faltys este mort. Nu ştiu nimic deocamdată.

Strouhal îi aruncă o privire încărcată de reproş. Zâmbetul i se păruse nelalocul lui, iar răspunsul prea evaziv. Suda îşi dădu seama de asta, dar ce altceva putea să spună, când încă nu ştia nimic?

Fata de la masa alăturată se străduia să convingă pe cineva de la celălalt capăt al firului:

— Da, liniştiţi-vă, vă rog... da, vă vom da

dezlegarea misterului în cea de-a doua ediţie a telejurnalului.

— De două ori am făcut apel la public prin intermediul crainicei de televiziune să înceteze cu întrebările, se plânse Strouhal, dar degeaba. Majoritatea îşi închipuie că piesa de azi face parte din ciclul-concurs „Istorii fără sfârşit”, aşa încât odată cu întrebarea oferă şi dezlegarea. După o scurtă pauză continuă, cu şi mai multă tristeţe: Dacă n-ar fi la mijloc moartea unui om, ar părea o farsă reuşită.

Suda se întoarse spre telefonista care pusese tocmai receptorul jos, pentru ca, la apelul următor, să-l ridice din nou. Înainte de a-l ridica Suda o întrebă:

— Ce nume apare mai frecvent?

În locul ei, răspunse din nou Strouhal:

— Făptaşul e căutat printre personajele piesei. Cele mai multe glasuri au fost pentru rolul contabilului...

— Cine juca rolul acesta?

— Ajm.

Suda dădu îngândurat din cap.

— Aş vrea să ştiţi că eu... Strouhal îşi şterse fruntea cu o batistă albă, n-am fost niciodată de acord cu piesa asta. Chiar aşa! Am martori. Încă de la repetiţia generală am declarat că mă spăl pe mâini şi că nu-mi iau nicio răspundere.

Suda îl privi şi rosti fără să zâmbească:

— Nu cumva sunteţi rudă cu regizorul Arnošt Glanc?

Era puţin cam crud din partea lui, dar fabricanţii ăştia de alibiuri îi erau totdeauna antipatici. Semănau unul cu celălalt ca două picături de apă, şi nu-i era greu să-i demaşte.

— Cu tovarăşul Glanc? Strouhal tresări speriat. Nu. De ce?

— Aşa... Mi s-a părut doar.

Strouhal îl cataloga în acea clipă pe Suda drept un om bizar, dar nu stărui prea mult asupra acestui gând, ci continuă să-şi dezvolte apărarea:

— Vorbesc numai despre ceea ce ştiu în mod sigur. Foarte sigur. Fireşte, n-am prevăzut că se va ajunge la o crimă. Cui putea să-i treacă prin cap aşa ceva? Dar c-o să fie un eşec, asta da, am fost sigur. Totul în piesa asta e doar efect; fără idee, fără morală, fără poziţie de clasă. Să nu credeţi despre mine că sunt un stângist. *Cea de-a treia dorinţă* şi *Cea de-a treia soră* mi-au plăcut, dar nu pot suporta piesele fără idei. Iar asta-i doar poleială. Poleială care-ţi ia ochii, dar sub ea nimic, absolut nimic. Spuneţi şi dumneavoastră, chiar titlul: O *istorie cu cinci asasini.* Eram de faţă când i-au găsit titlul ăsta şi vă spun drept, fără exagerare, mi-a fost ruşine.

Suda nu-şi spuse părerea. Nu cunoştea piesa şi de aceea nu putea aprecia dacă Strouhal avea sau nu dreptate. Cu toate astea însă critica i se păru prea aspră. Strouhal continuă:

— Au tot încercat dacă sună destul de cosmopolit: *Story of five Murderers; L'histoire des cinq meurtriers; Die Sache für fünf Mörder...* Tarantík îşi închipuia pesemne că o să facă gaură în univers cu piesa asta. Spuneţi şi dumneavoastră, ce-i de râs aici: cinci asasini să se adune într-o cameră şi să se certe care din ei este mai îndreptăţit să-l ucidă pe Jiři Xaver? Şi ce are asta comun cu viaţa telespectatorilor noştri?

Suda ridică din umeri, ceea ce lui Strouhal i se păru a fi o acceptare a părerilor lui.

— Am vorbit cu secretarul literar, Vorlicek, cel puţin de o sută de ori, dar... dădu a lehamite din mână. Greşim atunci când punem oameni tineri, fără

experienţă, în posturi de răspundere.

9. Instrucţiuni ce nu fac doi bani

Pe coridor, în faţa secţiei Relaţii cu telespectatorii dr. Strouhal era aşteptat de o tânără femeie. Mai curând banală decât frumoasă, cu gâtul şi nasul puţin cam lungi şi părul pieptănat cu cărare la mijloc. I se citea dezorientarea pe faţă. Se jena să vorbească în faţa lui Suda.

— Tovarăşe director adjunct, vă rog... e vorba de ceva... de o problemă internă a Televiziunii.

— Ce anume?

— Ceva în legătură cu Tarantík...

— Cu Tarantík? Strouhal făcu o grimasa de mulţumire. Ei, drăcie!

Suda observă că orice fapt neplăcut legat de numele lui Tarantík îi dă lui Strouhal o senzaţie de mulţumire interioară.

— Înţelege, tovarăşă Vágnerová, o apostrofă cu glas răstit Strouhal, că din punct de vedere intern, suntem într-o astfel de situaţie încât e mai bine să avem cât mai puţine secrete în faţa organelor miliţiei.

Olga Vágnerová plecă ochii şi dădu disciplinată din cap. Strouhal îşi pierdu răbdarea:

— Despre ce-i vorba?

— Am făcut formele pentru plata întregului onorariu – piesă şi nouăzeci de minute de transmisie – la cererea tovarăşului Vorlíček şi a tovarăşului Glanc, care m-au rugat în numele lui Tarantík. Numai că...

Vágnerová se opri, dar Strouhal nu-i dădu pace:

— Ei, şi mai departe? Spune tot...

— Mai departe, nimic, numai că... cei de la controlul emisiunii ne-au socotit emisia de douăzeci şi şapte de minute.

Strouhal clătină necăjit din cap.

— Şi ce vrei de la mine? Să nu ţi-o treacă, la reţineri?... Ei, fetiţo, legile sunt făcute pentru toţi.

Suda o mai reţinu puţin pe Vágnerová.

— Dar de ce avea Tarantík aşa de mare nevoie de bani?

— Se înscrisese să-şi petreacă concediul la mare în Bulgaria, prin ČEDOK. Îi mai lipsea ceva din suma necesară...

Strouhal explodă:

— Mereu Tarantík! Şi iar Tarantík! Închipuiţi-vă, că tot el a provocat şi panica printre telespectatori cu vorbele despre crimă, rostite direct în faţa camerei de luat vederi. Îşi baga nasul unde nu-i fierbe oala şi acum, pentru el, plătesc eu oalele sparte. Din moment ce există un regulament care interzice intrarea în studio exceptând persoanele a căror prezenţă este cerută de rol şi personalul tehnic, atunci n-ar fi trebuit să i se dea drumul înăuntru. Şi am fi avut linişte.

Strouhal avea, într-adevăr, destule motive să-l urască pe Tarantík. De aceea, nici Suda nu încercă să-l liniştească.

*

Comandantul pazei, bătrânul Navrátil, stătea vinovat, cu capul plecat, la fel cum stătuse puţin mai înainte Olga Vágnerová.

— Da, tovarăşe, se înţelege, tovarăşul Tarantík nu

avea ce căuta înăuntru, dar...

Unchiaşul ezită şi tăcu.

— Ce spune regulamentul? întrebă tăios Strouhal, ca şi când nu l-ar fi cunoscut.

Lui Suda i se făcu milă de bietul bătrân speriat, dar regulamentul e regulament, n-ai ce face. Bătrânul Navrátil aştepta resemnat să se reverse grindina asupra capului său. Se împăcase cu gândul că nimic nu-l mai poate scăpa de pensionare, anii îi avea de mult şi acum iacă şi necazul ăsta. Ironia soartei consta însă în faptul că Navrátil nici măcar nu era de tură în seara aceea. Îi făcuse un serviciu prietenesc lui Komárek, care plecase la nunta fetei sale, la Pilsen. Acum, bătrânul Navrátil făcea cunoştinţă cu amarul adevăr că bunătatea nu-ţi aduce prea mare folos şi că doar ticăloşii au noroc în viaţă.

— Mde, instrucţiunile sunt clare, bineînţeles, fu silit să recunoască moşul. Adăugă însă, accentuând cuvintele: Dar, dacă nu se întâmpla nimic, nu ar mai fi fost atâta tevatură.

— Dacă, dacă... se înfurie Strouhal din nou. Ştii proverbul ăla că dacă n-ai cap... La fiecare emisie intră câte cineva în studio să caşte gura.

— Ar trebui să fii câine, nu om, altfel nu vor să înţeleagă de vorbă bună şi să-şi vadă de ale lor, mai obiectă Navrátil, de data asta însă numai aşa, în şoaptă: când e drept, e drept, n-ai ce să mai zici.

— Spune-mi, tovarăşe Navrátil, îl întrebă Suda, în afară de Tarantík cine a mai fost pe platou, deşi n-avea treabă acolo?

— În timpul emisiei? Unchiaşul îşi împinse şapca pe frunte, supunându-se unui obositor efort de gândire. Păi, maistrul de machiaj Roch, dar... de fapt ăsta are voie... apoi domnişoara Vágnerová, dar şi ea are

voie... Sau poate n-are? Şi arhitectul Kálecký. Şi pe urmă... ba nu, ăla nu... cam ăştia ar fi... Ar fi putut să mănânce sandvişuri la bufet şi să urmărească de acolo piesa, pe micul ecran.

Suda zâmbi:

— Asta ai fi putut să le-o spui lor, nu nouă.

Strouhal turnă şi el gaz peste foc:

— Aşadar, vedeţi, tovarăşi, instrucţiuni există, dar nu fac doi bani.

10. Investigaţii în culisele tehnicii televiziunii

Suda nu-l lăsă încă pe dr. Strouhal să plece. Se întoarse cu el în studio la fotoliul de metal în care se săvârşise crima. Faltys nu se mai afla acolo, iar sfoara cu care fusese legat zăcea pe duşumea, lângă covor. Restul recuzitei rămăsese pe loc, deşi manipulanţii de decoruri ar fi strâns-o bucuros pentru a pregăti programul zilei următoare.

Strouhal se opri în faţa sforii.

— Nici cu legatul ăsta n-am fost de acord, chiar de la prima lectură. Pentru gustul meu, prea mirosea a gangsterism... ca de altfel întreaga piesă. De personaje ce să mai zic? Nu sunt nici măcar scheme, ci doar nişte umbre.

Strouhal observă că Suda îl priveşte din nou fix.

— Ce mă priviţi aşa? Ce vedeţi la mine?

— Nimic. M-am gândit iar dacă nu cumva sunteţi totuşi rudă cu regizorul Glanc?

Strouhal, jignit, tăcu o clipă, dar apoi continuă, ca şi când n-ar fi fost întrerupt...

— Le-am spus că nu sunt de acord cu goana asta după efect, am martori, puteţi să întrebaţi pe cine vreţi. Cu Tarantík poate că m-aş fi înţeles şi ar fi renunţat probabil la legatul acela, dar Vorlíček s-a încăpăţânat. Tânărul ăsta, în calitatea sa de secretar literar, se consideră apărător al autorilor şi-şi însuşeşte păreri străine. Şi se mai spune că tinerii

sunt principiali...

Suda zâmbi.

— Asta nu ţine de vârstă, ci de caracter.

Strouhal, care stătea în spatele lui Suda şi-i vedea doar ceafa, nu prea ştiu cum să interpreteze vorbele lui.

Suda se aplecă deasupra fotoliului. Ambele capete ale sârmei erau fixate destul de neglijent, în mare grabă, de braţele de metal ale fotoliului.

— Cine a observat primul această sârmă?

Strouhal ridică din umeri. În momentul acela nu fusese în studio, ci, împreună cu regizorul Glanc şi ceilalţi, se afla în cabina de regie. Ar fi bine să se adreseze altcuiva, de pildă, operatorului Josef Kejř. Acesta fuma pe culoar, în faţa atelierului, şi se oferi aproape singur să vorbească. Încă de la început însă, pentru a nu părea că vrea să se vâre cu orice preţ în vorbă, încercă să se explice:

— Ştiţi, eu bucuros v-aş spune totul, dar... Îşi muta greutatea corpului de pe un picior pe altul ca un urs. Chemaţi-l mai bine pe Adolf Pangrác. El e şef peste camere şi lumini. Eu sunt plătit doar pentru lucru, el şi pentru lucru şi pentru răspunderea pe care o are, aşa că să vă spună el. Eu am grijă doar de cutia mea, să n-aibă ochiul strâmb sau să nu prindă din întâmplare ce nu se cuvine...

Kejř arătă cu mâna spre camera numărul 2, aşezată lângă peretele lateral, pe un cărucior cu roţi, care permitea manevrarea ei pe scenă în diagonală.

În apropierea fotoliului fatal, se mai afla o cameră de luat vederi, cu suportul ei greoi aşezat direct pe duşumea. Rotiţe mici de cauciuc permiteau şi manevrarea ei, nu însă în timpul luării imaginilor. Atât la una cât şi la cealaltă, se putea obţine schimbarea

obiectivului în direcţia dorită, conform necesităţilor impuse de dramatismul acţiunii, jocul actorilor şi concepţia regizorală. Trebuia însă ca nu cumva, în timpul emisiei, să fie prinse în imagine vreunul dintre obiectele culiselor tehnice ca: aparatele de sunet, ce aduceau cu o spânzurătoare, postamentul reflectorului sau vreun cablu, peretele de lemn din fundul scenei sau cealaltă cameră de luat vederi.

— Cu aceea lucra tovarăşul Pangrác, nu-i aşa? întrebă Suda, aşteptându-se la un răspuns afirmativ.

Kejř însă clătină din cap. Purta de dimineaţă până seara, o bască neagră, trasă până peste urechi, pe care nu şi-o scotea nici la cantină, nici la şedinţe. Ceilalţi îl bănuiau că ascunde vreo chelie sub ea.

— Nu. Franta Maras a lucrat cu ea, răspunse Kejř, continuând să dea informaţii. Ştiţi, operatorul principal de emisie nu lucrează niciodată direct pe platou. El stabileşte doar concepţia de lucru, cadrul de operare şi, împreună cu regizorul şi arhitectul, aprobă planul de decoruri, direcţiile principale de mişcare ale actorilor şi modul de iluminare.

— Şi după aceea?

— În timpul repetiţiilor şi în cursul transmisiei nu face decât să urmărească dacă totul merge după cum s-a prevăzut. Eventual propune şi unele modificări, dacă se mai poate.

Suda înţelegea din ce în ce mai greu cum de fusese posibil ca, într-un mediu atât de agitat şi în prezenţa atâtor oameni, să se ajungă la o crimă ce necesitase o pregătire aşa de complexă, despre care nimeni n-a ştiut nimic.

Deschise uşa culiselor pentru a privi dincolo de peretele de pânză al decorului. Aici, în spaţiul îngust, triunghiular, format de pereţii exteriori ai celor două

spaţii scenice diferite, ieşeau capetele celor două fire legate de fotoliul metalic. Cadrul de lemn al construcţiei era acoperit de iută, iar pereţii consolidaţi cu scânduri puse de-a curmezişul, prinse cu scoabe sau cuie. Locul era mic, abia cât să încapă o persoană, iar lumina slabă – un ungher cufundat în întuneric.

— Are cineva o lanternă? întrebă Suda privind spre Kejř.

Acesta avea într-adevăr o lanternă ce funcţiona prin apăsare repetată şi scotea, în timpul iluminatului, un zgomot caracteristic.

— Mulţumesc, Suda înclină capul şi îndreptă conul de lumină spre duşumea.

Pe aici trecea cablul de care erau legate cele două fire de la fotoliu. Cineva făcuse o tăietură adâncă în învelişul izolator al cablului şi introdusese în acel loc capetele firelor.

Kejř se aplecase curios să privească pe deasupra lui Suda, în timp ce Strouhal îl observa clătinând dojenitor din cap.

— Cu ce se poate tăia cablul? întrebă Suda.

— Cu ce? Kejř dădu din mână. Chiar şi cu un briceag, nu-i nicio problemă, doar să nu fie făcut contactul.

— Dar ceva timp tot ia, nu-i aşa?

Kejř fu de acord.

— Da, tăietura trebuie c-a fost făcută mai înainte, dar să bagi capetele firelor, asta-i treabă uşoară, putea s-o facă oricine... în câteva secunde.

— Şi dumneata?

Kejř zâmbi calm şi dădu afirmativ din cap.

— Şi eu. Dacă aş fi avut vreun motiv.

După o scurtă pauză adăugă:

— Ştiţi, n-aş vrea să mă amestec în treburile dumneavoastră, dar după mine, nu la cablu-i buba. Cablu-i cablu. O sârmă izolată cu cauciuc. Cu asta nimeni n-a săvârşit niciodată o crimă. A omorî în felul ăsta pare destul de simplu, dar nu e. Pentru asta mai trebuie şi un fotoliu potrivit.

— Ce fel de fotoliu?

— Ştiţi, e vorba de anumite legi ale fizicii, de care trebuie să se ţină seamă. Azi orice copil din şcoala generală ştie că metalul este un mijloc foarte bun de transmitere a curentului electric, dar că omul din fotoliu n-ar fi fost electrocutat dacă braţele de metal ale acestuia s-ar fi atins într-un punct sau ar fi fost unite între ele. Ştiţi, trebuia ca singura lor verigă de legătură să fie trupul şi mâinile celui ce urma să fie omorât, altfel electrocutarea n-ar fi reuşit niciodată...

Suda se arătă de acord cu Kejř. Fotoliul în care murise Jan Faltys avea într-adevăr o construcţie puţin obişnuită, tijele de metal formau, ce-i drept, o împletitură, dar nu se atingeau în niciun punct. Desigur, arhitectul proiectant se gândise, în primul rând, la flexibilitatea fotoliului în timpul şederii.

În picioare, lângă Suda, Kejř continua să dea explicaţii:

— Ştiţi, eu cred că numai fotoliul acesta a putut să inspire cuiva ideea crimei.

Suda încuviinţă în tăcere, deşi, după părerea sa, faptele se succedaseră mai degrabă invers. Întâi mobilul crimei şi abia după aceea alegerea unui fotoliu potrivit, ca parte integrantă a întregii acţiuni. Va trebui să afle de unde a fost adus fotoliul cu pricina.

Capul cablului ducea la un reflector de 5 kilowaţi, aşezat pe un suport cu trei picioare. Se aflau acolo

două asemenea reflectoare şi amândouă foloseau cablurile ce duceau sus, la platforma de iluminare.

— Cine mânuie reflectorul?

— Cele două lămpi cu suport se aflau în grija lui Haukvic, iar iluminarea de sus, cu reflectoare panchrom, cădea în sarcina lui Brdečka, spuse Kejř, arătând spre corpurile de iluminat aşezate în grupuri de câte şase în nişte scoici alungite, unghiulare, ce se aflau într-o galerie îngustă, chiar sub tavan. Fiecare din ele îşi are pianul său...

— Pianul?

— ...adică claviatura de comanda. Se află sus, pe platformă, aici te-ai împiedica de ea, dar, după cum v-am mai spus, ar putea să vă explice mai bine Adolf Pangrác, el răspunde de lumini, împreună cu maistrul principal de lumini, tovarăşul Brdečka. Vi-l găsesc eu pe Pangrác şi vi-l trimit...

Suda îşi manifestă însă altă dorinţă:

— Mai bine caută-l pe Haukvic... Pe urmă se întoarse spre Strouhal: Ne uităm şi sus, pe platformă, nu-i aşa?

Nu era uşor să urci sus la galeria de lumini, şi asta o resimţea mai ales Strouhal. Duceau acolo două scări înguste de metal, fixate aproape vertical de pereţii studioului, în două colţuri opuse. Suda urca în urma lui şi trebuia mereu să aştepte: corpolentul Strouhal, în lunga sa carieră sedentară de funcţionar, se dezobişnuise de efortul fizic şi urca gâfâind. Ajunseră sus la galerie, dar platforma era aşa de joasă încât trebuiau să stea ghemuiţi. Strouhal îşi ştergea mereu, cu batista, fruntea năduşită.

Jos, sub ei, se vedea tot platoul ca-n palmă. Spaţiul studioului de emisie era presărat cu diverse flancuri mobile puse unele lângă altele şi care formau culoare,

colţuri de odăi şi încăperi. Văzut de aici, de sus, tot păienjenişul acela de pereţi despărţitori şi ziduri părea un labirint.

— E un loc bun de jucat de-a v-aţi ascunselea, remarcă Suda.

— La fiecare punere în scenă mai mare pare altfel.

— Cine a semnat proiectul decorurilor?

— Arhitectul Cyril Kálecký... lucrează deseori pentru noi. Redacţia teatru colaborează practic doar cu trei arhitecţi. Cu el, cu Skoumal şi cu Fara.

— Arhitectul Kálecký este salariatul televiziunii?

— Nu, nu este, dar lucrează cu noi de câţiva ani, de fapt aproape de la începuturile televiziunii. Lucrează în acord. Câştigă mai bine decât dacă ar fi retribuit cu salariu lunar.

— În ce constă munca arhitectului la televiziune?

— Face schiţa decorurilor, iconografia şi schema, le discută împreună cu regizorul şi operatorul, propune cum să fie pictate decorurile şi alege recuzita. Pe scurt, răspunde de scenografia piesei.

— Dar mobilierul?

— Mobilierul face parte din recuzită. Ce se poate, luăm din fondul nostru de recuzită, restul se aduce de obicei de la Barrandov, din atelierele de filmare.

Suda voia să ştie mai ales de unde fusese adus fotoliul metalic, dar deocamdată nu puse nicio întrebare directă. Prin răspunsurile sale generale Strouhal îl informase despre procesul obişnuit în condiţii normale. Despre rest, va fi mai nimerit să-l întrebe direct pe Kálecký.

— Cine l-a ales pe Kálecký pentru scenografia acestei lucrări?

— Probabil regizorul, ar trebui să verificaţi. Staţi, mi-am adus aminte de ceva – Strouhal se opri – nu e

în legătură, bineînţeles, cu arhitectul, dar vă va interesa... pot să vă pun la dispoziţie o imprimare pe telerecording, bineînţeles dacă doriţi...

Suda auzea pentru prima oară acest cuvânt.

— Telerecording?

— Îi mai spuneam şi terc... După părerea lui Trávniček, nu-i prea corect, dar sună mai omeneşte şi, mai ales, e mai scurt. Înseamnă, înregistrarea în imagini a reprezentaţiei. Folosim terc-ul la spectacolele care presupun că vor fi reluate.

Suda se declară de acord.

Strouhal însă, după cum îi era firea, se temu ca nu cumva propunerea lui să fi trezit speranţe deşarte şi se grăbi să-l facă pe Suda să-şi schimbe intenţia.

— Prea multă nădejde însă nu mi-aş pune în el, în orice caz e mai interesant ce s-a petrecut în spatele camerei de luat vederi, decât sub obiectivul ei.

Atenţia lui Suda era însă atrasă în altă parte. Se uita la măsuţa neocupata a lui Haukvic şi la claviatura de comandă de lângă ea. Chiar sub el se afla fotoliul metalic în care murise Jan Faltys. De aici se vedeau şi firele cuplate la cablul din spaţiul acela îngust, triunghiular. Dacă Haukvic a fost cât de cât atent, a putut sau cel puţin ar fi putut să vadă pe asasin.

Paznicul dădu buzna în studio. Nu mai avea nimic din prestanţa unui comandant de corp de pază, din toată fiinţa lui se degaja mai degrabă smerenia. La început nu văzu pe nimeni şi, descumpănit, privi în jur. Trecu câtva timp până să-i zărească pe Suda şi Strouhal sus, pe platforma corpurilor de iluminat.

— Mă rog frumos, nu-i nicăieri... Haukvic... a dispărut. Fără urmă.

*

Suda nu află nimic nici de la maistrul principal de lumini, Karel Brdečka. Ochii ce clipeau des în dosul lentilelor groase erau un argument suficient de convingător în sprijinul afirmaţiilor lui. Era aşa de miop, încât vedea confuz obiectele de la o depărtare mai mare.

Suda trebui să asculte toate lamentaţiile lui în legătură cu aceasta boală profesională, ca şi părerile de rău că va trebui să-şi părăsească meseria, care-i oferea atâtea satisfacţii, şi echipa de colaboratori cu care se înţelesese atât de bine. Şi apoi nu oricine putea să-i ia locul. Funcţia de maistru principal de lumini nu-i glumă, de altfel asta se poate vedea şi după remuneraţie.

Nu avea niciun rost să continue interogatoriul, aşa că Suda îi puse punct într-un mod prietenesc.

Haukvic însă nu era de găsit nicăieri.

11. Capul gol

În cele din urmă însă îl găsiră. Se ascundea într-un loc nu prea onorabil, în W.C. Nu voia să se spânzure, după cum a ieşit la iveală mai târziu. Era alb la faţă şi-i tremura tot corpul. Suda încercă să-l liniştească:

— Nu te văicări, omule, n-ai nicio vină, cel puţin aşa cred, atunci pentru ce atâta isterie...

Haukvic era un om cam de treizeci de ani, un tip slab, neurastenic, cu nas lung şi bărbia mică, teşită. Mai înainte, lucrase ca vânzător într-un magazin alimentar, dar îşi lăsase serviciul deoarece aici se putea câştiga mai mult, şi mai ales avea prime lunare regulate. Părul rar şi lung şi-l pieptăna astfel încât să acopere locurile goale, lucioase.

— De ce v-aţi ascuns?

Haukvic îşi îndreptă trupul cu un aer jignit. Aruncă o privire fugară în jur, pentru a vedea dacă nu ascultă cineva convorbirea lor. Se afla împreună cu Suda în micul bufet al studioului de televiziune, căruia i se spunea familiar *U Koček* („La Pisicuţele”). Bufetul era gol, doar în spatele tejghelei responsabila, doamna Mrázková, turna vodcă în două pahare.

— Nu m-am ascuns, eu, înţelegeţi, eu... bâigui emoţionat Haukvic, eu trebuie să fiu singur... eu, mai mult decât ceilalţi, mă aflu într-o situaţie groaznică...

Suda îl întrerupse:

— Nimeni nu v-a imputat nimic.

— Cum nu?!... Doar eu am făcut contactul. Eu. Eu l-am ucis... cu mâna asta, cu mâna asta...

Haukvic începu să lovească cu pumnul în tăblia

mesei. Se stăpâni însă la vederea femeii care aducea o tavă cu două pahare. Calmarea aceasta bruscă i se păru suspectă lui Suda. Ba chiar se îndoi puţin de sinceritatea autoacuzării anterioare.

— Beţi, împinse Suda paharul spre el, sunt oameni cărora asta le face bine.

Haukvic dădu paharul pe gât şi după aceea se scutură.

— Mai beţi unul? îi oferi Suda alt pahar.

Haukvic scutură din cap.

— Nu, mulţumesc, în mod normal nu beau, dar... am mereu în faţa ochilor scena: am apăsat pe buton şi... un zgomot. Un ţipăt. Pe urmă panică...

— Încercaţi să vă amintiţi ce s-a întâmplat înainte, dacă puteţi, zise Suda cu un aer protector, fără să dea impresia că îl zoreşte.

— Vă aflaţi totuşi deasupra studioului. Am fost şi eu acolo şi, de la locul dumneavoastră, se vedea tot ce se petrece jos...

Haukvic clătină cu înfrigurare capul.

— Nu ştiu, nu ştiu nimic... eu când mă enervez nu mai ştiu nimic, nu-mi mai amintesc nimic, mi-e capul complet gol.

— Concentraţi-vă puţin, insistă totuşi Suda, acum chiar şi un amănunt, un fleac de nimic ne-ar putea fi de folos. Aş vrea să ştiu, de pildă, de câte ori aţi aprins reflectorul în timpul emisiei. Şi când a fost ultima oară...

— De câteva ori înainte de pauză... pe urmă nu l-am mai aprins până când s-a întâmplat nenorocirea.

— Câţi oameni cunoşteau manipularea luminilor pe care trebuie s-o executaţi?

— Regizorul, operatorul principal Pangrác, Karel Brdečka, în calitate de maistru principal de lumini,

asistenul Zbyněk Čiž şi... toţi ceilalţi.

Suda nu înţelese ultima remarcă, dar Haukvic îi explică:

— Repetiţia generală a fost de data asta, completă, până la cele mai mici detalii. Chiar şi cu luminile. De altfel, repartizarea în mare a sarcinilor fusese stabilită cu mult timp înainte. Cine s-ar fi gândit atunci la necesitatea de a face un secret din asta.

— Spuneaţi că ultima dată aţi aprins reflectorul înainte de pauză. În felul acesta putem determina momentul cuplării firelor la cablu în timpul pauzei sau scurtă vreme după începutul actului doi.

— Da.

— Vă amintiţi să fi văzut pe cineva sau ceva suspect în răstimpul acesta?

— N-am văzut nimic... Haukvic clatină din cap, eram grozav de nefericit, nu m-am uitat la nimeni, nu mă simţeam bine... din punct de vedere sufletesc.

— De ce?

Haukvic îşi frecă cu degete nervoase tâmplele.

— Am... şi se opri din nou, se vedea că nu-i face plăcere să vorbească despre asta, am o legătură, o legătură serioasă cu o... cu o fată, dar... Ne-am certat, chiar aseară ne-am certat. Şi nu din vina mea. Pe cuvânt. Ne cunoaştem de patru ani şi azi am hotărât să ne despărţim. M-am simţit, nu ştiu dacă cunoaşteţi starea aceasta, m-am simţit ca un om bolnav. Încă de dimineaţă, toată ziua... am vrut s-o sun pe Jiřina, îmi repetam mereu numărul ei de telefon... şapte-şapte-zero-douăzeci şi doi.

— Şi aţi chemat-o?

— Nu, n-am îndrăznit, eu n-am... Îmi lipseşte elocvenţa care place femeilor. Nu mi-era gândul la nimic, doar că o s-o chem şi ce o să-i spun. De nimic

altceva nu-mi amintesc, absolut de nimic, v-am spus că stau prost cu memoria. Nici n-am mâncat la prânz, aveam o senzaţie ciudată de teamă că totul e adevărat şi că o să ne despărţim... Haukvic se întrerupse brusc şi zâmbi amar. Dumneavoastră vi se pare poate banal ce vă povestesc, cum mi se pare de altfel şi mie acum. Te frământi în sinea ta, te chinuieşti cu prostii şi în vremea asta... nu trebuia să se întâmple... nimeni n-ar fi murit dacă...

Haukvic tăcu, pentru că vocea tremurătoare îi trăda plânsul şi se jena. Suda îşi dădu seama că n-ar folosi nici vorbele de consolare, nici încercările de a-l convinge de nevinovăţia sa. Haukvic va scăpa de povara vinii abia când adevăratul criminal va fi prins.

*

Din toate informaţiile pe care i le împărtăşise Suda, pe František îl atrăseseră cel mai mult amănuntele în legătură cu aspectul tehnic al crimei. Vedea în ele completarea precisă a unora dintre suspiciunile şi presupunerile sale. Îl interesa mai cu seama Adolf Pangrác. De hotărârea operatorului principal depindea în mod neîndoielnic modul de iluminare a scenei şi toate celelalte premise tehnice ale crimei prin electrocutare.

— Pot să adaug şi eu ceva, zise František, luând ca punct de plecare rezumatul noutăţilor aduse de Suda. Operatorul Adolf Pangrác avea mereu ciocniri cu Faltys. Când l-am interogat, a negat totul, dar nu poate fi crezut. Stă cam rău cu nervii, e de-ajuns să-i spui o vorbă că sare în sus ca o rachetă... Că s-a certat cu Faltys nu încape îndoială, mi-au confirmat-o mai mulţi.

— Dacă s-a certat în public, atunci are cel mai de nezdruncinat alibi dintre toţi.

František era de altă părere, dar ştia că nu i-ar fi de niciun folos să şi-o apere, aşa că dădu întregii afaceri o întorsătură de glumă.

— Ştiu şi eu zicala: câinele care latră nu muşcă, dar eu am văzut un câine care, nici nu-ţi vine să crezi, dar...

Nu-şi termină anecdota pentru că Suda se grăbea să afle şi alte fapte. Se dovedi astfel că ritmul muncii acestuia era foarte schimbător. Îşi stabilea singur, după propriile sale nevoi, ritmul interogatoriilor şi pauzele necesare reflectării asupra conexiunii faptelor şi nu se lăsa influenţat de nimic. František avu la început impresia că vorbeşte degeaba, pentru că nu-l ascultă nimeni, dar nu era aşa. La un moment dat, Suda ridică ochii şi ciuli urechile.

František tocmai vorbea despre enervarea lui Faltys pe care mulţi o observaseră încă de dimineaţă, la repetiţia generală. Operatorul Pangrác nu fusese singurul care avusese un conflict cu el. Una din certuri s-a terminat chiar cu bătaie.

— Când?

Dimineaţă, la repetiţia generală. Un oarecare Adamec a încasat-o. Stanislau Adamec, recuziter.

— De ce?

— Din cauza ruperii unui picior... František răspundea intenţionat atât de încet, pentru a-l pedepsi cât de cât pe Suda pentru lipsa de interes manifestată anterior. Suda însă, fără niciun pic de pauză, încercă să completeze informaţia lut František printr-o întrebare:

— ...te referi cumva la piciorul unei dudui?

— Nu. Al unui fotoliu. Al celui în care şedea Faltys

pe scenă.

Suda îl privi nedumerit.

— Probabil e o confuzie, băiete... nu crezi?

12. Discuţie despre proză şi poezie

Amândoi se întoarseră în studio. De la prima vedere, era clar că fotoliul nu suferise nicio stricăciune.

— Ei, František, s-ar putea rupe ceva la ăsta?

— A fost schimbat, zâmbi František, cu aerul unuia care ştia cum stau lucrurile. La repetiţia generală se afla aici un fotoliu demodat, tapisat. Ăsta ultramodern nici nu se potriveşte cu restul de decor de pe scenă...

În timp ce discutau despre fotoliu, din spatele lor se auzi deodată un glas care li se păru cunoscut:

— ...în schimb se potriveşte grozav de bine pentru altceva. Metalul e mai bun conducător de electricitate decât iarba africană sau fibra lemnoasă.

Se răsuciră amândoi. Prin deschizătura uşii îl văzură pe Tarantík, cufundat într-un fotoliu aflat în spaţiul scenic vecin.

Numai ce-l zări, şi František simţi că-l năpădeşte din nou valul acela de dezgust şi de suspiciune nemotivată faţă de omul acesta. Rareori îi fusese cineva atât de antipatic ca Tarantík. De obicei, pentru simpatii şi antipatii se găsesc cu greu explicaţii logice. De data asta, totul se datora unor lucruri mărunte pe care poate că altcineva le-ar fi luat, dimpotrivă, ca pe nişte calităţi ale lui Tarantík. Una din ele era şi setea lui neobosită de a şti tot ce se petrece, omniprezenţa şi interesul pentru tot ce-l înconjura. Dar, spre deosebire de František, Suda nu se lăsa înşelat în timpul cercetărilor de asemenea aspecte afective.

František îi făcu un semn cu capul lui Tarantík şi, din motive de prestigiu, îşi completă spusele cu o remarcă sentenţioasă:

— Cel care a rupt piciorul scaunului este asasinul lui Faltys.

Pe faţa lui Tarantík se ivi un zâmbet.

— Mă credeţi dacă vă spun că ştiam asta de acum zece minute?

Suda îi răspunse pe acelaşi ton

— N-am ştiut că sunteţi atât de vanitos.

— Nu-i vorba de vanitate... sau poate că, în oarecare măsură, e vorba de ea, dar nu numai de ea...

— Căutaţi surse de inspiraţie pentru viitorul dumneavoastră roman poliţist?

Tarantík se ridică şi se apropie cu paşi înceţi de ei.

— Trebuie să recunosc că toate întâmplările povestite până acum le-am scos din burtă şi asta se simte... Nu mi-o luaţi în nume de rău, dar nu vreau să scap această ocazie, mai ales că sunt amestecat în ea.

Suda zâmbi, dus pe gânduri.

— Aşadar, scriitorii trăiesc de pe urma nenorocirilor altora.

Tarantík ţinu să completeze şi el remarca lui Suda.

— Chiar aşa. În asta şi constă deosebirea esenţială dintre proză şi poezie. Poeţii trăiesc, dimpotrivă, de pe urma propriilor lor nefericiri.

Schimbul acesta de cuvine ar fi putut continua la infinit, dar toţi trei îşi dădură seama că nu-i momentul potrivit pentru aşa ceva. František aruncă în treacăt o privire spre ceasul de la mână şi Tarantík luă brusc o mină serioasă.

— Aveţi dreptate, timpul zboară... dar aş vrea să vă

mai spun că mi-am pus şi eu capul la contribuţie. Şi memoria. Pentru Ajm. Să nu-l vârâţi cumva pe bietul de el în cine ştie ce încurcătură. Am o anumită bănuială, am găsit o urmă... Tăcu privindu-l semnificativ pe František şi apoi pe Suda: O urmă foarte concretă.

Suda încuviinţă:

— Şi eu.

Se scurseră câteva clipe de tăcere plină de aşteptări. František se uită când la unul când la altul, aşteptând cu încordare ce se va mai întâmpla.

Tarantík îşi umezi buzele cu limba. Făcea impresia că şi-a pierdut puţin calmul.

— Ar trebui să cădem de acord.

Suda zâmbi cu tâlc.

— Asta-i cam greu. Mă gândeam chiar la dumneavoastră.

— La mine? Tarantík părea uimit.

— Spuneţi-mi, ce-aţi căutat în studio în timpul emisiei?

— Nimic.

— Cum aşa? nu înţelese Suda. Doar aţi fost acolo?...

— Am fost. Dar n-am făcut nimic. Am stat într-un colţ, lângă intrare. Am privit. Asta-i tot.

Suda întrebă cu asprime în glas:

— Cine v-a permis?

— Nimeni. Uneori e mai bine să nu întrebi, zău aşa, fără glumă, nimeni nu mi-ar fi îngăduit-o. Numai că, de obicei, curiozitatea este mai puternică decât regulamentul. Încercaţi să vă puneţi în pielea autorului, vreau să spun, a autorului în ziua premierei. Poate că nici dumneavoastră n-aţi fi întrebat ce aveţi dreptul să faceţi şi ce nu.

Chiar şi veşnic bănuitorul František trebui să recunoască că explicaţia părea destul de plauzibilă. Suda însă tăcea, astfel încât Tarantík continuă, cu un oarecare simţământ de superioritate:

— Cred că urma mea este mai concretă. Ar trebui să-mi ţin gura, mi-aţi dat o dată să înţeleg limpede că n-aveţi nevoie de ajutorul meu, dar nu-i nimic... tot încerc să vă conving.

— Cu ce?

Tarantík nu mai zâmbea.

— Îmi permiteţi să pun câteva întrebări în prezenţa dumneavoastră machiorului Robert Roch?

Lui František cererea i se păru obraznică. Tarantík nu glumea, aşadar, când spunea că vrea să ia parte la cercetări. Amatorismul în domeniul criminalistică nu se poate termina decât cu un scandal şi cu un mare fiasco. De aceea, nu avea nicio îndoială în ceea ce priveşte răspunsul ce trebuia dat lui Tarantík.

Suda însă zise:

— Bine, să mergem...

13. Păpuşarul

František îi atrase atenţia lui Suda că nu e de acord cu acest experiment. Gestul lui Suda i se părea inexplicabil. În puţinul răstimp de când lucrau împreună la rezolvarea acestui caz, avusese de multe ori impresia că Suda îmbătrâneşte şi dă în mintea copiilor, că ar trebui să iasă la pensie.

Încă de la începutul interogatoriului, printr-o întrebare caustică, Roch imprimase întregii discuţii un ton neprietenos.

— Domnule Tarantík, asta îţi e specialitatea secundară, sau faci pe copoiul din pur amatorism?

Sensul întrebării era fără îndoială ofensator. Doar cu mari eforturi Tarantík reuşise să-şi păstreze zâmbetul.

— Nu răspund la o asemenea întrebare.

— Păcat, îşi continuă Roch răutăcioasa provocare, ar fi interesant de ştiut ce meserie ai, de fapt? Scriitor sau copoi? Şi m-ar interesa să ştiu care-i mai bine plătită?

František se gândi că firea unora le permite să suporte o seamă de insulte: eu unul n-aş fi îngăduit aşa ceva, Tarantík, dimpotrivă, zâmbea şi adoptase la rândul lui un ton ironic.

— E plătită îndeajuns ca să-ţi pot oferi o bomboană. Punguţa cu bomboane rămăsese pe masă, fără ca cineva să se atingă de ele.

Roch avea o faţă slabă, colţuroasă şi zbârcită, dar atât de expresivă încât se întipărea pe dată în

memoria oamenilor. O şuviţă de păr negru îi cădea pe frunte; echilibrul feţei era stricat de un nas strâmb, care dădea fizionomiei sale, chiar şi în cele mai solemne clipe, o expresie maliţioasă.

— Mulţumesc. Nu primesc mită. De niciun fel... şi sub nicio formă.

Abia termină de rostit cuvintele acestea, că Tarantík izbucni în râs.

— Nu pricep ce-i de râs aici, protestă Roch, puţin neliniştit.

František aştepta într-una ca Suda să pună capăt acestui duel verbal. Până acum nu fusese folosit niciun argument concret, discuţia se limitase doar la insulte reciproce. Dar Suda continua să aştepte.

— Nicio grijă, despre asta o să mai vorbim noi, zise Tarantík şi continuă: Azi, în cabina de machiaj, înainte de prânz, cam în jurul orei unsprezece, te-ai certat cu Faltys. Nu zău, sincer, fără glumă, n-are rost să negi. Am auzit cum spuneai: maestre, de asta mă doare-n cot...

— Şi ce-ţi pasă dumitale, se răţoi Roch, unde mă doare şi unde nu?

— E vorba de o crimă.

— Dimineaţă nu fusese vorba de nicio crimă şi cu toate astea, tot pe copoiul ai făcut-o!

În sfârşit, interveni şi Suda:

— Despre ce era vorba?

— Despre bani, căzu Tarantík în spatele celui interogat.

Roch rămase pentru moment stupefiat, dar îndată îi apăru din nou pe faţă zâmbetul lui sfidător. Momentul acela scurt, de ezitare, a fost suficient ca František să înceapă să-l observe mai îndeaproape pe Roch. Poate că încercarea lui Tarantík nu avea să fie

cu totul fără rost. Roch ascundea ceva. Asta-i sigur. Privirea îi era la fel de piezişă ca şi nasul. Nu privea niciodată drept în ochii celui cu care vorbea, ca şi acum, când spuse:

— I-am cerut lui Faltys să aranjeze cu Vágnerová să-mi plătească mai mult. Am impresia că aici, la televiziune, sunt ca la băcănie. Ca să fiu clar, eu lucrez la studiourile Barrandov, aici am primit să lucrez doar extern, trei zile: joi, vineri şi nenorocita asta de sâmbătă.

— Îl cunoşteaţi de mult pe Faltys?

— ...de mult? repetă Roch întrebarea lui Suda, de parcă nu i-ar fi prins înţelesul. Da, demult. Ăsta din urmă a fost cel de-al cincilea film al meu cu Faltys.

— Pentru piesa de azi v-a cerut chiar Faltys? mai întrebă, să se convingă, Suda.

— Da, n-avea o părere prea bună despre machiorii de la televiziune. Totdeauna spunea că sunt buni doar pentru măşti de basme sau groteşti.

— Aţi pregătit numai masca lui Faltys?

— Nu, a tuturor. Şase actori nu-i cine ştie ce, nu-ţi ia prea mult timp să-i machiezi; mai ales că nu era vorba de Barbă Albastră sau de Neruda, poţi să-i faci atunci când ai practică. Aşa că să nu se mire nimeni dacă cer două sutare în plus, de vreme ce fac treabă bună.

Tarantík nu lăsă să-i scape iniţiativa din mână.

— Era vorba de o sumă mai mare, nu de două sute, adu-ţi aminte, şi n-ai cerut-o dumneata, ci Faltys.

Roch, iritat, făcu o grimasă.

— Asta-i iar o bârfă de culise şi dumneata crezi că am să mă las prins în cursă?

— Era vorba de zece mii, rosti apăsat Tarantík şi adăugă: Ăsta-i adevărul, fără glumă.

La cuvintele lui, Roch sări mânios de pe scaun şi începu să strige:

— Cu ce drept mă interoghezi? Şi de ce dumneata? De ce tocmai dumneata? Ce te interesează? Ştii ce eşti? Un mâzgălitor de romane poliţiste proaste! Şi vrei s-o faci pe grozavul!

Suda îl cuprinse cu un gest liniştitor pe după umeri şi-l conduse spre scaun.

— Calmaţi-vă, domnule Roch. Terminăm acum. Dacă înţeleg bine, munca dumneavoastră s-a sfârşit înainte ca actorul să apară în faţa camerelor...

— Da.

— De ce-aţi rămas în studio şi în timpul emisiei?

— Ca să controlez, răspunse fără ezitări Roch.

— Despre ce control e vorba?

— Prelungisem nasul lui Faltys cu un vârf de latex şi sub proiectoarele acelea e aşa de cald că afurisitul ăla de latex se topeşte câteodată...

Roch băgă mâna în servietă şi-şi scoase cutia cu ustensile. Era o casetă pătrată de lemn, plină cu tot felul de borcănaşe, pensule şi tuburi.

— Dacă domnul Tarantík e aşa de amabil, v-aş putea arăta pe el...

Tarantík scutură energic capul:

— Mulţumesc, nu-i nevoie să-mi lungeşti nasul.

Vorbise serios, fără să realizeze şi sensul figurat al acestui joc de cuvinte[2]. František, primul, pufni în râs. Suda i se alătură, îl urmă, şi Tarantík. Doar Roch nu înţelese ce s-a întâmplat.

În clipa acea se deschise uşa şi intră plutonierul Halík, care anunţă:

— A venit doamna Faltys.

---

[2] A lungi nasul = a da cu tifla (cehă)

14. Văduva

Nu avea rochie neagră şi nici ochii plânşi. Mai degrabă păru surprinsă când Suda şi František îşi însoţiseră vestea morţii lui Jan Faltys cu câteva cuvinte de sinceră compătimire. Se vedea că nu se aşteptase la aşa ceva din partea lucrătorilor de la miliţie.

František o compară în sinea lui cu micuţa Jindřiška şi mai ales cu Irena Škaloudová. I se părea de neînţeles de ce Faltys căutase şi culesese în altă parte, când chiar de prima dată făcuse o alegere atât de bună.

Doamna Faltys era ceva mai în vârstă, se apropia de patruzeci, dar figura ei inteligentă nu-şi pierduse din farmec.

Tenul îngrijit nu trăda nici măcar un rid, părul cărunt era pieptănat simplu, dar cu gust. Purta un costum albastru-cenuşiu şi, ca unică podoabă, un şirag de perle mici, strălucitoare.

— Cine v-a adus la cunoştinţă cele întâmplate?

Doamna Faltys plecă privirea şi tăcu. Suda n-o lăsă să aştepte prea mult a doua întrebare:

— Aţi urmărit piesa la televizor?

— Nu.

Dacă Suda ar fi interogat pe altcineva e greu de presupus că ar fi acceptat asemenea răspunsuri scurte dar, de data aceasta, nu voia să forţeze lucrurile. Discuţia lor nici nu părea măcar un interogatoriu.

— Încă o dată, vă rog să mă scuzaţi că nu v-am anunţat, dar tot v-a spus cineva, nu-i aşa?

— Desigur.

— Cine?

— Trebuie să spun?

— Cred că da.

— Arhitectul Kálecký, dar... oricum ştiam încă înainte de a-mi telefona el.

Suda remarcă cu voce înceată:

— Nu înţeleg.

Femeia îşi plecă fruntea.

— Soţul meu a lăsat o scrisoare de adio. Iertaţi-mă – şi-l privi pe Suda drept în ochi – sunt sigură că mă înţelegeţi, aş vrea... aş vrea să-l mai văd o dată...

Suda trebui s-o decepţioneze. Jan Faltys fusese transportat la Institutul medico-legal de la Bulovka pentru autopsie. În diagnosticul dat de medicul legist Zemánek rămăseseră câteva puncte de întrebare. Şocul electric nu se manifestă de obicei prin oprirea imediată a activităţii cardiace. La Faltys însă era vorba probabil de o inimă slăbită de vreun infarct sau bolnavă. Suda o întrebă deci pe doamna Faltys dacă în ultimele zile sau săptămâni soţul ei nu se simţise cumva rău, nu se plânsese de ceva. Doamna Faltys înţelese întrebarea în felul ei.

— Lui Jan îi plăcea să vorbească despre moarte. Tăcu puţin, scoase din poşetă o batistă mică de mătase şi o frământă între degetele crispate. Vorbea aproape mereu despre ea, omul se obişnuieşte să tot audă astfel de vorbe şi... deodată... nicicând n-am crezut că s-a gândit serios la asta.

— Dar acum?

Doamna Faltys încuviinţă printr-o mişcare rapidă a capului şi spuse apăsând pe cuvinte:

— Acum da. M-am convins.

În clipa aceea, lui František îi veniră în minte cuvintele lui Ajm despre sinucidere şi cauzele care ar fi provocat-o. Atunci nu prea luase în serios ideea asta, i se păruse cam trasă de păr, acum însă trebuia să recunoască că în vorbele lui existase o doză de adevăr. Sinuciderea oferea cel puţin singura explicaţie mai logică a nevoii de a înscena moartea pe micul ecran, în faţa a două milioane de telespectatori. Doamna Faltys spusese mai înainte că soţul ei se gândise la moarte şi vorbise despre ea. Dacă fusese cu adevărat o sinucidere, nu putea fi vorba de o hotărâre pripită sau de o clipă de slăbiciune subită, ci de o acţiune gândită la rece, pregătită pe îndelete, ceea ce era contrar sentimentelor şi raţiunii fireşti ale omului. Dacă Faltys s-a sinucis în felul acesta, atunci probabil că în ultima vreme fusese bolnav din punct de vedere psihic, adică avea ceva mult mai serios decât o criză depresivă sau o stare de maximă oboseală. Cu toate că reflecţiile acestea i se păreau lui František prea artificiale şi lipsite de suport real, nu găsea pentru moment o altă explicaţie. Pe de altă parte, să-ţi lichidezi socotelile personale cu Faltys în modul acesta, atât de complicat, plin de atâtea noi variante şi întâmplări neprevăzute, i se părea o nebunie şi mai mare. Cazul începea să-l tulbure din ce în ce mai mult. Ba chiar îl enerva. Îl supărau problemele ce nu se lăsau rezolvate, oamenii care nu sunt decât pe jumătate sinceri. Cel mai mult îl supăra însă lipsa sa de experienţă, de talent combinativ, de inventivitate şi cunoaştere mai profundă a oamenilor şi a caracterelor omeneşti. Ar fi vrut să dea repede de capătul întregii afaceri şi de aceea i se părea

inexplicabilă atitudinea lui Ondřej Suda, apatia şi indiferenţa sa, chiar dacă îşi dădea seama că nu-s decât o mască.

— Spuneţi că soţul dumneavoastră vorbea deseori în ultima vreme despre moarte, se adresă František doamnei Faltys.

— Da.

— Trebuia să-i scoateţi aceste gânduri din cap.

Doamna Faltys zâmbi cu tristeţe.

— Nu prea dădea atenţie la ce-i spuneam eu. Mai întotdeauna ne certam. Se supăra că o fac pe dădaca.

Următoarea întrebare o puse Suda:

— Am auzit că era prima lui apariţie la televiziune...

— Da. Chiar m-a surprins că a primit rolul acesta, deoarece, după câte ştiu, n-a avut niciodată o părere prea bună despre televiziune... iar de lucru avea destul. Ba chiar ceva de alt gen şi mai bun, numai să fi vrut.

— Şi nu voia?

— Era după un infarct.

— Când l-a avut?

— În timpul reprezentaţiei de Anul Nou, cu *Hamlet.* Nu se simţea încă pe deplin restabilit. Era foarte grijuliu cu propria-i persoană. Se menaja.

— Gândurile despre moarte i-au venit abia după reprezentaţia de Anul Nou?

— Nu, cu mult înainte... era tema lui preferată. După infarct, vorbea mai curând despre pensionare. Făcea planuri c-o să se mute la ţară şi o să meargă la pescuit. Avea sentimentul datoriei împlinite. Poate că nici nu mai exista vreun rol interesant din literatura dramatică universală pe care să nu-l fi jucat. Tot ce a urmat a fost doar o repetare. Cunoştea şi munca de artist de film şi pe cea de la radio, imprimase

discuri...

František înţelese că televiziunea rămăsese singurul domeniu neexperimentat de Faltys până la emisiunea aceasta fatală de azi, în care îşi găsise moartea. Înainte de a da glas gândurilor sale, Suda întrerupse relatarea doamnei Faltys:

— Arătaţi-ne scrisoarea de adio.

Neaşteptata intervenţie în relatarea sa o surprinse pe doamna Faltys, care rămase o clipă dezorientată, temătoare.

— O am acasă.

Suda se ridică în picioare.

— Mergem s-o vedem, sunteţi de acord?

15. Trasul în vânt

Pe doamna Faltys o însoţi doar Suda. František rămase în studio. Erau destule alte lucruri neclare care aşteptau să fie lămurite. Se părea ca sunt două căi spre descoperirea adevărului. Una începea la Jan Faltys şi cerea ca motivele şi cauzele morţii lui să fie căutate în comportarea sa, în concepţia sa despre viaţă, în raporturile sale cu cei din jur. Cealaltă cale era mai curând tehnică, combinativă. Era trasată de urme cunoscute, ca de pildă fotoliul, firele şi sârma, desfăşurarea în timp a acţiunii. Această a doua cale presupunea descoperirea altor dovezi concrete, pentru ca din împletirea lor să iasă la iveala tabloul final, veridic, al tragicei întâmplări.

František se reîntoarse, bineînţeles, la fotoliul de metal, dar nu la el ca obiect, ci ca punct de plecare pentru interogarea martorilor şi a celor suspecţi, a tuturor celor care, într-un fel, avuseseră vreo legătură cu el. Se hotărî să înceapă cu arhitectul Cyril Kálecký, după al cărui proiect se realizase scenografia piesei: decoruri, recuzită şi costume. Trebui să promită însă lui Suda, înainte de plecarea acestuia, că, în lipsa lui, îl va pofti pe Tarantík să-i ţină tovărăşie. František nu înţelegea intenţia lui Suda, dar presupunea că acesta nu se aşteaptă la niciun ajutor concret din partea lui Tarantík; voia să fie ţinut sub supraveghere, pentru ca nu cumva, folosindu-şi propria iniţiativă, să dea naştere la conflicte, ce cu greu ar fi fost aplanate şi rezolvate. În afară de aceasta, František avea vaga

senzaţie că ceva nu-i în ordine cu acest Tarantík. Ce anume însă n-ar fi putut spune. Când îl pofti să vină la el, Tarantík crezu la început că va fi interogat din nou. Primirea fu însă neaşteptată.

— Ai avut dreptate, domnule Tarantík!...

— Aşadar, Roch e vinovatul?

— Nu, dar aveai dreptate când spuneai că nu e niciunul dintre cei prezenţi...

Tarantík tresări şi pe faţă îi apăru o expresie de neîncredere:

— Doar n-o fi vorba de sinucidere?

František dădu afirmativ din cap, dar ridică în acelaşi timp din umeri. Nu se stabilise încă nimic precis.

Tarantík îşi dădu seama abia după venirea lui Kálecký, că interogatoriul nu-l priveşte pe el.

František explicase prezenţa lui Tarantík prin necesitatea unor lămuriri în problemele tehnice de specialitate ale televiziunii. Şi pentru că era împotriva acestei soluţii, cuvintele îi ieşeau greu din gură.

Zâmbetul sceptic de pe buzele lui Kálecký exprima îndoiala că se găsise omul potrivit pentru o astfel de treabă. František nu se angaja însă într-o polemică cu zâmbetul lui Kálecký şi începu să-i pună întrebări.

— De unde aţi procurat fotoliul în care a fost ucis Faltys?

— Din locuinţa mea.

Constatarea aceasta îi produse lui František o mare surpriză.

— Se întâmplă deseori să împrumutaţi obiecte din locuinţa dumneavoastră pentru decorurile pieselor adaptate pentru televiziune?

— Nu, nu prea des... deşi nu s-a întâmplat pentru prima dată. Vă rog să înţelegeţi, răspund nu numai de

proiect, ci şi de realizarea lui scenografică. Nu vreau să-mi pun în joc, din cauza unor defecţiuni de funcţionare, buna mea reputaţie de artist-scenograf.

Ochelarii mari, cu ramă neagră, încadrau ca într-un chenar nasul turtit de boxer. Faţa, cu trăsături bărbăteşti, avea o culoare neobişnuit de închisă, cu nuanţe nesănătoase, pământii. Chiar şi albul ochilor bătea uşor în galben. Cyril Kálecký se apropia de vârsta de cincizeci de ani, avea însă o bună condiţie fizică şi de aceea îi dădeai mai puţin.

Tarantík îşi făcu simţită prezenţa căutând în buzunarul hainei şi scoţând de acolo nelipsita punguţă cu bomboane.

— Serviţi?

Fusese o greşeală din partea lui, căci, în loc de răspuns, se alese cu o întrebare maliţioasă:

— Asta ţine de grija socialistă faţă de om sau de încercarea de a deruta şi a prinde cu minciuna pe infractor?

În locul lui Tarantík răspunse zâmbind František:

— Depinde de împrejurări...

— Mă uimeşte inventivitatea organelor noastre de miliţie în găsirea de noi metode.

František nu se lăsă înţepat şi arătă cu capul spre Tarantík.

— Deocamdată este vorba doar de o iniţiativă particulară...

Atunci arhitectul Kálecký se întoarse spre Tarantík. Ironia vorbelor contrasta cu vocea incoloră, perfect calmă:

— Spune-mi, n-or să te coste prea mult cercetările? Mă refer la dumneata, Tarantík... Ce cantitate apreciezi că se va consuma cu cazul acesta?

Tarantík îşi veni, în sfârşit, în fire şi se complăcu în

jocul acesta verbal, care nu-l angaja la nimic.

— Nu cred c-o să treacă de un kilogram jumătate.

Kálecký îşi aprinse o ţigară. Pachetul de celofan cu marca americană rămase pe masă, la dispoziţia celorlalţi, alături de punga de bomboane.

— Să ştii că mi-ai făcut o surpriză, Tarantík. Nu mi se întâmplă de multe ori să mă înşel la oameni, dar nu m-am aşteptat chiar la atâta iniţiativă din partea dumitale în descoperirea adevărului. Nu m-am aşteptat, zău.

Era o lovitură pe la spate, nu tocmai reglementară. Tarantík se puse repede în gardă:

— Nu cumva îmi reproşezi asta?

Kálecký răspunse cu calmul său obişnuit:

— Nu, ferească Dumnezeu, dar dacă am proceda toţi ca dumneata, repede s-ar strânge douăzeci şi cinci de detectivi care n-ar face decât să se încurce unul pe celălalt. Se opri puţin şi apoi adăugă: Spre deosebire de dumneata am deplină încredere în organele noastre de miliţie.

Câtă vreme Kálecký îl luase peste picior pe Tarantík, František nu avusese nimic împotrivă, mai curând era în asentimentul lui, dar ultima remarcă îl stârni.

— Asta a vrut să fie o glumă?

— Nu. De ce? Nu era uşor să descifrezi expresia feţei lui Cyril Kálecký. Dacă v-aţi putut închipui că poate fi o glumă, atunci e rău de dumneavoastră.

— Aş fi putut să-mi închipui, obiectă tăios František, dat fiind că atitudinea dumneavoastră nu e în concordanţă cu ceea ce spuneţi...

— Nu ştiu la ce vă referiţi, răspunse Kálecký şi se părea că într-adevăr nu ştie. Frantisek îi explică:

— Îi tot daţi cu bomboanele, dar esenţialul nu mi-l

spuneţi... de când o cunoaşteţi pe doamna Faltys...

— O cunosc de când îl cunosc şi pe Jan Faltys. Orice urmă de ironie dispăruse din glasul lui. Se îngroşase gluma şi ştia că acum trebuie să vorbească serios. Dacă v-a deranjat cumva faptul că i-am anunţat doamnei Faltys nenorocirea înainte de a o fi făcut dumneavoastră, atunci îmi cer scuze. M-am temut doar ca încunoştiinţarea seacă, oficială, să nu facă asupra ei o impresie prea apăsătoare.

František îşi luă mai energic rolul în serios.

— Relaţiile dumneavoastră cu doamna Faltys aveau un caracter intim?

— Nu. Între noi n-a fost nimic ce ar fi trebuit ascuns de ochii lumii.

— Cum a primit vestea?

Kálecký îşi scoase ochelarii şi-şi frecă ochii.

— La început a rămas foarte surprinsă... pe urmă speriată, îndurerată... cel puţin după cât am putut să-mi dau seama la telefon. Am încercat s-o liniştesc, dar e greu s-o faci de la distanţă...

Kálecký era încurcat şi nu ştia cum să continue. František îl ajută punându-i altă întrebare:

— De unde aveţi ţigările acestea? De la Tuzex[3]? Luase în mână pachetul de ţigări pus de Kálecký, puţin mai înainte, pe masă.

— Nu... colaborez la secţia de reclamă a Camerei de Comerţ cehoslovace, aşa că am ocazia din când în când să plec peste graniţă. Am fost de douăzeci şi şapte de ori şi m-am întors în toată regula. Asta-i cel mai bun certificat pentru verificarea convingerilor mele socialiste, nu credeţi?

František avea în privinţa aceasta o părere puţin

[3] Tuzex: magazine speciale destinate turiştilor străini, în care se cumpără numai cu devize.

diferită, dar nu vru să discute în contradictoriu şi continuă:

— Cine a venit cu ideea de a se aduce un alt fotoliu de la dumneavoastră?

Era o întrebare periculoasă. Kálecký o ştia la fel de bine ca František şi de aceea răspunse, cu foarte multă prudenţă:

— Nu ştiu... iniţial am propus cu totul altceva, cum ştiţi probabil şi dumneavoastră, un fotoliu vechi, demodat, capitonat. La repetiţia generală însă s-a constatat că e stricat... aşa că ne-am aflat în faţa unei probleme: unde să găsim repede alt fotoliu. În ultima clipă...

— Nu s-ar fi găsit în toată televiziunea un altul de rezervă?

— Ba da, bineînţeles. Sigur că s-ar fi găsit cel puţin douăzeci şi cinci, dar...

František aştepta răbdător ca arhitectul să-şi încheie fraza.

— ...niciunul nu ar fi fost potrivit.

— Potrivit pentru ce?

Kálecký răspunse puţin iritat:

— Pentru emisiune, la dracu... şi pentru intenţiile artistice ale regizorului.

O uşoară rumeneală i se urcă în obraji:

— Trageţi în vânt, tovarăşe, şi contaţi pe întâmplare, nu-mi place.

— Nu vă grăbiţi cu aprecierile, replică rece František, spuneţi-mi, cine s-a gândit de fapt la fotoliul dumneavoastră, cuiva i-a venit acest gând... a făcut cineva propunerea asta?

Kálecký înălţă tăcut din umeri.

— Dumneavoastră?

— Nu.

— Nu cumva... chiar Faltys?

— Nu ştiu... mă îndoiesc că am mai putea afla acum.

František nu voia să renunţe. Suda l-ar fi sfătuit şi el, probabil, să se dea bătut. Dar era de ajuns ca din fiecare o mie de întrebări să clarifice măcar două sau trei amănunte, chiar şi detalii aparent nesemnificative: următoarele întrebări au după aceea un curs şi o direcţie mai precise. František rămânea cu perseverenţă la problema scaunului fatal, încercând să descopere cine l-a propus pentru decorul respectivei piese.

— Pentru ca cineva să fi venit cu propunerea aceasta, trebuia să cunoască mobilierul din locuinţa dumneavoastră...

Kálecký mişcă din nou mâna, cu un gest ce voia să exprime îndoiala,

— Unele şedinţe de lucru se ţineau la mine. Am o locuinţă destul de spaţioasă, am pus-o la punct vreme de doisprezece ani, e pasiunea mea şi totodată reclama muncii mele de arhitect decorator.

— A participat la vreuna din aceste şedinţe şi Faltys?

— Da, bineînţeles. Kálecký răspunse prompt, dar pe urmă se opri brusc: Ce tot aveţi cu Faltys? Nu cumva credeţi că s-a...?

František înclină, puţin nesigur, capul.

— Spuneaţi că l-aţi cunoscut bine, aşa că trebuie să ştiţi dacă se gândea adesea la moarte şi vorbea despre ea.

Kálecký îşi manifesta însă vehement dezacordul:

— Astea-s prostii! Nu ştiu cine v-a băgat în cap ideea asta greşită, dar Jan n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Să vorbească despre moarte, asta da, dar n-a

fost decât un joc... un fel de igienă sufletească, dacă mă înţelegeţi, îşi juca lui însuşi o comedie... Omul însă nu trebuie judecat după ceea ce spune, ci după ceea ce face, după modul în care trăieşte. Ăsta-i şi punctul de vedere al marxiştilor...

Îl spusese ca pe cel mai convingător argument. Avea, după cum se pare, o idee destul de vulgară despre marxism. Era însă inteligent, se vedea din fiecare vorbă a lui. Se comporta şi vorbea cu siguranţa oamenilor care au succes.

Lui František îi trecu prin minte că n-ar strica dacă s-ar cerceta toate ieşirile sale din ţară, mai ales cele din urmă, dacă nu au cumva vreo legătură cu moartea lui Faltys.

— Cine lua parte la consfătuirile din casa dumneavoastră?

— Uneori toată echipa.

— Cine venea cel mai des?

Kálecký zâmbi:

— Poate că mi-aş putea aminti, dar toată această investigaţie nu are niciun rost. Vă repet: cel care a pomenit despre fotoliu nu va fi găsit. Nu cred că asasinul ar fi fost atât de naiv încât să atragă în felul acesta atenţia asupra lui. Nu-i doar atât de greu să faci ca gândul tău nemărturisit să fie exprimat prin gura altuia. Nu-i aşa, Tarantík?

Era clar că ultima întrebare fusese pusă doar aşa, fără să aştepte vreun răspuns. Ea însă produse o întorsătură neaşteptată a situaţiei.

— De ce-ai pomenit numele meu? Tarantík începu să se plimbe agitat prin încăpere. Ce urmăreşti?

Kálecký zâmbea mirat. Chiar şi František fu surprins de valul neaşteptat de indignare şi revoltă ce se simţea în vocea lui Tarantík. Răbdarea lui ajunsese

la limită şi nu mai era în stare să asculte şi alte aluzii la persoana sa.

— De ce nu sunt crezut? Pentru că mi-am oferit de bunăvoie concursul? Ce, am avut vreodată ceva cu Faltys? Niciodată, fără glumă, niciodată. Faltys juca în piesa mea, e adevărat, dar că mă chema Petre sau Pavel habar n-avea şi precis că nu-i păsa. De altfel, nici mie. Pe stradă poate că nici nu ne-am fi salutat. După nevastă-sa nu umblam...

Se făcu o tăcere lungă, întreruptă în cele din urmă de Kálecký, care tuşi şi făcu o strâmbătură acră. Îi venea, desigur, greu să vorbească, dar chiar el începuse duelul acesta verbal cu Tarantík şi tot el trebuia să-l sfârşească.

— Îmi pare rău dacă te-am jignit cumva. Trebuie să recunosc că ai dreptate, Tarantík. Dacă unul din noi doi ar fi avut motiv să-l omoare pe Faltys, apoi eu aş fi fost acela, şi nu dumneata.

16. Un citat din Ibsen

M-a vizitat negustorul de nasturi şi mi-a spus:
La ultima răscruce tot ne-ntâlnim noi, Peer.
Acu te las. Nimica nu-ţi mai cer.
E poate o prostie, dar de data asta nu glumesc.
Nu te supăra pe mine, de fapt nu mai exist.

F.

Rândurile erau bătute la maşină, dar ultima literă era scrisă cu stiloul. Biletul se afla pe biroul de lângă fereastră şi Suda îl cerceta.

— Nici nu mă mir că n-aţi luat în serios scrisoarea aceasta de adio. De obicei nimeni nu glumeşte cu moartea sa.

— Credeţi?

Abia sosiseră. Doamna Faltys, care mai avea încă pardesiul pe ea, şi-l scoase şi-l aruncă neglijent pe spătarul unuia din cele două fotolii, aşezate în jurul unei măsuţe joase, rotunde.

— Jenda n-ar fi scris niciodată astfel, se temea de vorbe mari, ca să nu pară caraghios, spuse ea cu voce înceată, după care făcu o scurtă pauză. Se apropie de fereastră şi se opri.

— Totdeauna se ascundea în spatele altcuiva, cita din *Hamlet,* sau din Cehov... sau din scena lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi, o cunoaşteţi desigur.

— Nu, n-o cunosc...

Suda scoase din buzunar luleaua goală şi se aşeză comod în fotoliu. Doamna Faltys rămăsese lângă

fereastră, cu spatele la Suda. Începu să recite cu voce înceată:

— Deci, ca să n-o mai scald,
Eşti păcătos, nu însă-n înţeles înalt.
De asta, vezi, de chinuri eşti scutit
Şi intri-n linguroiul de topit.
— Nu înţeleg de ce atâta grabă?
Oi fi eu apucat, dar, drept să spun,
Mă socotiţi de-a binelea, nebun.
Oi fi eu haimana şi de prisos,
Dar nu sunt propriu-zis un păcătos.
— Eşti păcătosul tipic mijlociu...

Se smulse brusc din îmbrăţişarea cuvintelor melodioase şi, puţin ruşinată de slăbiciunea de a se fi lăsat furată de ele, încercă să schimbe vorba:

— Scuzaţi-mă... vă fac o cafea, e gata îndată.

Suda văzu în asta un pretext pentru a ieşi din cameră.

Prea îşi rostise crispat şi neaşteptat oferta. O lăsă să plece.

Rămase singur. Privi din nou în jurul său. Din fiecare mobilă se degaja un aer ciudat de seriozitate, ce nu se explica prin faptul că aparţinuseră unui om acum mort, ci care plutea în odaie, cu siguranţă, şi înainte de asta. Doi pereţi erau acoperiţi în întregime, de jos până sus, cu o bibliotecă, alcătuită în cea mai mare parte din volume de teatru. O măsuţă mică cu un aparat de radio cu picup, o canapea joasă acoperită cu o pătură în carouri, măsuţa rotundă şi cele două fotolii, pe spătarul unuia aflându-se pardesiul doamnei Faltys. Pe pereţi atârnau tablouri originale de Jan Zrzavý şi Josef Šima, cu rame aurite,

dovedind pricepere şi simţ decorativ. Mai rămânea doar biroul şi scaunul împletit din spatele lui.

Biroul, acoperit cu un cristal gros, era aproape gol. Se afla pe el scrisoarea de adio a lui Faltys, un plic alb, o carte de format mic, broşată, cu coperte verzi-albăstrui, cu titlul *Peer Gynt,* şi scenariul tras la multiplicator al piesei adaptate pentru televiziune, la reprezentarea căreia fusese omorât omul pentru care această cameră constituise un cămin.

Aşteptarea luă sfârşit.

Doamna Faltys se întoarse, aducând o tavă pe care se aflau două ceşti de cafea şi o zaharniţă. Vru s-o aşeze pe birou, lângă Suda, dar acesta o opri.

— Nu, nu acolo, mai bine aici, spuse el, indicând cu mâna măsuţa rotundă, străjuită de fotolii.

Doamna Faltys se conformă.

— Când aţi găsit biletul lui Faltys, obiectele de pe birou erau aşezate la fel ca acum?

— Nu. Biletul se afla într-un plic întredeschis, aşezat peste scenariul piesei... Puneţi-vă zahăr!

Suda se servi cu zahăr şi întrebă iar:

— Cam cât era ceasul?

Doamna Faltys răspunse fără să se gândească prea mult:

— Nu ştiu precis, în jur de şapte şi jumătate. Era înainte de a se transmite piesa.

— Când credeţi că a scris Faltys aceste rânduri?

— Probabil ieri... nu ştiu sigur.

— De ce credeţi că ieri?

— Ieri a avut loc aici o întâlnire a întregului colectiv care lucra la piesă şi, în jurul orei zece, au plecat cu toţii. Cred că s-au dus la vreun restaurant. Jan nu s-a mai întors. N-a dormit acasă.

— Cine a fost ieri aici?

— Nu-i cunosc pe toţi... Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbynék Čiž, o oarecare domnişoară sau doamnă de la televiziune, o chema Vágnerová, cred, scriitorul Tarantík, iar dintre actori doar Škáloudova, apoi arhitectul Kálecký şi un tânăr bărbos.

— Nu vă amintiţi cine a plecat ultimul?

— Ultimul? Doamna Faltys se opri. Cred că nu-i atât de important.

— Nu, desigur... dar v-aş ruga totuşi să-mi spuneţi.

— Nu ştiu.

Suda se juca gânditor cu luleaua, doamna Faltys împinse spre el, cu totul fără rost, o scrumieră. Suda zâmbi şi îi făcu semn din cap că nu are nevoie. Scoase apoi din buzunar o foaie mototolită de hârtie, lista celor prezenţi pe platou, alcătuită de şeful pazei de la studio, tovarăşul Navrátil.

— V-aş fi recunoscător dacă mi-aţi spune, despre fiecare în parte, în ce relaţii se afla cu soţul dumneavoastră, bineînţeles, în măsura în care cunoaşteţi acest lucru... Cine îl simpatiza şi cine nu... De pildă, regizorul Glanc...

— Se aflau în relaţii pur oficiale. Doamna Faltys răspundea curgător, ca şi cum şi-ar fi pregătit de mai înainte răspunsurile. Altceva nu ştiu...

— Josef Pláteník, actor.

— Nu-mi amintesc să-mi fi vorbit vreodată despre el. N-ar trebui s-o spun, dar Jan se uita câteodată de sus la oameni.

— Vilém Ajm, actor.

— Fuseseră prieteni în tinereţe... un cuplu inseparabil, de fapt erau trei, pentru că şi eu eram nedespărţită de ei, pe vremea când jucam.

— Aţi fost şi dumneavoastră actriţă? Suda îşi arătă surprinderea.

— E mult de atunci, zâmbi doamna Faltys, aproape zece ani. Pe vremea când eram încă la Brno, înainte de a ne muta la Praga. Pe urmă Jan a dorit să părăsesc teatrul. Aici, la Praga, s-a schimbat puţin. A început să se certe şi cu Ajm, nu cunosc motivele, dar fugeau unul de altul ca dracu de tămâie... uneori erau chiar caraghioşi... Tăcu brusc. Ceva însă nu pricep...

Suda aşteptă să se explice.

— Azi dimineaţă a fost aici Ajm. Mi-a spus că l-a chemat Jan. L-a aşteptat aproape o oră...

— Aţi stat cu el aici?

— Nu.

— Cum aşa?

— Vilém Ajm nu e un interlocutor prea plăcut şi nu-i place să întreţină o conversaţie. Cred că s-a bucurat că l-am lăsat singur. I-am făcut o cafea şi l-am lăsat în tovărăşia unor reviste. Le răsfoia aşteptându-l pe Jenda, care n-a venit.

Suda îşi notă ceva în carneţel şi continuă.

— Dar Emil Hál?

— Jan n-a vorbit niciodată de bine despre el... Ca actor. Şi în ultima vreme nici ca om.

— De ce?

— Nu ştiu.

— Credeţi că era vreo femeie la mijloc?

Doamna Faltys dădu semne de enervare.

— Poate.

— O cheamă Irena Škáloudová?

— Da.

— Ce ştiţi despre ea?

Doamna Faltys protestă.

— Nu-mi cereţi asta. În ceea ce o priveşte, nu pot fi obiectivă.

Suda trebuia însă să-şi continue interogatoriul.

Discuţiile acestea neplăcute, despre lucruri pe care oamenii de obicei doresc să le evite, făceau parte din meseria lui.

— De ce n-aţi divorţat de Faltys?

— M-a rugat să n-o fac. Îi era teamă să nu şi-o lege pe urmă de gât pe Škáloudová. Îi ceruse de multe ori să divorţeze... de câteva ori mi s-a adresat şi mie.

— Dar cealaltă?

— Care cealaltă?

— În piesa de azi mai juca cineva...

— Jindřiška? Doamna Faltys îl întrerupse, exprimându-şi uimirea printr-o întrebare: Doar n-o luaţi în serios? Gâsculiţa aceea? O descoperise într-o lăptărie, avea talent...

Suda tăcu puţin, reflectând la cele auzite.

— O viaţă particulară puţin cam complicată.

Doamna Faltys însă obiectă, cu vocea sugrumată:

— Nu, n-aveţi dreptate. Nu-mi place s-o spun, pentru că nu-i ceva cu care m-aş putea făli... dar instabilitatea aceasta are o altă cauză decât cea la care vă gândiţi. Toate femeile pe care le-a cunoscut în viaţa lui au însemnat pentru el mai puţin decât un singur rol bine scris...

Vorbise mai mult decât se obişnuieşte la un interogatoriu şi spusese multe lucruri triste. Lui Suda i se făcu milă de ea. Privi din nou lista.

— Am aici un alt nume... Scriitorul Tarantík.

— Îl cunosc numai din vedere. Şi cred că şi Jan la fel. S-au întâlnit pentru prima dată la televiziune.

— Dar Robert Roch?

— Cine-i ăsta?

— Machiorul. Un om cu nasul turtit, într-un fel ciudat.

— Da, a fost pe aici, de câteva ori chiar. Şi ieri. Nu-i

cunoşteam numele şi nici nu ştiam ce lucrează... A venit după ce plecaseră toţi ceilalţi. Zicea că l-a trimis Jan să ia nişte caiete sau nişte însemnări... şi-a luat ce i-a trebuit şi a plecat.

— Aţi intrat cu el aici? întrebă Suda, la fel ca şi atunci când fusese vorba de vizita lui Ajm.

— Nu. Nu-mi place camera aceasta. Poate înţelegeţi de ce...

— A stat mult?

— Cam un sfert de oră.

Pe listă urma un alt nume.

— Dar asistentul de regie Zbyněk Čiž?

— Îmi amintesc că venea des pe la noi mai înainte. Vizite scurte... e cam mult de atunci... patru ani buni. Ieri mi-a amintit că fusese pe vremuri elevul lui Faltys. Studia actoria.

— De ce s-a lăsat de ea?

— Nu ştiu. Probabil că n-avea talent. V-aţi putea interesa la facultate, sau poate că v-ar spune-o chiar el. Sigur însă că nu a fost din vina soţului meu, era foarte ataşat de studenţii lui. De mulţi ani obişnuia să-şi invite studenţii la el acasă. De regulă o dată pe lună. La un ceai cu fursecuri şi la discuţii referitoare la munca actorului. Zbyněk Čiž şi-a amintit ieri de asta. Cu simpatie, dar şi cu puţin regret. Aşa era el, Faltys: ştia să-şi facă prieteni buni... dar şi duşmani.

Suda o privi drept în ochi şi o întrebă şovăitor:

— De ce aţi părăsit de fapt teatrul?

Doamna Faltys zâmbi.

— Din lene. Din comoditate.

Suda nu era sigur că a spus ceea ce gândea. Dar nu mai insistă. Băgă hârtia cu numele la loc în buzunar şi îşi bău cafeaua. Femeia crezu că interogatoriul a luat sfârşit.

— Şi arhitectul Kálecký? întrebă pe neaşteptate Suda.

— Nu ştiu ce ar putea să vă intereseze la el, rosti ea repede, stingherită, vreau să spun în legătură cu cazul acesta. Era al treilea la partidele de cărţi de fiecare vineri seara, dar a continuat să vină şi mai târziu, după ce am încetat să mai jucăm. Venea în peţit, după cum obişnuia el să spună, ca să mă măgulească, dar de fapt venea să-mi ţină de urât când eram singură.

Urmă o clipă de tăcere şi Suda putu să audă de undeva, dintr-o încăpere alăturată, o voce străină. Venea probabil din apartamentul vecin. Se auzea slab şi confuz, nu puteai distinge despre ce vorbeşte.

— Aţi putea să-mi spuneţi, continuă el, cum îşi imagina arhitectul Kálecký raporturile sale cu dumneavoastră?

— Poate că ar fi mai bine să-l întrebaţi direct pe el...

— Da, am să-l întreb.

Suda se ridică în picioare şi ieşi repede din birou. În vestibul, glasul străin se auzea mai tare. De aici dădea o uşă spre bucătărie, cealaltă spre o altă cameră. Acum se explica totul, în odaie se afla un televizor. Se transmitea a doua ediţie a telejurnalului de seară. Televizorul era deschis fără ca cineva să urmărească programul.

Suda se întoarse din prag spre doamna Faltys.

— Spuneaţi, pare-mi-se, că nu v-aţi uitat la televizor...

— Se transmitea prima ediţie a telejurnalului şi mă durea capul... mi-a venit poftă de o ţigară. Nu fumez des, aproape de loc, dar uneori parcă simt nevoia unei ţigări. Am constatat că nu mai am chibrituri, n-

am găsit nici în camera soţului meu... acolo era doar scrisoarea de adio.

Suda se aplecă spre aparat şi îl puse mai încet, pentru a nu le deranja convorbirea. Voia prin aceasta să-i sugereze să continue.

— După prima lectură mi s-a părut mai curând caraghios şi n-am crezut ce scria acolo. În octombrie, Jan urma să plece în Anglia. Trebuia să participe la festivalul Shakespeare de la Edimburg. Aştepta cu atâta nerăbdare plecarea... am frunzărit puţin scenariul piesei, nu ştiu cât o fi trecut, pe urmă a sunat telefonul. Era Cyril... Cyril Kálecký, care mi-a spus ce s-a întâmplat...

— Aţi putea să vă amintiti mai precis cuvintele lui?

— Destul de vag. Mi-a spus că s-a întâmplat un accident şi că Jan a murit, să vin la studio...

— Asta a fost tot?

— Da. Pe urmă a început să mă consoleze, deşi i se părea că sunt prea puţin surprinsă, prea puţin distrusă. Îşi închipuia că nu-l cred, dar am crezut tot ce mi-a spus şi de aceea m-am şi dus la studio.

— După cele afirmate de dumneavoastră, biletul se afla în plic. De ce l-aţi deschis, când nu avea nicio adresă?

— Nu era lipit.

— Nu puteaţi şti ce cuprinde... nici că vă este adresat.

— Am aflat abia după ce l-am citit.

— Şi totuşi aţi scos biletul din plic?

— Da.

— De ce?

Doamna Faltys tăcu.

— Din curiozitate?

— Da.

Suda reveni iar la întrebarea pe care o pusese mai devreme:

— Vă rog să mă iertaţi că vă întreb pentru a doua oară, cine a plecat ultimul aseară?

— Nu ştiu, răspunse puţin iritată doamna Faltys. V-aş spune, nu am nimic de ascuns.

Se terminase prima transmisiune a ştirilor. Pe micul ecran apăruse, cu zâmbetul ei obişnuit, crainica televiziunii, Vostraková. Suda învârti butonul pentru a se auzi mai tare. Voia să afle în ce fel va fi explicată nefericita întâmplare din studio. Relatarea era însă foarte evazivă. Mai degrabă un necrolog, o tristă rememorare a calităţilor celui decedat, decât o ştire concretă, aşteptată cu nerăbdare de telespectatori. František cenzurase probabil ştirea dată de Strouhal, eliminând orice referire mai concretă. Tinerii sunt prea scrupuloşi. Şi avea dreptate.

Ştirea despre moartea lui Faltys continuă în acelaşi stil, dar Suda nu avu posibilitatea s-o asculte în întregime.

— Închideţi, vă rog!...

Doamna Faltys îşi strigase rugămintea cu atâta insistenţă încât Suda rămase uimit. Liniştea ei nu fusese decât aparentă, abia acum ieşise la iveală durerea reală provocată de moartea omului iubit.

17. Recuzitorul

În lipsa lui Suda, František continuase interogatoriile. Pe Tarantík însă nu-l mai invitase. O singură experienţă fusese de ajuns. Suda va înţelege desigur, doar e adeptul teoriei interogatoriului sub formă de convorbire amicală, sau al necesităţii de a face totul pentru a câştiga încrederea celui interogat. Prezenţa lui Taranik însă, în timpul audierii lui Kálecký, avusese mai curând un efect contrar. František se temea că nici în alte cazuri rezultatele n-ar fi mai bune.

Partea cea mai interesantă din declaraţiile lui Kálecký era aceea în care respinsese cu energie ideea sinuciderii. Era însă o impresie subiectivă, ce putea fi greşită. Va trebui să cunoască ultimele clipe din viaţa lui Faltys şi cu ochii altora, iar apoi să confrunte declaraţiile. În acest scop, František îl căută din nou pe Stanislav Adamec.

La magazia de recuzită era mare dezordine şi nu rămăsese decât puţin loc liber. Un smochin şi o scară dublă alături de macheta Turnului Eiffel, emblema planului cincinal şi portretul poetului Karel Hynek Mácha în tovărăşia a trei manechine de croitorie. În mijlocul bazarului acela, sub conul de lumină al unei lămpi ce se putea ridica şi lăsa după voie, stătea un bărbat înalt, lat în umeri. Barba neagră, ţepoasă, sublinia şi mai mult severitatea obrazului său colţuros.

— Dumneata l-ai legat pe Faltys de fotoliu, nu-i

aşa?

— Da.

— Ai fost deci ultimul care a vorbit cu el... înaintea morţii.

— Da, încuviinţă Adamec, în pauza dinaintea actului al doilea.

— Cât timp a durat până l-ai legat? Toată pauza?

— Nu, am fost gata cât ai clipi din ochi.

— Şi după aceea?

— Pe urmă am avut o mulţime de alergătură. Domnul Hák şi-a adus aminte că trebuie să ţină în mână o carte. Nu ştia pe unde a pus-o şi zicea că n-o găseşte.

— I-ai găsit-o dumneata?

— Da. Totul se găseşte până la urmă.

— Cât a durat pauza?

— Cam zece minute.

— Faltys a rămas singur legat de fotoliu, în tot timpul acesta?

— Păi, ce era să facă altceva?

— A vorbit cineva cu el în răstimpul ăsta?

— Nu ştiu.

Adamec răspundea sigur pe el şi la obiect, ca omul cu conştiinţa curată, care n-are nimic de ascuns.

— N-ai observat cumva nişte fire pe jos, în apropierea fotoliului?

— N-am băgat de seamă, dar se poate să fi fost, nu ştiu, când îl legam vedeam roşu, l-am şi strâns număru unu! De furios ce eram. Nu ştiam desigur ce o să se întâmple după aceea...

— Despre incidentul de dimineaţă n-aţi vorbit?

— Vă referiţi la palma aia?... A încercat el, Faltys, să aducă vorba, pesemne o fi înţeles şi el c-a făcut-o de oaie, dar eu nu-s câştigat la belciuge, aşa că i-am

spus de la obraz că am depus reclamaţie...

— Ce reclamaţie?

— Păi, scrisă. La conducerea televiziunii. Eu, din întâmplare, l-am respectat întotdeauna pe tovarăşul Faltys, pentru că ştia meserie, şi pe oricine care îşi stăpâneşte bine meseria şi şi-o face cum trebuie, fie el ministru ori lăcătuş, eu îl respect. Iar Faltys, Doamne Dumnezeule, era un actor de mâna întâi! Nu ca orice trepăduş din ăştia ce joacă la televiziune, de-ţi vine să plângi, nu alta. Spuneam că l-am stimat mult pe Faltys, dar asta nu însemna că trebuia să suport orice din partea lui. Ş-apoi bătaia-i o rămăşiţă burgheză, fără discuţie.

František obiectă pe un ton mustrător:

— Nu trebuia şi dumneata să râzi...

— Nu trebuia, dar am râs niţel, ce-i drept e drept, numai că... atunci când s-a răsturnat fotoliul, abia se aşezase în el, s-a lungit pe podea aşa de caraghios! Adamec îl întrebă cu francheţe pe František: Dumneavoastră n-aţi fi râs?

— Cred că nu.

Adamec ridică din umeri.

— Probabil aveţi alt fel de fire. Dar asta nu înseamnă că dacă ai o fire mai veselă trebuie să încasezi palme. În primul moment, am fost cât p-aci să-i întorc mângâierea şi încă cu dobândă, dar mi-am zis: Stando, stop! Ai mâinile cât nişte lopeţi, dacă-i arzi una, îl ai pe conştiinţă. Aşa că m-am stăpânit şi am făcut reclamaţie în scris.

— Trebuia să fi văzut din timp că fotoliul e stricat.

Adamec zise oarecum iritat:

— Veniţi să vedeţi...

Vechiul fotoliu despre care era vorba stătea pe trei picioare, într-un colţ al magaziei. Cel de-al patrulea

picior lipsea.

— Credeţi că aş fi lăsat să iasă de aici o vechitură ca asta? La repetiţii fusese bun. Ieri, când l-am dus jos, la atelier, tot bun era, cu toate cele patru picioare la locul lor. Piciorul trebuie că s-a rupt aici jos... sau înainte de repetiţia generală.

— S-a rupt singur, nu?

— Ei, nu singur, şi nici din întâmplare, l-a rupt cineva intenţionat.

František îşi dădu seama că ceva nu e-n regulă. Dacă Faltys şi-ar fi pregătit singur moartea, ar fi trebuit să ştie că fotoliul e rupt şi nu s-ar fi aşezat atât de stângaci în el, ca să trezească ilaritatea celorlalţi. Trebuia prin urmare să renunţe la ipoteza sinuciderii. Un om care se pregătea să moară s-ar fi gândit la lucruri mai serioase decât la o ceartă ridicolă, din cauza unui picior de scaun. Dar a recunoaşte că a fost o crimă i se părea tot un nonsens. Obiecţiile se ofereau singure, nici nu trebuia să te oboseşti să le construieşti. O trăsătură firească a unui asasin este străduinţa ca fapta să-i rămână cât mai multă vreme tăinuită de ochii lumii. De aceea, în nouăzeci şi nouă la sută din cazuri, crima are loc în linişte, în întuneric, fără martori şi în modul cel mai simplu, fără pregătiri complicate şi fără ajutorul voit sau involuntar al altor persoane. De data aceasta, orice nou indiciu contrazicea principiile acestea binecunoscute.

— Ce-ai făcut când ai constatat că s-a rupt piciorul?

— Am raportat.

— Cui?

— Regizorului Glanc. Doar ca să respect regulamentul, că altfel nu mai era nevoie să raportez, doar văzuseră cu toţii ce s-a întâmplat. M-am oferit imediat să-l repar până seara, dar au hotărât altfel.

Ziceau că şi aşa nu se prea potrivea cu decorul piesei.

— Cine a propus schimbarea fotoliului?

Adamec clătină din cap.

— Nu mai ştiu... au fost atâtea dezbateri şi şedinţe, şi toate în ultima clipă, iar eu n-am participat la ele... Ar trebui să-l întrebaţi pe tovarăşul Glanc, sau mai bine pe Zbyněk, Zbyněk Čiž, asistentul lui Glanc nu face un pas fără el. Pe el întrebaţi-l, trebuie să ştie cine a venit cu propunerea. Precis. M-am dus împreună cu el acasă la Kálecký, ca să aducem fotoliul. Ne-a dat cheile.

— Arhitectul Kálecký n-a mers?

— Nu. Doar noi doi. Eu şi Čiž.

18. Tânărul cu pulover negru

— Spune-mi, te rog, cine a hotărât ce fotoliu trebuie să aduceţi de la arhitectul Kálecký?

Čiž răspunse imediat:

— Chiar el.

— Cum aşa?

— Înainte de a pleca, mi-a spus personal ce doreşte.

— După ce trebuia să recunoaşteţi fotoliul?

— Nu se punea problema să-l recunoaştem, eu îl ştiam dinainte. A fost de ajuns să-mi spună: acela cu blana albă, şi gata. Altul asemănător nu se mai afla în casa lui.

Zbyněk Čiž răspundea cu siguranţă şi fără ocolişuri. Era înalt, subţire, purta un pulover negru sport, cu guler până la bărbie, şi pantaloni negri de doc, strânşi pe picior. Nu avea nici douăzeci şi cinci de ani şi, cu toate că erau aproape de aceeaşi vârstă, František se simţea pe lângă el mai bătrân cu cel puţin zece ani. Zbyněk Čiž avea încă în priviri nesăbuinţa impetuoasă a tinereţii şi o expresie de naivitate, care-l putea face să-şi vâre capul în tot soiul de încurcături, numai aşa, din spirit sportiv şi curiozitate. Era conştient că e inteligent, bine făcut şi că are o viaţă întreagă înaintea lui. Comparându-se în sinea sa cu Zbyněk Čiž, František îşi dădu seama că era dezavantajat. Faţă de acesta, era prea serios şi meticulos, trăsături provocate de faptul că nimerise prea de timpuriu în caruselul unor sarcini atât de importante, a căror

rezolvare cerea maximum de concentrare şi încordarea tuturor forţelor.

— Cine a propus înlocuirea fotoliului?

— Cine? Čiž îl privi uluit. Cred că arhitectul Kálecký, nu? În magazia de recuzite a televiziunii rar se găseşte ceva. La anul o să se introducă un sistem nou, inventarul se va tripla, aşa că treaba o să meargă mai bine. Cui i-o fi dat prin minte ideea cu fotoliul nu ştiu, zău... eu îi aveam în cârcă pe actori. Şi asta îţi dă ceva bătaie de cap.

— Am auzit că dumneata l-ai propus pe Faltys să joace în rolul acela...

— Da.

— De ce?

— Nu ştiu, pur şi simplu aşa mi-a venit, zâmbi Čiž, avusesem greutăţi cu distribuirea acestui rol.

— Ce fel de greutăţi?

— Primii doi pe care contasem ne-au lăsat cu buzele umflate. Faltys era de fapt a treia alternativă. Mă refer la ordinea propunerilor, nu la calitatea actorului. Nu credea nimeni c-o să primească.

— De unde îl cunoşteaţi pe Faltys?

Čiž răspunse puţin mirat:

— Îl cunoaşte toată lumea... sau aproape toată...

František îşi preciză întrebarea:

— Mă refeream la relaţiile dintre dumneata şi el... dacă existau astfel de relaţii.

— Faltys mi-a fost profesor...

Răspunsul îl surprinse pe František.

— Nu ştiam că urmezi Institutul de teatru...

Čiž dădu încurcat din cap.

— Am urmat... Tăcu. N-avea cu ce să se laude, dar îşi învinse în cele din urmă aversiunea faţă de această problemă şi reluă: Am urmat numai un semestru, pe

urmă mi-au făcut vânt. Ziceau că sunt un talent unilateral. Aşa li se spune studenţilor când sunt invitaţi să părăsească institutul.

— Îi păstrai deci lui Falyts o amintire destul de proastă...

— Da de unde, răspunse Čiž, scuturând din cap, în semn de protest. Atunci nu m-am simţit prea bine, mărturisesc, mă credeam un geniu nerecunoscut, dar e mai bine că s-a întâmplat aşa. Au avut dreptate... Faltys şi toţi ceilalţi. M-aş fi târât ca un diletant şi un ratat pe la teatrele din provincie, până mi-aş fi dat singur seama.

Lui František această rapidă resemnare i se păru nepotrivită cu imaginea pe care şi-o făcuse puţin mai înainte despre Čiž.

— Şi au avut dreptate?

— Au avut, răspunse, de data asta fără ezitare, Čiž. Pe Faltys, profesorul meu, îl iubeam orbeşte, şi ca om, şi ca artist. Cuvântul lui era literă de lege pentru mine. Atunci când un profesor invită studentul să stea de vorbă cu el şi adoptă o atitudine severă, un ton sever, ba pe lângă toate astea mai ţine şi catalogul în mână, atunci puteţi să mă credeţi, n-or să se înţeleagă de loc. Faltys însă, nu numai faţă de mine, ci de toţi studenţii din an, avea o atitudine camaraderească, pe deplin sinceră. În seara aceea, am pornit împreună, numai noi doi, prin toate restaurantele din Malá Strana, ne-am oprit la „Patron”, pe urmă la „Glaubie”, apoi la „Mecenás” şi am terminat-o la ora trei şi jumătate dimineaţa la „Barbara”, la o ciorbă de vacă cu *knedliki* de carne. Am discutat despre toate, despre viaţă şi despre femei, însă din punct de vedere filozofic. Ştiţi cum vine asta, tot felul de adevăruri veşnice, general

valabile. Eu eram însă un mucos, habar n-aveam de nimic. Am vorbit şi despre artă, despre cine poate şi cine nu poate fi artist. Am sporovăit o noapte întreagă până ce mi-a spus ce era mai important. După o asemenea peregrinare nocturnă, orice mi-ar fi spus n-ar mai fi venit ca din partea unui profesor, ci a unui frate sau camarad. Nici n-a sunat ca un verdict, ci ca un sfat. Un sfat pe care-l primeşti o dată sau de două ori în viaţă şi care nu poate fi plătit cu toate bogăţiile pământului.

— Cât a trecut de atunci? întrebă František.

— Vreo patru ani.

— De câte ori v-aţi mai întâlnit?

— Nu prea des, doar din când în când... Avea probabil şi pe alţii cărora trebuia să le scoată din cap gărgăunii tinereţii.

František rămânea neîncrezător.

— Un lucru nu pricep... Ai părăsit institutul, dar nu şi teatrul... dacă nu în teatru, cel puţin printre actori. De ce?

Čiž ridică din umeri.

— Mă amuză.

— Nu regreţi câteodată?

— Ce? Scândurile scenei care reprezintă o lume? Nu, am depăşit asta. Acum îmi încerc puterile în munca de regie, care presupune multe şi ample cunoştinţe.

— Vei urma iar institutul?

— Azi se poate învăţa la fără frecvenţa şi la cursurile serale. Deodată, Zbyněk se opri. Îşi dăduse seama că vorbeşte prea mult despre planurile sale de viitor. Dădu din mână şi zâmbi sigur de el. N-aveţi grijă, o să mai auziţi de mine!

František mişcă din cap, lăsând să se înţeleagă că

e de aceeaşi părere, şi reluă discuţia de la celălalt capăt.

— Spune-mi, Faltys, cel pe care l-ai cunoscut altădată, şi acum la televiziune, ar fi fost capabil să se sinucidă?

Faţa lui Čiž luă o expresie serioasă.

— Dacă ar fi făcut asta, ar fi trădat tot ce ne-a spus nouă, elevilor săi. Nu-mi mai aduc aminte cuvânt cu cuvânt, dar ştiu că spunea: să nu vă intre niciodată în cap ideea importanţei voastre, iar dacă vreodată veţi ajunge să ştiţi ceva, să nu vă ridicaţi din asta un monument pentru gloria voastră, ci pentru cei care au venit la teatru să vă asculte. De n-o să faceţi aşa, atunci vai de voi, publicul o să-şi dea seama şi o să înceteze de a vă mai iubi. Čiž zâmbi timid. Sună destul de ridicol, nu? Nu redau probabil întocmai, nu am nici vârsta, nici experienţa potrivită pentru a rosti astfel de sfaturi înţelepte, dar Faltys şi le putea permite.

— Prin urmare consideri exclusă sinuciderea?

— Da.

— Bănuieşti pe cineva?

Čiž se arătă surprins de întrebare.

— Nu. Nu m-am gândit la asta.

— E pentru prima dată când nu cred ce-mi spui, râse František.

Čiž zâmbi.

— Aveţi dreptate. Cred c-a fost Ajm.

— Din ce cauză?

— Avea motiv s-o facă. Un motiv serios. Nu mă gândesc la ceva în legătură cu femeile. Şi nici la o dragoste nefericită. Din aşa ceva poate ieşi un roman banal, dar niciodată o tragedie. Iar moartea unui om mare, de talia lui Faltys, este o tragedie. Nu mă

pricep prea bine, dar cred că hotărâtoare în viaţa unui om este în primul rând munca. Dacă bineînţeles faci ce vrei şi ce-ţi place. Ajm era însă împiedicat s-o facă. Faltys îi sufla de sub nas rol după rol. Să fii mereu al doilea, cel pentru care nu mai e loc, e lucrul cel mai greu pentru un actor. Cu atât mai greu cu cât actorul respectiv este bun, ca de pildă Vilém Ajm. Iar dacă ştie că e bun şi cu toate astea nu poate sui pe scenă, nu poate juca... şi cât ar vrea, ce mult ar vrea, şi totuşi în lumina şi strălucirea reflectoarelor sunt alţii...

František i se băgă în vorbă întrerupându-l:

— De fapt asta înseamnă că şi dumneata aveai un motiv tot atât de puternic s-o faci.

Tânărul păli.

— Glumiţi, desigur...

František însă nu era sigur dacă a aruncat vorbele aşa, în vânt, sau a gândit serios ceea ce a spus.

19. Consătenii

Întorcându-se la studiourile televiziunii, Suda îi înmână plutonierului Halík biletul lui Faltys pentru a cere analiza amprentelor la secţia dactiloscopică. Cartonaşul era învelit cu grijă într-o batistă. Suda îi atrase atenţia să nu uite să-i înapoieze batista, pentru a nu da de bănuit soţiei sale că ar fi dăruit-o spre amintire vreunei domnişoare. La vârsta lui, părea o glumă şi chiar aşa gândise. La urmă îi mai zise:

— Spune-le să-i dea bătaie, că suntem grăbiţi...

Pe František îl găsi căscând, în mijlocul unui grup de vreo cincisprezece persoane necunoscute, printre care şi femei, îmbrăcate în rochii negre de doliu, cu baticuri negre de mătase pe cap. Bărbaţii erau şi ei în negru, doar unul avea costum maro, drept care îşi prinsese pe mânecă panglica neagră de doliu.

Suda se opri în uşă şi se frecă la ochi. La început crezu că e o iluzie optică, dar toţi cumetrii şi cumetrele acelea existau aievea. Aveau chipurile triste, cu o expresie liniştită, echilibrată şi sinceră, fără nimic ascuns. Făcuseră roată în jurul lui František şi nu-l observară pe Suda.

— El a fost singurul de la noi din sat care a ajuns cineva, tocmai spunea un om vânjos, cu obrajii roşii, cam de şaizeci de ani. Ne mândream totdeauna cu el, adică şi acum, chiar dacă... ştiţi...

Deoarece din partea lui František nu se auzi nici încuviinţare, nici vreo obiecţie, continuă:

— Pe bătrânul Faltys, adică pe tatăl lui, l-am

condus la locul de veci de sub castanii din deal anul trecut, în primăvară. Jan a venit şi el de la Praga ca să-l conducă pe ultimul lui drum şi cine ar fi zis atunci că şi el, tânărul de la Praga, o să se sfârşească aşa de repede. Ultima dată a venit de ziua morţilor şi atunci ne-a zis aşa: vecine – noi de mult îi ziceam altfel, dar l-am lăsat să ne zică aşa, dacă îi făcea lui plăcere, pesemne îşi amintea din alte vremuri. Aşadar, ne-a zis: vecine, dacă se întâmplă vreodată ceva, aş vrea să mă întorc la voi, la Kresín, sub bătrânii castani... ţii minte, Mácho?

Unchiaşul vorbăreţ se întoarse spre cel de lângă el.

— Da, aşa-i, dădu din cap cu un aer serios Mácha, un om înalt şi slab, doar piele şi oase. Părea cel mai trist dintre toţi, dar asta era probabil expresia lui obişnuită.

Vorbăreţul se numea Vodička şi nu era întrerupt de consătenii săi, fiind probabil recunoscut ca cel mai experimentat dintre ei în cuvântări publice; sau poate că, mânat de ambiţie, îşi însuşise singur acest drept.

— Venea la noi în fiecare an, uneori şi de două ori, continuă Vodička, dar totdeauna singur, nu lua cu el nici pe nevastă-sa şi nici vreo altă femeie... aproape că ne gândeam: n-o fi având pe nimeni acolo, la Praga, cu care să schimbe o vorbă şi aşa mai departe... Dar ai noştri îl iubeau... nu-i aşa, tovarăşi?

Toţi încuviinţară în tăcere, doar Mácha confirmă cu glas tare:

— Da, aşa-i.

František dădu şi el din cap, deşi în acea clipă se gândea la ce-ar face dacă ar începe să i se perinde prin faţa ochilor acele două milioane de spectatori care văzuseră moartea lui Jan Faltys. Şi cu toate că reflecţia aceasta era pur academică, îl cuprinse totuşi

groaza. În timpul acesta, Vodička continua netulburat:

— A repetat cu noi, cu artiştii noştri amatori, *Maryša.* La început am fi dorit ceva mai actual, dar el ne-a explicat că Manon şi egoismul zac şi acum în sufletele oamenilor, la fel ca mai înainte, ba şi invidia. Invidia, mai cu seamă, scurmă în sufletul oamenilor. Eu jucam rolul lui Vávra, se făli Vodička, ăla căruia Maryša îi pune la urmă otravă de şoareci în cafea şi care după aia zicea, adică eu în rolul lui: Cum ne aşternem, aşa dormim. Era nevoie de asta? Trebuia să se întâmple? Cere-mi orice-ţi doreşte inimioara, nimic n-am să-ţi refuz.

Suda se temea că povestirea ar putea să mai dureze mult şi bine. De aceea, încercă s-o scurteze. Se apropie de grup şi salută, ceea ce le atrase atenţia asupra sa.

František fu bucuros că poate să-i predea iniţiativa lui Suda, care o preluă ca pe un lucru de la sine înţeles. La început îşi exprimă uimirea că au putut să vină la televiziune aşa, toţi deodată.

— Aţi sosit cu un autobuz?

— Da de unde, la noi în sat aproape fiecare om are motocicletă. Dacă ar fi nevoie, am putea aduce aici tot satul. Asta a hotărât-o Josef, adică Mácha, ăsta de aici. Zi-i, Mácho, vorbeşte tu...

— Da, aşa-i.

Vodička îl îndemnă din nou să vorbească, dându-i cu cotul.

— Noi am venit, aşadar, să cerem ca ăl de purta ochelari şi care-i vinovatul să primească ce i se cuvine.

— Cine purta ochelari? întrebă Suda.

— Unul care-l făcea pe contabilul... sau pe un funcţionar, cam aşa ceva...

— Adică Ajm, completă František răspunsul lui Mácho.

— Şi ce a făcut? întrebă, la obiect, Suda.

— Ce-a făcut? repetă uimit Vodička. Păi, am văzut toţi şi putem să depunem mărturie. În faţa oricui, chiar şi a lui!

— I-o spunem de la obraz, dacă-i nevoie, continuă Mácho, încă de la început s-a purtat cam ciudat. Mereu se învârtea pe lângă scaun. Şi n-avea ce să facă atâta pe acolo. Ba s-a şi aplecat spre el.

— S-a aplecat?

— Da. Cam ciudat. Precis că asta nu ţinea de piesă, ne-am zis îndată. Meşterea el ceva pe acolo, pesemne la legăturile alea. Dumneavoastră n-aţi văzut?

Suda nu voi să recunoască în faţa celor din Kresín că a adormit în timpul piesei, ca să nu dea naştere la situaţii hazlii, nepotrivite în cazul de faţă. Îşi aminti însă că Strouhal i-a promis proiecţia imprimării la telerecording a spectacolului. Îl trimise, aşadar, pe Halík să vadă dacă totu-i pregătit. Proiecţia era gata de o jumătate de oră. Se aştepta doar întoarcerea lui Suda de la doamna Faltys.

Suda şi František intrară singuri în sala de proiecţii. Pe drum František îl informă pe Suda despre rezultatul experienţei cu Tarantík şi despre interogatoriile lui Kálecký, Adamec şi Čiž. Declaraţiile lor nu cuprindeau însă nimic deosebit, ceva care să constituie un punct de sprijin în viitoarea lor activitate.

Suda nu mai avu timp să-i spună lui František ce a aflat acasă la Faltys. Aşa se face că František află abia mai târziu despre analiza dactiloscopică a scrisorii de adio lăsate de Faltys.

20. Un om poate fi omorât doar o singură dată

Un snop de lumină unea micuţa fereastră a cabinei de proiecţie cu ecranul pe care cinci actori reprezentau cinci asasini. František îi cunoscuse pe toţi în particular, acum îi vedea pentru prima oară machiaţi şi îmbrăcaţi în costumele cerute de rolurile lor. Ajm, Jindřiška, Hák, Škáloudová şi Pláteník. Doar Faltys nu apăruse. Îl aşteptau, îşi aşteptau victima.

Primul asasin era interpretat de Emil Hák. Purta un smoching negru şi ţinea în mână o carte pe care o frunzărea mereu. Jindřiška, în rolul ei, se schimbase cel mai mult, devenise un mic huligan datorită coafurii şi îmbrăcămintei. Cel de-al treilea asasin era îmbrăcat aşa cum se prezentase la interogatoriu actriţa care-l interpreta. Irena Škáloudová îşi strângea mereu la gât reverele halatului. Pláteník, în pantaloni de doc, cu genunchii cârpiţi şi cu un metru de tâmplărie în buzunarul bluzei albastre, interpreta rolul unui mecanic de la întreprinderile comunale. Al cincilea şi ultimul era Ajm. Rolul îi cerea să se transforme într-un birocrat înrăit, cu pince-nez şi mânecuţe negre de bumbac.

František îi suflă lui Suda:

— Pe ecran sunt mai naturali ca în viaţă.

Suda era de aceeaşi părere:

— Probabil că-i mai uşor să joci rolul unui asasin decât să-l trăieşti în realitate.

Între timp, piesa se desfăşura în continuare.

Acţiunea ei era destul de neinteresantă. Era clădită de altfel pe o situaţie absurdă, aşa cum îi relatase mai înainte Strouhal lui Suda.

Într-o locuinţă străină, pătrund, pe rând, cinci persoane. Din discuţiile lor reiese că niciuna nu locuieşte aici. Îl aşteaptă pe Xaver cu care toţi intenţionează să se răfuiască. Din cauza caracterului său intransigent, fiecare din cei prezenţi are câte o socoteală cu el. De aceea, s-au hotărât să-l suprime. Fiecare dintre ei avusese această intenţie şi numai fantezia autorului îi făcuse să se întâlnească toţi în acelaşi loc şi la aceeaşi oră. Doar domnul Xaver nu sosise încă. Aşteptarea îi enervează pe asasini. Încep să se certe între ei care este cel mai îndreptăţit să aducă la îndeplinire hotărârea. Comicul situaţiei e amplificat de faptul că motivele lor sunt foarte neînsemnate.

În sala de proiecţii încăpeau circa douăzeci şi cinci de spectatori. Suda şi František se aflau însă singuri. Cuvintele pronunţate pe ecran nu purtau încă amprenta evenimentului care avea să întrerupă brutal această comedie. Din această cauză, orice intenţie de glumă părea acum ridicolă.

1: — Poate că nu vine...

2: — Eu ştiu o piesă, fraţilor, în care, tot aşa, doi oameni aşteaptă... şi aşteaptă... şi aşteaptă...

3: — Pe cine?

2: — Nu ştiu, că n-a venit.

3: — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta.

5: — Atunci, la drept vorbind, o piesă destul de proastă, nu?

2: — Îhî, de Beckett.

5: — N-o să ni se întâmple şi nouă asta?

1: — Nu, nouă nu. Doar jucăm după cum scrie în

titlu.

4: — Ce anume?

1: — O istorie cu cinci asasini.

5: — (După o scurtă pauză) N-a prea nimerit-o...

4: — Cine?

5: — Autorul nostru.

4: — De ce?

5: — Păi, de fapt, de câte ori poţi omorî un om?

2: — Unul singur?

5: — Da.

1: — După câte ştiu, un om poate fi ucis o singură dată.

5: — Iar noi suntem cinci.

1: — Cinci asasini!

În acel moment, telefonul de pe măsuţa din colţul întunecat al sălii sună. Suda se ridică imediat. Silueta lui neagră umbri o parte a ecranului, dar numai pentru o clipă, deoarece pe urmă, Suda îşi făcu loc, cu spinarea încovoiată, printre scaunele goale, până la telefonul care suna nerăbdător.

— Da, ascult...

František nu bănuia încă importanţa acestei convorbiri telefonice. Pe ecran dialogurile se succedau la fel de absurd:

1: — Orice asasin are nevoie de o victimă. Fără ea nici n-ar fi asasin.

2: — Nu cumva, fraţilor, jucăm degeaba piesa asta?

3: — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta!

5: — Prin urmare, la drept vorbind, pentru cinci asasini, e nevoie de cinci morţi, nu încape discuţie.

4: — Şi unde-i găsim?

1: — Doar printre noi.

— Mulţumesc, mai spuse Suda şi puse telefonul în furcă.

František se grăbi să aprindă un chibrit pentru a-i lumina drumul.

— A vrut cineva să ne ducă, František. Pe scrisoarea de adio a lui Faltys s-au găsit doar amprentele unei femei. Cred că aparţin doamnei Faltys. Cel puţin aşa a recunoscut mai înainte...

— Prin urmare ea a ticluit scrisoarea.

— Sau altcineva, mai prudent decât ea.

În clipa aceea František îşi fripse degetele cu capătul chibritului ars, pe care-l aruncă înjurând în scrumieră.

Se făcu întuneric, convorbirea din sală se întrerupse, cea de pe ecran continua.

5: — Ce-ar fi să numim altfel piesa noastră?

2: — Bineînţeles că mi-ar plăcea mai mult să joc într-o comedie.

3: — Sau să încropim ceva de dragoste, ceva care să te lase cu gura căscată, nu alta...

1: — Pentru asta-i prea târziu acum. Cu autorul ne-am fi putut înţelege înainte de începerea spectacolului. Acum, la jumătatea lui, e greu să-i mai schimbi titlul, prea s-ar naşte multe încurcături. Trebuie să jucăm ceea ce scrie în programul televiziunii.

2: — Suntem în emisie?

1: — Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurări, criza şi propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

5: — Iar în viaţă, legea destinului.

Abia termină de rostit aceste vorbe, şi Ajm se plecă, cu spatele către ecran, deasupra fotoliului.

František remarcă cu glas tare:

— Mácha a avut, se pare, dreptate... omul ăsta se

poartă cam ciudat.

Suda nu zise nimic.

În clipa următoare imaginea fu prinsă de o altă cameră.

2: — Eu, una, fraţilor, nu cred în destin.

3: — Auzi, vine...

4: — El?

2: — Fraţilor, când o să intre, am să-l izbesc cu Beethoven în cap... pe urmă îl legăm de fotoliu, da?

Jindřiška luă de pe bibliotecă bustul de ipsos al lui Beethoven şi toţi îi aprobară intenţia. Pe pânză apăru cunoscuta caricatură stângace a lui Neprakta şi sub ea, cu litere strâmbe: Cei cinci asasini au pauză. Fiecare din cei cinci actori, reprezentaţi în caricatură, avea altă armă: un revolver, o sticluţă cu otravă, o frânghie cu laţ, un pumnal şi o măciucă solidă.

*

În sală se făcu lumină şi Tarantík, de la ferestruica pătrată a cabinei de proiecţie, văzu cum František şi Suda se ridicară în picioare ca să-şi mai dezmorţească oasele. Îl mai auzi apoi pe František spunând:

— Ajm ăsta ar trebui luat zdravăn la refec!

În acelaşi timp, tânărul operator, îmbrăcat în pantaloni de *cow-boy* şi cămaşă ecosez, i se adresă lui Tarantík:

— Dăm imediat şi partea a doua, nu-i aşa?

— Aşteaptă puţin...

Tânărul se arătă nemulţumit:

— Aşteaptă, aşteaptă, cum aşa? Eu mi-am terminat lucrul la ora douăzeci şi trei fix. Ia priviţi la ceas, să vedeţi cât arată acum!

Tarantík însă dispăruse din cabină.

Puţin mai târziu se auzi un ciocănit la uşa sălii de proiecţie şi Tarantík îşi făcu apariţia. Înţelese imediat, după expresia feţelor lui František şi Suda, că a picat într-un moment nepotrivit.

— Iertaţi-mă, de data asta mă aflu aici ca autor... în adevăr... aş vrea grozav să ştiu: fără glumă, ce impresie v-a făcut?

Suda ridică din umeri.

— Dacă-i fără glumă, atunci am să vă spun că glumiţi cu lucruri cu care de obicei nu se glumeşte...

— Dar a fost cel puţin bună... gluma aceasta?

František avea alte griji pe cap ca să se mai gândească şi la calităţile artistice ale piesei. După întrebarea lui Tarantík, îşi dădu seama că nici n-ar fi putut să-i răspundă aşa de uşor. E drept că nu râsese niciodată, dar era greu să dea vina pe lucrare sau pe lipsa lui de umor. Pentru o comedie era nevoie, în primul rând, de crearea unei atmosfere prielnice şi de stabilirea contactului dintre spectatori şi actori. De aşa ceva nu putea fi vorba, în niciun caz, în clipa de faţă. František fu bucuros să-l audă pe Suda vorbind cu Tarantík despre aceasta, deşi se părea că şi el era cam încurcat. Îşi scosese luleaua, pe urmă însă se răzgândi şi o băgă la loc, în buzunar.

— Crezi într-adevăr că toţi cei cinci asasini ai dumitale aveau motive să-l omoare pe Jiři Xaver?

Farantik îi răspunse foarte serios.

— Cred că niciun motiv nu poate fi atât de grav, încât să justifice moartea unui om.

În faţa unei asemenea convingeri nu mai puteau fi făcute niciun fel de obiecţii, iar discuţiile n-aveau rost. Suda fu aproape bucuros că discuţia a luat sfârşit, aşa că bătu cu degetul în ferestruica pătrată a cabinei de proiecţii. Încăperea se scufundă iar în întuneric.

Acelaşi întuneric era şi pe ecran. Se auzeau voci:

1: — Că nu e bună bună moartea
O ştim chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit şi ei.

X: — Cine a spus asta?

1: — Când? Atunci? în vechea Grecie?

X: — Nu. Aici...

1: — Eu.

X: — Mă doare capul... Aprindeţi lumina!

3: — Lumina nu ajută. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

X: — Aprindeţi lumina!

În acelaşi timp cu străfulgerarea luminii ţâşni un ţipăt. În fotoliu, într-o poziţie nefirească, crispat, şedea Faltys. Faţa nu i se vedea.

1: — De ce nu zâmbeşti, Jiři Xaver?

În jurul fotoliului stăteau cinci persoane. Trei bărbaţi şi două femei: Ajm, Hák, Pláteník, Škáloudová şi Jindřiška. Pentru că prima dată nu primi replica aşteptată, Hák îşi repetă întrebarea, puţin neliniştit:

1: — De ce nu zâmbeşti, Jiři Xaver?

Din nou tăcere.

— Sfântă Fecioară! ţipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare. I s-a întâmplat ceva!...

Şi deodată în jurul fotoliului se adună o grămadă de oameni, unii în combinezoane de lucru, alţii în halate albe. Se aflau printre ei şi bătrânul Navrátil, arhitectul Kálecký, operatorul Kejř, domnişoara Olga Vágnerová, Robert Roch, recuziterul Adamec şi mai apoi Tarantík care, cu faţa întoarsă spre obiectivul camerei, rosti:

— Oameni buni, aici s-a săvârşit o crimă!

Cu asta, materialul înregistrat pe telerecording luă sfârşit şi lumina se aprinse iar.

Un timp se aşternu o tăcere apăsătoare.

Suda îşi frecă ochii obosiţi.

— Ţi-ai rostit foarte firesc replica. Scriseseşi episodul acesta pentru dumneata încă de mai înainte, sau a fost doar o improvizaţie de moment?...

František se aştepta ca Tarantík să sară iar în sus, dar de astă dată totul decurse în linişte.

Tarantík tăcea. Avea, ce-i drept, o mină de om învinuit pe nedrept, dar expresia aceasta nu era nouă, făcea parte din personalitatea lui, întocmai ca şi cămaşa de flanelă şi scurta de piele.

— După ziua de azi văd că am fost doar un cârpaci banal, de duzină. Niciodată n-aş fi fost în stare să scriu ceva atât de fantastic ca cele petrecute azi în faţa mea...

Era ceva adevărat în toate acestea. Adevărul vieţii fusese de astă dată destul de crud. Tarantík se ridică de pe scaun încredinţat că vor pleca cu toţii din sală.

— Vă puteţi imagina, se întoarse el spre Suda, ce-ar fi scos din situaţia asta o Agatha Christie, un Van Dine, o Sayers sau chiar Fiker al nostru?

Întrebarea fusese pusă doar de dragul oratoriei, Tarantík nu aşteptă răspunsul şi continuă:

— Ştiţi ce mă doare cel mai mult? Faptul că am patruzeci de ani şi că în urma mea n-am nimic, decât un gol. La vârsta mea alţii aduseseră pe lume un comisar Maigret, un Philo Vance, un Hercule Poirot, pe rotofeiul Klubicek, sau... Tarantík se opri deodată şi-l privi tăcut pe Suda.

— Mă uit la dumneavoastră şi constat că aveţi toate calităţile pentru a deveni un personaj literar, da zău, fără glumă... şi tovarăşul Koval le va avea cu

timpul!

Suda respinse ideea râzând:

— Da de unde, domnule Tarantík, n-am să admit să facă nimeni din mine un Sherlock Holmes.

În fiecare om există însă puţină vanitate, şi Tarantík conta pe asta.

— Muşcaţi mereu luleaua goală, vă daţi seama ce detaliu splendid e acesta pentru caracterizarea personajului? În viaţă nimeni n-ar remarca, în mod normal, un astfel de amănunt, dar când citeşti aşa ceva, atunci îl remarci, nu zău, fără glumă...

Nici František nu luase în serios propunerile lui Tarantík, dar era dispus să vorbească despre ele.

— Ei, puţină reclamă n-ar strica, la urma urmei se lucrează mai bine după aia. Vinovatul se teme şi face greşeli inutile.

Tânărul operator în pantaloni de *cow-boy* apăru respectuos în uşă.

— Pardon, iertaţi că vă deranjez, aş vrea doar să ştiu dacă vreţi să mai pun o dată filmul, ca să-mi aranjez materialele.

Suda îi mulţumi, dar îi spuse că nu mai are nevoie de film. Tarantík remarcă:

— Începeţi cu Ajm, nu?

— De ce crezi dumneata asta? Suda deveni atent.

— ...păi, dacă scrisoarea de adio a lui Faltys a fost doar o farsă...

— Cine ţi-a spus?

— Dumneavoastră. Tarantík zâmbi jenat. Am venit în timpul proiecţiei şi n-am vrut să vă deranjez... Din cabină însă se aude orice cuvânt rostit mai tare...

Suda nu-l lăsă pe Tarantík să continue:

— În condiţii normale, aţi putea fi un interlocutor foarte bun, acum însă îmi călcaţi pe nervi.

Tarantík plecă trist, fără să mai spună nimic.
După plecarea lui, František îl întrebă pe Suda:
— Începem chiar cu el?
— Cu cine?
— Cu Ajm.
Primi însă un răspuns neaşteptat.
— Nu, începem cu tine, František.

21. Prima evaluare a faptelor

Mai întâi Suda îl rugă pe sergentul Halík să ceară trei cafele. Pe urmă, în prezenţa lui tăcută, František şi Suda începură sa cerceteze materialul strâns. În cele trei ore de lucru se adunase destul. Acum trebuiau să separe lucrurile esenţiale de cele neesenţiale şi să aşeze diferitele fapte într-o succesiune logică, să stabilească legăturile dintre ele. František spera să afle acum tot ce descoperise Suda după vizita la Faltys acasă.

Punctul de plecare pentru cercetările următoare era în primul rând falsa scrisoare de adio a lui Faltys. După expertiza dactiloscopică, în urma căreia nu se găsiseră pe hârtie amprentele necesare, era neîndoios faptul că un necunoscut, probabil asasinul lui Faltys, încercase prin această scrisoare, să orienteze cercetările pe o pistă greşită. Cu această ocazie František atrase atenţia şi asupra altei împrejurări care, la fel ca şi lipsa amprentelor, înlătura posibilitatea sinuciderii. Era vorba de întâmplarea cu scaunul căzut din cauza unui picior rupt, fapt care îl pusese pe Faltys într-o situaţie atât de ridicolă încât niciodată nu şi-ar fi putut-o pregăti singur. Asasinul n-a prevăzut probabil această complicaţie întâmplătoare, care s-a sfârşit cu o palmă pe obrazul lui Adamec. Îndoielile lui Zbynék Čiž mai cu seamă, apoi ale lui Tarantík, Kálecký şi ale altor câţiva, care excluseseră posibilitatea sinuciderii, s-au dovedit deci îndreptăţite. Suda îşi scoase luleaua cu

capătul ros, pregătindu-se, pe cât se părea, pentru o meditaţie mai îndelungă. Unele probleme rămăseseră încă nerezolvate.

— Dacă asasinul a vrut să simuleze sinuciderea, atunci a făcut-o destul de stângaci, reflectă Suda. Nu pricep cum de a putut uita amprentele. Fără ele, oricând se poate constata că nu Faltys a scris scrisoarea, ci altcineva. A fost o neglijenţă gravă din partea asasinului, pentru care încerc, deocamdată fără sorţi de izbândă, să găsesc o explicaţie logică. A inventat atâtea detalii complicate, şi-a pus la punct întregul plan al acţiunii, astfel încât diferitele ei părţi să se îmbuce ca zimţii unei roţi; să fi uitat tocmai un lucru atât de important?

Lui František i se părea exclus:

— Tocmai în elaborarea unui plan atât de complex putea foarte uşor să-i scape unul din detaliile esenţiale. Sau poate că greşeala s-a comis în timpul aducerii la îndeplinire a planului.

Deocamdată, Suda nu discuta în contradictoriu cu František. Lăsase la o parte toate supoziţiile incerte plecând doar de la fapte cunoscute. Aşadar, falsa scrisoare fusese lăsată pe masă de unul din cei care participaseră la consfătuirea din ajun în biroul lui Faltys. Suda aflase numele lor de la doamna Faltys şi acum le repeta ca să le reţină mai bine. Fuseseră în total opt. Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbynec Čiž, Škáloudová, Tarantík şi secretarul literar Vorlíček, pe care nu-l cunoscuseră şi, nu-l întâlniseră până acum, pe urmă arhitectul Kálecký, domnişoara Vágnerová şi Robert Roch, care venise însă mai târziu. Se părea că ăştia sunt toţi. Suda îşi aminti apoi că printre suspecţi se afla şi Ajm care, ce-i drept, venise abia a doua zi dimineaţă, în împrejurări cam neverosimile, dar care,

la fel cu toţi ceilalţi, avusese prilejul să lase scrisoarea falsă pe birou. František n-o ştersese de pe lista suspecţilor nici pe doamna Faltys. Pe scrisoare rămăseseră amprentele ei, deşi acestea putuseră fi lăsate ulterior, după găsirea ei. Suda obiectă, susţinând că printre suspecţi pot fi incluse doar acele persoane a căror prezenţă în ambele locuri, vineri seara la Faltys acasă şi sâmbătă dimineaţa şi seara în studiourile televiziunii, fusese dovedită. Doamna Faltys nu participase la emisiune, nu fusese pe platou în momentul crimei, şi nici chiar în clădirea televiziunii.

În acelaşi fel putea fi scos din cauză, de pildă, şi recuzitorul Adamec şi maiştrii de lumini Haukvic şi Brdečka. Ca de altfel toţi operatorii: Mařas, Kejř şi Pangrác, chiar dacă acesta din urmă se certa rău cu Faltys pentru orice fleac. Niciunul din ei nu participase însă la consfătuirea de aseară de la Faltys. Dintre actori, aveau un alibi doar trei: fata de şaptesprezece ani, Jindřiška, Emil Hák şi cel care plecase la Kromerize. František nu-şi putea aminti numele lui.

În acel moment, plutonierul Halík îl întrerupse pe František pentru a raporta ce aflase în legătură cu actorul Pláteník şi călătoria lui la Kroměřiže. După declaraţia sa, urma să locuiască la hotel „Central”. La Kroměřiže nu exista însă niciun hotel „Central” şi nici nu se ştia nimic deocamdată despre vreun spectacol de estradă al artiştilor praghezi. Pláteník, după cât se pare, minţise, şi ei îl crezuseră.

Suda înclină zâmbind capul. Îi spuse apoi lui Halík să găsească adresa lui Pláteník din Praga şi să-l cheme la un interogatoriu suplimentar.

František era de părere că Pláteník ştia ceva important şi că nu vrea să vorbească pentru a nu fi

amestecat. De aceea vrusese probabil să dispară aşa de repede.

Nu avea sens să se ocupe în mod amănunţit de toţi, ci pentru început numai de cei în cauză. Se părea că vor trebui să-l şteargă de pe lista celor suspecţi şi pe secretarul literar Vorlíček, care, deşi participase la întrunirea de la Faltys, nu fusese în studio în timpul emisiunii şi nu putuse prin urmare să pregătească asasinatul. S-ar fi zis că nici regizorul Glanc nu intrase în momentul critic pe platou, dar în privinţa lui nu erau prea siguri.

Prin eliminare treptată, cercul suspecţilor se strângea din ce în ce.

— Ajm, Škáloudová, Tarantík, Kàlecky, Zbyněk Číž, machiorul Roch... şi Vágnerová; František nu uitase pe nimeni, îi numise în adevăr pe toţi.

Suda făcu o pauză pentru a-şi bea cafeaua.

— Cred că Vágnerová nu poate fi socotită suspectă, continuă el după o clipă. Spun: cred, deoarece va fi nevoie să mai verificăm. Vágnerová aproape că nu-l cunoştea pe Faltys, abia vorbise de câteva ori cu el. Jan Faltys lucra pentru prima dată la televiziune. Mă îndoiesc că relaţiile dintre ei ar fi depăşit vreodată cadrul strict profesional. Olga Vágnerová nu e tipul vampei pentru care bărbaţii îşi pierd capul, cu atât mai puţin Faltys, iar alte relaţii nu puteau avea.

— Dar Tarantík? obiectă František.

Suda înclină aprobator capul.

— Tarantík se află în aceeaşi situaţie. Spune că nu-l cunoştea pe Faltys dinainte şi ăsta-i probabil adevărul. M-am gândit la el. Deocamdată e suspect, pentru că ni se bagă mereu în ochi. Îşi explică, e drept, intervenţiile foarte active prin faptul că vrea să-l scoată pe bietul Ajm basma curată. Eu însă nu

cred să-i pese prea mult de prieteni. Sârguinţa lui mi se pare că are cauze mai egoiste. Speră mai degrabă să stoarcă din afacerea asta un material palpitant pentru noul său roman.

František completă îndoielile lui Suda cu alte amănunte. Se gândea că dacă Tarantík ar fi vrut să prezinte asasinarea lui Faltys ca pe o sinucidere, atunci probabil n-ar fi uitat un lucru atât de esenţial ca amprentele. Doar ele joacă un rol important în orice carte cu detectivi şi desigur că şi în romanele lui poliţiste.

Dar chiar dacă toate aceste amănunte ar fi corespuns, principalul tot ar fi lipsit: motivul crimei. Faltys şi Tarantík aveau desigur relaţii fireşti de politeţe, impuse de regulile convieţuirii în societate, dar personal nu nutreau unul faţă de celălalt decât indiferenţă. Nu se deranjau în niciun fel unul pe celălalt, nu luptau să obţină acelaşi lucru: o funcţie, o femeie sau un bun material, pur şi simplu între ei nu exista niciun motiv de dispută. Ba mai mult, Tarantík, prin moartea tragică a lui Faltys, ratase succesul premierei sale, în care îşi pusese desigur multe speranţe.

Pentru Irena Škáloudová, moartea lui Faltys era destul de nefolositoare, ba mai mult chiar. Prin ea, nu numai că pierdea un venit regulat, foarte necesar faţă de cheltuielile ridicate ale modului ei costisitor de viaţă, dar era lipsită şi de intervenţiile la fel de regulate ale lui Faltys, fără de care numele Irenei Škáloudová ar fi repede uitat şi distribuirea ei în roluri ar fi foarte limitată. Suda caracteriză foarte bine această situaţie. Moartea fizică a lui Faltys ar putea însemna moartea socială a Irenei Škáloudová.

În plus, František se îndoia că Škáloudová ar fi avut

destul talent şi imaginaţie pentru a juca un rol atât de complex. Aici se vedea însă din nou o anumită subapreciere a inteligenţei feminine, caracteristică lui František.

Aşa că Suda râse, iar František pricepu că a luat-o razna. Discuţia continuă.

— Cine a mai rămas?

— Pentru verificare, Suda pusese în faţa lui František lista iniţială întocmită de bătrânul Navrátil, din care tăiaseră pe rând numele diferiţilor oameni cercetaţi. Băuseră de mult cafeaua, dar discuţiile în legătură cu cei suspecţi continuau. Doar patru nume rămăseseră nebifate şi František le citi cu glas tare:

— Zbyněk Čiž, arhitectul Kálecký, Roch... şi Ajm. Cel mai puţin suspect părea fără îndoială Zbyněk Čiž. František nu putea uita mai ales pledoaria înflăcărată prin care apărase concepţia optimistă despre viaţă a lui Faltys şi negarea oricărei posibilităţi de sinucidere. Dacă el ar fi fost asasinul, şi-ar fi tăiat singur craca de sub picioare. S-ar mai fi putut întâmpla desigur ca toate acestea să nu fie decât o manevră de camuflare. Al doilea care respinsese cu energie ideea sinuciderii, şi care rămăsese totuşi printre cei patru suspecţi era arhitectul Cyril Kálecký.

Deodată îi trecu ceva prin minte, făcându-l să sară în sus şi să se plimbe nervos prin birou. Dacă făptaşul n-a fost singur, dacă au fost doi? Dacă s-au înţeles între ei? Nu voia însă să vorbească despre asta cât timp nu era sigur că apreciase just toate consecinţele reale ale acestei probabilităţi.

Suda îl observa amuzat. Ştia precis ce-l frământă şi, pentru că tăcerea lui František dura prea mult, vorbi el în locul lui:

— Nu cumva doamna Faltys şi arhitectul Kálecký s-

or fi înţeles să-şi facă servicii reciproc?

Surprins, František se opri locului, privindu-l cercetător pe Suda.

— Şi tu crezi asta?

Suda clătină negativ capul:

— Eu nu, tu.

— M-am gândit la asta, recunoscu František, dar se pare că n-am dreptate. Declaraţiile lor sunt prea diferite atât în problemele esenţiale cât şi în detalii. Dacă ar fi fost înţeleşi, n-ar fi spus unul ceva şi altul altceva.

— Poate că dimpotrivă, zâmbi Suda, dacă ar fi vorbit amândoi la fel, atunci oricine şi-ar fi dat seama că sunt înţeleşi.

František trebui să-i dea dreptate lui Suda. Abia acum începu să aprecieze logica precisă a raţionamentelor sale.

— Declaraţia lui Kálecký nu corespunde cu cea a doamnei Faltys în două puncte: posibilitatea sinuciderii şi caracterizarea convorbirii lor telefonice, continuă Suda. Kálecký a afirmat că doamna Faltys a fost surprinsă şi profund consternată de vestea morţii soţului ei; doamna Faltys însă a declarat că a ştiut mai dinainte, de când luase cunoştinţă de scrisoarea de adio a lui Faltys, şi că vestea telefonică i-a confirmat doar ceea ce aştepta să se întâmple. Kálecký a negat că ar nutri pentru doamna Faltys vreun sentiment intim, fapt pe care însă ea nu l-a negat. Mai degrabă îmi vine să cred că s-au înţeles între ei în ce privinţe anume să difere declaraţiile lor, pentru ca să nu-i bănuiască nimeni că ar fi înţeleşi.

František merse mai departe decât Suda cu raţionamentul, gândindu-se şi la motivul pe care l-ar fi avut.

— Doamna Faltys nu era prea fericită în căsnicie...

— Nu te pripi, František, nu te pripi, îl potoli repede Suda. Problemele triunghiului se rezolvă pe o cale mai puţin complicată, fără scaun electric şi fără un public de milioane.

František se gândi în clipa aceea că nu mai pricepe nimic.

— Asta înseamnă că ne-ar mai rămâne doar Ajm...

— ...şi Robert Roch, îl completă Suda. Dar n-au rămas la urmă, ci mai degrabă la început, František...

Suda se întoarse apoi spre plutonierul Halík, rugându-l să-l introducă pe Vilém Ajm.

22. O prietenie tristă

— De ce v-aţi dus la Faltys? Mă refer la dimineaţa de azi...

Faţa lui Ajm purta acum urmele unei oboseli şi mai evidente. Trosnetul încheieturilor nu mai era un obicei, ci o manifestare a nervozităţii.

— Mi-a telefonat astă-noapte, acasă.

František îi prinse vorba din zbor.

— De unde?

— ...de undeva din oraş. Probabil dintr-un restaurant.

Cealaltă întrebare o puse Suda:

— Ce vă face să credeţi că a telefonat dintr-un restaurant?

Ajm tăcu o clipă şi František nu era sigur dacă îşi caută abia acum justificarea impresiei avute sau încearcă să-şi amintească împrejurările.

— Îl auzeam slab, spuse în cele din urmă. Pe lângă asta, mai urla în aparat şi un disc cu mambo, mambo cucu... şi apoi a spus ceva în afara receptorului: Domnule frac, fă-mi socoteala!

— Cam cât era?

— ...ceasul?

— Da.

— Aproape miezul nopţii.

— Unde v-a telefonat?

— Acasă... dormeam de mult. M-a trezit. Aşa că n-aveam nicio poftă de conversaţie în clipa aceea, nici chiar cu oameni mai simpatici decât Faltys.

— V-a spus de ce trebuie să-l vizitaţi?

— Nu.

— Dar ce v-a spus?

— Aproape nimic... doar că vrea să vorbească cu mine. A insistat foarte mult. M-am dus la nouă şi l-am aşteptat aproape o oră.

— V-a spus când urma să vă întâlniţi?

— Zicea că dimineaţă, înainte de repetiţia generală. A fost o glumă proastă din partea lui, nu înţeleg pur şi simplu ce rost a avut. Glanc m-a făcut cu ou şi cu oţet pentru că din cauza mea a întârziat repetiţia.

František observă că vorbise fără nicio poftă despre asta.

— Nu cumva vă amintiţi, continuă Suda, ce se afla pe biroul lui Faltys?

— Nu, nu-mi amintesc.

De astă dată Ajm răspunse cu o grabă inutilă. Ambii anchetatori observară acest lucru, de care chiar şi Ajm îşi dădu seama, căci păru stânjenit. Aruncă o privire speriată plutonierului Halík care şedea deoparte şi manevra magnetofonul ce înregistra interogatoriul cuvânt cu cuvânt.

— Am să vă dau o mână de ajutor, zâmbi Suda. Se afla *Peer Gynt,* vă amintiţi?...

Ajm tăcu.

— Mai era un scenariu de televiziune, continuă Suda.

— Scenariul piesei de azi.

— Da. Se poate...

— Şi încă ceva...

— Ce?

— Nu juca teatru cu noi, domnule Ajm, n-are niciun sens, fii rezonabil...

Ajm zâmbi acru:

— Şi dacă nu sunt?

Suda i se adresă pe un ton părintesc, de dojană.

— Ba da, eşti... iar prietenii te iubesc. De câte ori are prilejul, Tarantík pune o vorbă bună ca nu cumva să nedreptăţim un om atât de bun ca dumneata. Vorbeşte cu atâta convingere încât eram cât pe-aci să-ţi dăm crezare, dacă n-ai fi stricat singur totul.

Ajm protestă mânios:

— N-am rugat pe nimeni să-mi fie avocat.

Suda îl cuprinse pe Ajm cu mâna pe după umeri:

— Credeam că sunteţi prieteni...

— Iertaţi-mă, desigur, asta-i din cauza nervilor, spuse abătut Ajm. Mă doare cumplit capul, da, bineînţeles, suntem prieteni. Dar, cum să vă spun, e o prietenie dictată de împrejurări, de compasiune. Ca să ne consolăm. Când doi oameni nebăgaţi în seamă se adună împreună şi încep să se linguşească unul pe altul, atunci amândurora le va fi mai rău. Am vrut să fac mai mult decât am realizat până acum, dar probabil că niciodată nu voi putea face ce am vrut şi ce mi-am promis mie însumi. Cred că la această conştiinţă a propriei sale nerealizări ajunge orice om, sau aproape oricine. Cât suntem copii, ne facem planuri să atingem luna de pe cer, dar până la urmă sfârşim târându-ne pe jos, ca vânzători de ţigări, coşari... sau artişti mediocri. Tarantík e în aceeaşi situaţie. Între noi există totuşi o deosebire, nu ştiu cum să spun... eu nu mă cramponez, ca el, nu alerg şi n-am alergat niciodată după glorie, am preţuit întotdeauna munca, prilejul de a munci bine, asta m-a interesat în primul rând.

— Dar pe Tarantík?

Ajm se opri, tăcu o clipă, după care, renunţând la

îndoielile anterioare, spuse:

— Şi pe el, desigur... nu ştiu ce rost au toate astea.

— De când vă cunoaşteţi?

— Cam de doi ani... destul de mult şi totuşi socot că nu ne cunoaştem. Nu ne potrivim sau cel puţin aşa cred. Ascunde în el destul de multe lucruri... ca şi mine de altfel. Dacă cineva a reuşit sau nu să ajungă sus, asta, vă rog să mă credeţi, nu se datorește vreunor cauze obiective şi nici socialismului. E greu să dai vina pe altcineva şi Petr, adică Tarantík, n-a vrut niciodată s-o înţeleagă...

— Trebuie să remarc că Tarantík a vorbit mai frumos despre dumneata... şi despre prietenia dumneavoastră, spuse mustrător František.

Suda îi reproşă şi el:

— În multe privinţe sunteţi sincer, dar în altele nu.

— Nu ştiu la ce vă referiţi.

— Aţi văzut pe biroul lui Faltys *Peer Gynt,* după cum aţi recunoscut, precum şi un scenariu pentru televiziune, lucru pe care de asemenea l-aţi recunoscut... dar mai era ceva, spuneţi-ne ce anume!

Ajm ridică din umeri şi tăcu.

— Nu cred că n-aţi văzut nimic. Suda ridicase glasul şi accentua cuvintele. Era pentru prima oară de la începutul anchetei când Frantisek îl vedea atât de nerăbdător.

— Ce ar fi trebuit să văd, după părerea dumneavoastră?

— Un plic.

Ajm clătină capul, în semn că nu văzuse nimic.

— Un plic alb, obişnuit, ia aduceţi-vă aminte, nu era lipit... ştiţi că era acolo şi ştiţi ce conţinea.

— Ba nu ştiu.

Suda oftă obosit.

— În plic era o scrisoare care conţinea exact ceea ce dumneata încerci să ne faci să credem. Scrisoarea de rămas bun a lui Faltys. Sinuciderea.

Ajm tăcea.

— Aţi rămas singurul care susţine această variantă, sau cel puţin o credeţi, altă explicaţie nu am: fie că aţi dat crezare falsei scrisori şi acum vă este jenă să recunoaşteţi că aţi citit o corespondenţă străină, fie că... Suda facă o pauză, sporind prin aceasta dramatismul situaţiei: Fie că scrisoarea de adio a lui Faltys aţi scris-o chiar dumneavoastră.

Ajm nu răspunse nici de data aceasta nimic, ci doar îşi sprijini fruntea în palme şi abia după o clipă oftă sfâşietor.

— Mă doare cumplit capul.

Făcea impresia că se afla la capătul puterilor, dar interogatoriul nu se sfârşise încă.

— Despre firul acela ce aveţi de declarat?

— Despre care fir? Ajm clătină iar din cap. Nu ştiu nimic despre niciun fir.

— L-aţi legat de piciorul scaunului.

Ajm repetă cele spuse mai înainte:

— Nu ştiu nimic despre niciun fir.

Trebuiră să-l invite în sala de vizionare şi să proiecteze din nou, special pentru el, o parte din imprimarea pe telerecording a adaptării pentru televiziune.

Ajm privea rătăcit ecranul. Ştia dinainte ce va urma.

Hák, în smoching, răsfoind cartea în joacă, rosti:

— Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurările, criza şi propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

Ajm, în rolul contabilului, încuviinţă din cap.

— Iar în viaţă, legea destinului. Abia termină de spus aceste cuvinte, că, deodată, întors cu spatele spre cameră, se plecă deasupra scaunului, de parcă ar fi căutat ceva pe jos.

În clipa următoare, imaginea fu preluată de o altă cameră şi se auzi glasul Jindřiškăi:

— Eu una, fraţilor, nu cred în destin...

František nu urmărea proiecţia. Nu-şi desprindea nicio clipă privirea de pe faţa lui Ajm.

— Dumneata erai cel care te-ai aplecat?

Ajm tăcu. Era de altfel doar o întrebare retorică, ce nu aştepta răspuns.

— Ce căutai pe jos?

— Pieptenul.

— Pieptenul? Cum aşa?

— Mi-a picat... din buzunar.

Următoarea întrebare o puse Suda:

— Aşa era rolul?

— Nu... a fost o întâmplare.

— Întâmplare? František clătină capul. Îi era milă de Ajm, avea impresia că nu se va putea descurca din plasa aceasta de întrebări.

— Da, o întâmplare, repetă cu încăpăţânare Ajm, credeam că sunt în afara obiectivului.

— Şi noi credeam că ţi-ai închipuit aşa ceva, dar asta nu explică nimic.

— Ce să explice?

— De ce te-ai aplecat...

— Pentru pieptene.

Refrenul se repeta, aşa că Suda întrerupse discuţia.

— Nu fi naiv, domnule Ajm, nu putem crede asta, zău aşa. Nu ne privi cu atâta amărăciune, doar nu-ţi tăiem capul. Cu toate protestele tovarăşului Tarantík,

va trebui deocamdată să te consideri... reţinut.

23. Întrebări fără răspuns

Nici cel de-al doilea interogatoriu nu decurse uşor. Robert Roch luase o atitudine obraznică, deoarece nu bănuia că Suda şi František ştiu destule despre el. Faţa şi aşa asimetrică a lui Roch era strâmbată de o grimasă răutăcioasă. Semăna cu Quasimodo, clopotarul de la Notre Dame, al lui Hugo. Nu răspundea decât la anumite întrebări, la altele pur şi simplu tăcea.

— Dă-ţi seama, omule, eşti singurul amestecat în istoria asta care n-ai spus adevărul.

— Asta o spuneţi fiecăruia.

— De unde ştii?

— Îmi închipui, şi se strâmbă din nou. František admira rabdarea fără margini cu care Suda conducea interogatoriul. El nu s-ar fi putut stapâni şi l-ar fi zvârlit pe uşă afară.

— Ce ai căutat la Faltys acasă?

— O carte.

— Ce fel de carte?

— De citit... După o clipă Roch îşi dădu el însuşi seama ca răspunsul lui e mai curând penibil decât spiritual şi adăugă: Zvonokosy...

— De ce Zvonokosy?

— Cică are acolo nişte chestii nostime.

— Faltys ştia?

— Pesemne că da, de vreme ce m-a chemat.

— Când trebuia să te duci după carte?

— Aseară.

— De ce ai aşteptat să plece toţi?

— N-am aşteptat nimic, m-am dus când m-am dus, asta-i tot.

Următoarea întrebare i-o puse František, care se afla în spatele lui.

— Doamna Faltys a mers cu dumneata?

— Unde?

— În biroul lui Faltys.

— Nu. Dar de ce vă interesează?

— Pentru că este important.

Roch sări de pe scaun şi începu să se agite, strigând furios:

— Aha! I s-a furat ceva! Ceasul deşteptător? Ori perdelele?

Suda nu luă în seamă enervarea lui Roch.

— Nu-ţi aminteşti ce se afla pe birou?

Dacă văzu că enervarea sa nu-şi face efectul, Roch se aşeză la loc.

— Pe un birou se află totdeauna câte ceva.

— Spune-ne mai precis ce anume.

— Probabil nişte hârtii, nu?

— Îţi aminteşti ce fel?

Roch, cu atenţia trează, răspunse la întrebare cu o altă întrebare

— Ce mă interesează pe mine, asta-i iar vreo întrebare încuietoare, nu-i aşa?

— Nu, e numai un exerciţiu de memorie pentru dumneata.

— Am o memorie proastă.

— Asta se vede.

Roch se strâmbă cu un aer de îndoială.

Ştiau însă şi altele despre el, un lucru mai sigur decât faptul că are memorie slabă. Asta datorită plutonierului Halík. Acesta luase interogatoriul tuturor

celorlalte persoane care nu erau suspectate direct. Dacă ar fi lucrat superficial, ar fi rămas tăinuit un indiciu extrem de important. Decoratorul Antonin Skrbek îl înştiinţase pe Halík că Roch îi dăduse joi şapte mii de coroane, ca rest din suma stabilită ce trebuia achitată pentru materialul necesar construcţiei unei cabane personale. Skrbek era maistru tâmplar şi în timpul liber, sâmbăta şi duminica, lucra cu încă un coleg al lui la ridicarea unei cabane pentru Roch, în apropierea barajului de la Slapy. Banii îi fuseseră daţi joi, deci cu o zi înaintea crimei şi o zi înainte de cearta dintre Robert Roch şi Faltys, în care se pomenise despre o sumă de bani – zece mii – pe care Roch trebuia să i-o înapoieze lui Faltys. Nici n-a mai fost nevoie să fie chemat Antonin Skrbek pentru confruntare. A fost destul să i se pomenească numele, că Roch şi-a şi dat seama cum stau lucrurile. I se citea asta pe faţă. Expresia răutăcioasă şi aroganţa dispăruseră, făcând loc unei spaime pe care nici nu încerca să şi-o ascundă.

— Banii pe care i-ai dat joi lui Antonin Skrbek erau de la Faltys, nu-i aşa?

— Nu.

— Dar ai cui erau?

— Ai mei.

Roch continua să mintă, deşi, dacă s-ar fi gândit cât de cât, ar fi putut să-şi dea seama că nu-l crede nimeni.

— Cum i-ai obţinut?

— Am făcut economii.

— Dar cele zece mii de coroane necesare cumpărării parcelei de lângă Slapy? Tot din economii le-ai obţinut?

— Da.

— La ce casă de economii îţi faci de obicei depunerile? îl persiflă František. M-ar interesa şi pe mine.

Roch tăcu considerându-se jignit. Se auzi însă din nou glasul lui Suda. El şi František puneau întrebări cu rândul, când unul, când altul.

— Sau i-ai moştenit de la bunica?

Roch continua să tacă, dar nu mai zâmbea.

— Nu cumva i-ai câştigat la loterie?

Din nou niciun răspuns.

— Ori ţi i-a dat cineva?

Tăcere.

— Nu-i aşa că ţi i-a împrumutat Faltys?

Roch se încăpăţâna să tacă.

— Azi-dimineaţă ţi-a cerut banii înapoi, nu-i aşa? De ce?

Cel anchetat rămase şi de astă dată mut.

— Oare într-adevăr te-ai dus ieri la Faltys doar pentru cartea aceea?

Tăcerea continua.

— Nu vrei să vorbeşti, nu-i nimic, avem timp. Suda nu-şi pierduse calmul său zâmbitor. Fii însă amabil şi ia cunoştinţă de faptul că eşti reţinut...

24. Joc cercetăşesc

Suda îi atrase atenţia lui František asupra unui amănunt semnificativ, la ambele interogatorii. Nici Ajm, nici Roch nu au vrut să recunoască că au văzut un plic pe biroul lui Faltys. S-ar fi putut întâmpla desigur ca printr-un concurs de împrejurări să le fi scăpat atenţiei, dar amândoi rămăseseră destul de mult timp în încăpere, astfel încât această posibilitate părea puţin probabilă. Îl surprindea însă mai ales atitudinea lui Vilém Ajm. Doar el fusese ultimul care intrase în camera lui Faltys. Prin declaraţia sa, atrăsese bănuielile mai cu seamă asupra sa şi doamnei Faltys, care putea intra oricând în biroul soţului ei şi, prin urmare, ar fi putut oricând pune pe masă presupusa scrisoare de adio. Din felul în care Suda şi František conduseseră interogatoriul, Ajm şi-ar fi putut da seama că posibilitatea unei sinucideri este exclusă şi că scopul cercetărilor era doar acela de a-l descoperi pe asasin. Iar dacă asasinul ar fi fost Ajm, s-ar fi gândit în primul rând la un alibi şi n-ar fi atras atenţia asupra sa, ci mai degrabă asupra altcuiva. În cazul unei comportări contrarii, se puteau emite două ipoteze: fie că în loc de zece suspiciuni vagi, Ajm se hotărâse pentru una singură şi voia să atragă atenţia asupra doamnei Faltys şi a omului care o ajutase, fie că nu era el asasinul. Dar chiar dacă nu el este asasinul, ar fi putut la fel de bine să fi minţit sau să fi spus adevărul când a afirmat că n-a văzut scrisoarea cu pricina. Dacă a minţit, a făcut-o pentru

că i s-a părut penibil să-şi dezvăluie indiscreţia şi să recunoască faptul că a citit pe ascuns o scrisoare care nu-i era adresată. I-ar fi fost penibil şi pentru că, în felul ăsta, s-ar fi explicat perseverenţa cu care a apărat teza sinuciderii lui Faltys, de vreme ce această teză nu se sprijinea de fapt pe trăsăturile de caracter ale lui Faltys, ci doar pe confuzia provocată de falsa lui scrisoare de adio. Dacă însă n-a minţit şi e adevărat că n-a văzut scrisoarea, atunci ar fi posibil ca aceasta nici să nu se fi aflat încă pe masă, ci s-o fi pus mai târziu doamna Faltys.

František îi spuse lui Suda că-şi scoate pălăria în faţa logicii lui şi chiar acesta era adevărul.

Suda însă îi răspunse în glumă să-şi lase deocamdată pălăria pe cap, până ce vor fi în situaţia să-l vâre în ea şi pe asasin.

În continuarea cercetărilor, Suda se gândi că lucrul cel mai interesant ar fi să afle dacă vreunul din cei care au participat la întâlnirea din seara precedentă a observat plicul de pe masă. În acest fel, declaraţiile lui Roch şi Ajm ar putea fi privite în altă lumină şi amândoi ar înceta să mai fie suspecţi. Asta însemna conducerea şi confruntarea a şase interogatorii. Suda începu cu Tarantík. Îl interesa în primul rând ceea ce nu aflase de la doamna Faltys. Voia să ştie cine a plecat ultimul de la întâlnirea din seara precedentă.

— Vreţi să spuneţi din încăpere?

Întrebarea fusese destul de neaşteptată şi Tarantík avu nevoie de timp ca să se orienteze. Îşi chinui memoria atâta, încât lui František i se păru puţin cam nefiresc.

— ...ultimul din încăpere? Nu, nu ştiu, zău, fără glumă, habar n-am.

*

Suda puse aceeaşi întrebare şi Irenei Škáloudová, atrăgându-i atenţia că s-a adresat şi lui Tarantík şi doamnei Faltys, fără rezultat însă.

— Nu mă miră, răspunse cu un zâmbet uşor Škáloudová, ba chiar o înţeleg pe doamna Faltys că nu-şi aminteşte. Ultimul a plecat arhitectul Kálecký.

*

Kálecký nu negă.

— Da, m-am întors după mănuşi.

— De unde?

— Din vestibul. Îmi pusesem haina când am constatat că-mi lipsesc mănuşile. Eram chiar pe punctul de plecare. Glanc mi-a spus că le-a văzut pe birou...

— Şi erau acolo?

— Da, lângă scenariu. Nu pricep cum de nu le zărisem mai înainte.

Lui František situaţia i se păru ciudată. Un musafir nu-şi lasă de obicei mănuşile pe birou, într-o locuinţă străină, ci le pune alături de palton, în vestibul. Kálecký recunoscu justeţea observaţiei, dar nu găsi nicio explicaţie valabilă.

— Nu ştiu cum s-a întâmplat... nu-mi amintesc să fi lăsat mănuşile pe masă, dar din moment ce erau acolo, aşa trebuie să se fi petrecut lucrurile. Întrebaţi-l pe regizorul Glanc, el mi-a atras atenţia.

Suda însă nu-l lăsă pe Kálecký să plece.

— Spuneaţi că mănuşile se aflau lângă scenariu... Se mai afla ceva acolo?

— Nu ştiu, le-am luat aproape fără să mă uit. Înţelegeţi, ceilalţi aşteptau afară pe scări şi toţi erau grăbiţi, îl auzeam pe Vorlícěk cum mă strigă...

— Mănuşile vi le-aţi pus în cameră, sau afară pe scări?

— Pe drum.

— Când i-aţi ajuns pe ceilalţi aveaţi deci mănuşile în mâini?

— Nu sunt sigur, dar cred că da.

— Înainte de asta n-aţi observat pe masă o scrisoare sau un plic?

— Nu, atunci n-am văzut nimic.

— Dar când?

— De fapt, niciodată. Kálecký se văzu pus deodată într-o evidentă încurcătură. Dar... mi-a telefonat doamna Faltys. Mi-a spus azi la telefon că se afla acolo o scrisoare.

*

Regizorul Glanc confirmă declaraţia arhitectului Kálecký cu privire la mănuşi şi la alte amănunte lipsite de importanţă.

— Da, am văzut mănuşile când plecam, mi-am luat de pe masă pachetul de ţigări şi chibriturile...

— Aşadar aţi observat mănuşile abia la plecare?

— Da.

— Unde erau mai înainte?

— Înainte? Habar n-am. Glanc adoptase atitudinea lui de om superior şi absent la cele din jur – probabil acolo unde fuseseră tot timpul. Pe masă.

— Ce mai era pe masă?

Glanc se arătă ofensat.

— Ştiţi, eu am în cap destule alte lucruri, mai

importante decât acela de a baga de seamă ce se afla pe biroul lui Faltys.

— Da, bineînţeles, încuviinţă Suda, aţi vrut desigur să spuneţi că în istoria asta v-aţi aflat în afara jocului, nici măcar n-aţi pus piciorul, fie şi o clipă, acolo unde s-a comis crima...

Glanc nu remarcă ironia din glasul lui Suda, dădu ţeapăn din cap şi adăugă:

— Da, exact, asta voiam să spun...

Suda tăcu, îşi scoase luleaua şi începu să-i roadă muştiucul. Glanc se folosi de pauză, ca să întrebe:

— Pot pleca?

— Da, dar peste o clipă... mai întâi spuneţi-mi: ce se afla pe biroul lui Faltys?

Glanc ridică sprâncenele cu un aer de martir.

— Întrebările astea îmi amintesc de un joc cercetăşesc. Comandantul detaşamentului ne lăsa să privim zece obiecte, timp de un minut, şi apoi le acoperea cu un lighean şi ne punea să le numim, notându-ne pe fiecare după numărul de obiecte corect amintite.

Suda zâmbi.

— Încercaţi în acest caz să vă întoarceţi la anii cercetăşiei.

Glanc ridică din umeri şi, pentru a sublinia ridicolul situaţiei, începu să recite cu glas monoton, ca un elev scos la lecţie:

— Îmi amintesc că se afla *Peer Gynt,* ediţia broşată din patruzeci şi opt, în traducerea lui Bohumie Máthesius...

— De ajuns. Şi altceva?

— Cred că nimic altceva... doar ţigările mele, pe care le-am luat şi le-am băgat în buzunar.

— Nu se mai aflau cumva mănuşile arhitectului

Kálecký?

— Ba da, desigur.

— Şi scenariul?

— Da, era şi scenariul acolo.

— Şi pe el un plic alb, nu-i aşa?

— Un plic? Nu ştiu. Ce fel de plic?

*

Nici Zbyněk Čiž nu-şi amintea să se fi aflat ceva deasupra scenariului.

— L-am luat de la Tarantík şi l-am pus pe birou. Ce s-a mai întâmplat nu ştiu, m-am dus în hol după palton, ceilalţi se ridicaseră în picioare...

— De ce toţi deodată?

— Îl mai aşteptau de fapt numai pe Tarantík, care îi ţinea pe loc. Mai făcuse unele tăieturi şi se moşmondise cam mult cu asta. Trebuia să fim de mult la „Mecenás". Stabilisem să ne întâlnim acolo: Ajm, Hák, Jindřiška şi încă vreo câţiva din echipă, de aceea se şi grăbea Faltys atâta. Dacă ar fi ştiut că la „Mecenás" ne aştepta doar Hák, probabil n-ar mai fi plecat nicăieri.

— Nu voia să-l întâlnească?

Čiž ridică din umeri.

— Nu prea-şi aducea aminte de numele lui. La „Mecenás" nici nu şi-au dat bună seara.

— De ce?

Čiž dădu din mână.

— În privinţa asta, adresaţi-vă mai degrabă unor buni cunoscători ai vieţii, ca de pildă Tarantík, Kálecký sau analiticul Vorlíček.

*

La următorul interogatoriu nu fu însă invitat niciunul din cei trei propuşi mai sus, ci numai domnişoara Olga Vágnerová. Încă de la început, văzând-o palidă şi nervoasă, Suda încercă s-o linişească.

— Nu vă fie teamă, vrem doar să vă punem o întrebare pe care am adresat-o şi celorlalţi. Încercaţi să vă amintiţi cine a plecat ultimul de la şedinţa de aseară din casa lui Faltys.

— De aseară? întrebă Vágnerová, muşcându-şi buza de jos, poate de alaltăseară. Azi e duminică, ora două după miezul nopţii...

În meticulozitatea aceasta contabilă se vădea nu numai profesia ei, ci şi dorinţa de a câştiga timp pentru a se calma. Lui Suda îi trecu prin minte că poate s-a înşelat, subapreciind-o pe fata aceasta.

— Nu ştiu cine a plecat ultimul, în prag m-am ciocnit de Vorlíček, care mi-a făcut loc să trec.

— Faltys mai era în birou în acel moment sau vă aştepta în hol?

Olga Vágnerová încercă să-şi amintească.

— Nu ştiu unde era, poate în cameră, lângă cuier l-am întâlnit pe Čiž şi încă pe cineva, cred că pe Tarantík...

— Am auzit că Tarantík mai făcuse încă unele modificări în scenariu în seara aceea.

— Da, din cauza asta ne-am şi întâlnit de fapt acasă la Faltys. Modificările se refereau chiar la rolul lui Faltys. Le propuseseră Vorlíček şi Čiž, dar lui Tarantík nu-i prea reuşea lucrul, probabil pentru că îl chinuia un guturai, ţinea într-una o batistă în mână.

— Erau multe modificări?

— Destule. Ba mai şi glumea, spunând că lucrează

doar aşa, fiindcă e dispus s-o facă, pentru că de fapt ar fi putut refuza să lucreze, mai ales că avea banii în buzunar.

— Da, îmi amintesc, dădu Suda din cap a încuviinţare, i-aţi plătit dinainte drumul cu avionul până în Bulgaria.

Vágnerová plecă jenată capul.

— Da... dar nu cu avionul. Spunea că se duce prin Viena unde se opreşte o zi, de acolo pleacă la Sofia pentru trei zile şi apoi la mare. A promis să-mi trimită o ilustrată...

— După ce a terminat corecturile, le-a mai văzut cineva? Faltys, Glanc sau măcar Vorlíček?

— Cred că nu. Ne grăbeam cu toţii. De fapt el nu făcuse decât modificările asupra cărora căzuse de acord împreună cu ceilalţi. Fiecare propoziţiune şi fiecare cuvânt suscitaseră discuţii îndelungi. Cel mai mult insistase Vorlíček, doar el este secretar literar, e de datoria lui, aşa că nu-i de mirare...

— Cine dintre dumneavoastră a avut pentru ultima oară scenariul corectat în mână?

— Nu ştiu... Pe urmă l-am văzut pe masă, alături de o altă carte, atâta îmi amintesc.

— Se mai afla ceva pe birou?

Fata dădu semne de nelinişte:

— La ce vă referiţi?

— De exemplu la un plic, un plic de corespondenţă...

— Alb?

— Da, alb, încuviinţă Suda.

— Nu, n-am văzut.

— Dar un altfel de plic?

— Nu, n-am văzut niciun fel de plic, şi încurcată se înroşi la faţă.

Lui Suda i se păru puţin caraghios, dar nu mai întrebă nimic.

*

După Vágnerová, Suda îl invita din nou pe Tarantík, care veni liniştit, ba chiar zâmbitor. Întrebările se repetau, aşa încât şi răspunsurile erau asemănătoare.

— Au fost destule corecturi, explică cu amabilitate Tarantík, care se refereau mai ales la a doua parte a scenariului, cea care până la urmă nici nu s-a jucat. Altă dată aş fi fost gata în zece minute, dar, ca de obicei, când te grăbeşti, nu merge treaba...

— Dumneata te grăbeai??

— Eu nu, protestă Tarantík, ceilalţi: Vorlíček, Faltys, Škáloudová... trebuia să mergem, după cum ştiţi, la restaurantul „Mecenás” Aşa ne înţeleseserăm. La început m-au aşteptat pe mine, dar în cele din urmă cel mai mult ne-a întârziat Kálecký.

— Din cauza mănuşilor, aşa-i?

— Da.

— Ultima oară nu ne-aţi vorbit despre asta, observă cu asprime în glas František.

— Am uitat. Mi se întâmplă uneori să am câte un gol în memorie, nu zău, fără glumă, probabil nervii sunt de vină.

Suda îl privi bănuitor.

— Am avut impresia că dumneata eşti sănătos şi tare ca piatra.

— N-aş vrea să vă amăgesc în nicio privinţă, şi prin urmare nici în asta, zâmbi Tarantík. Aşadar, despre ce vom discuta? Despre sănătate, vreme sau mănuşi?

Suda îi răspunse cu acelaşi zâmbet:

— Dacă îmi dai voie să aleg, atunci despre mănuşi...

— Probabil cunoaşteţi totul. Kálecký s-a întors după ele, iar noi l-am aşteptat pe scară. În faţa casei însă ne-a spus că nu merge nicăieri. Şi nici n-a mers cu noi decât până la tramvai... S-a dus acasă. Nu ştiu ce i-o fi venit aşa, deodată.

— A plecat cu tramvaiul?

— Nu ştiu... l-am lăsat pe refugiu în staţia Carmelitelor...

Interogatoriul luă dintr-odată altă întorsătură, care însă nu-l scoase pe Tarantík din calmul său.

— Ce ştii despre Olga Vágnerová?

Tarantík închise un ochi:

— Vreo bârfă privind viaţa ei particulară?

— Să zicem.

— Prea multe nu vă pot spune. Tarantík ridică din umeri. Se uită cu un respect profund la frumosul Hák, dar ca să... mă înţelegeţi, pentru asta este prea virtuoasă, îmi închipui...

Suda se ridică în picioare:

— Am o rugăminte...

— Ce anume? întrebă Tarantík acceptând cu anticipaţie.

— N-ai vrea să mergem la bodega de ieri? Cum spuneai că se cheamă?

25. Oberchelnerul stinge lumânările

Bodega care îl interesa pe Suda se numea „La Mecenás”. Prin tavanul său boltit, interiorul dădea impresia de vechime. Mobilierul era însă nou, modern.

— Domnule Kubernát, de două ori două sute grame de Cabernet!

Un chelner nu prea înalt, rotofei, cu nişte mustăţi ca de morsă, tocmai strângea feţele albe de pe mese. Se uită mustrător la noii veniţi.

— Nu mai servesc nicio picătură, zise, continuând să strângă feţele de masă. E ora închiderii.

Suda trebui să-i arate legitimaţia.

— Bine, tovarăşe, rosti Kubernát, continuând să bombăne, dar şi dumneavoastră, s-avem iertare, închideţi totdeauna conform regulamentului.

Suda nu avea însă chef de glumă:

— Îţi aminteşti de clienţii de ieri?

— Dacă nu dau prea rar pe aici... de cine-i vorba, s-avem iertare?

— De Faltys.

Chelnerul se îndreptă ca să strângă faţa de masă.

— Dacă vreţi să vorbiţi cu el, avea azi program la televizor... De fapt a avut, acum trebuie că sărbătoresc pe undeva premiera. Credeam că vor veni cu toţii la noi.

— Aveaţi ceva aranjat?

— Nu, dar eu, s-avem iertare, credeam că-i lucru sigur.

Chelnerul repetă operaţia împăturirii celor douăsprezece feţe de masă şi începu să stingă lumânările din sfeşnicele de lemn. Pe fiecare masă se afla câte unul. Îşi umezea mai întâi degetul mare şi arătătorul, după aceea strângea pe rând fitilele aprinse ale lumânărilor. Era întors cu spatele spre Suda şi Tarantík, care rămăseseră în picioare în mijlocul localului, fără să dea însă semne de plecare.

— Dar ieri?

— Ieri au fost aici.

— Au stat mult?

— Nu toţi. Domnul Hák şi o duduie au plecat înainte de miezul nopţii. Curând după ei a plecat şi tânărul cu barbă.

Suda se întoarse întrebător spre Tarantík:

— Tânărul cu barbă?

— Secretarul Vorlícěk, îl informă amabil Tarantík, a lucrat cu mine încă de la prima variantă la nenorocitul ăsta de scenariu.

— Aud destul de des numele lui, ce fel de om este?

— Unul din puţinii care nu-şi poartă degeaba capul pe umeri. Vorbeşte uneori, după cum spunem noi, în a patra dimensiune, adică puţin alături cu drumul, dar ne-am înţeles întotdeauna foarte bine. Avem aceleaşi preferinţe literare. Tennessee Williams, Dürrenmatt, Franz Kafka. Nu zău, fără glumă, sper că prin asta nu i-am stricat dosarul de cadre.

Suda îi rămase dator cu răspunsul.

— Ceilalţi au mai rămas?

— Nu prea mult. N-a fost cine ştie ce, după cum v-am spus.

— Ţi-aduci aminte ca Jan Faltys să fi telefonat cuiva de aici?

Kubernát nu trebui să se gândească mult.

— Mereu telefona câte cineva... domnul Faltys, domnul Glanc. Şi domnul Hák a sunat undeva înainte de a pleca, chelnerul îl privi pe Tarantík, şi dumneavoastră, cred, aţi telefonat.

Fără să se piardă, Tarantík încuviinţă:

— I-am telefonat arhitectului Kálecký.

Suda se interesă de ce.

— Zbyněk Čiž a avut ideea ca o scenă să se joace în oglindă şi voia să discute despre asta cu Kálecký.

— Dar regizorul ce părere a avut?

— Vă referiţi la Arnost Glanc? Plecase, urma să-i spunem a doua zi.

— Şi Kálecký?

— Nu era acasă...

— Cum asta? Spuneai că a plecat acasă...

Tarantík înălţă din umeri.

— Poate că tramvaiul n-a venit, sau...

— Sau ce?

— Sau s-a dus în altă parte.

Kubernát se afla în faţa ultimei lumânări care mai lumina cu flacăra sa pâlpâitoare sala mare a restaurantului. Fâşii de lumină venind prin uşa întredeschisă a bucătăriei şi a barului mai alungau puţin întunericul. Cu tot semiîntunericul ce domnea în sală, Suda descoperi într-un colţ un tonomat.

— Ce discuri aveţi?

— Doar ultimele şlagăre... *Pygmalion, Bunicuţo, învaţă-mă charleston, Mackie Messer, Stingeţi lampioanele...*

— *Mambo Cucu* l-aţi scos?

— Da, l-am scos, dădu din cap Kubernát, dar pe urmă, s-avem iertare, l-am băgat la loc. Doamnei Škáloudová îi place foarte mult placa asta.

— Aţi pus-o şi ieri?

— Da.

— La ce oră?

— Asta, să-mi fie cu iertare, nu ştiu... cam înainte de miezul nopţii.

— În ce dispoziţie se afla Faltys? întrebă Suda.

— Mizerabilă, ca toţi ceilalţi... Domnul Hák i-a aşteptat aproape o oră până să vină, dar numai ce-a picat domnul Faltys că s-au luat la ceartă şi au plecat. Nici domnul regizor Glanc nu era în apele lui, de câteva ori şi-a pus haina, dar până la urmă l-au convins să nu plece.

— Ziceai că Faltys s-a certat cu Hák. Din ce cauză?

— Asta, fie-mi iertat, nu pot să spun... nu ştiu.

Suda se întoarse atunci spre Tarantík.

— Era de fapt vorba de-o prostie, îşi dădu cu părerea acesta. Când Faltys a adus-o pentru prima oară pe Jindřiška la repetiţia după lectură, ca s-o prezinte lui Glanc, ne-a declarat că fata se află sub oblăduirea lui părintească şi că nu va permite nimănui să se atingă de ea. De altfel ne suspecta pe toţi. Dar mai ales pe Hák. Avea impresia că ar fi ceva între el şi fată, dar nu cred că era adevărat...

— De ce râzi? îl luă Suda din scurt pe chelner.

— În chestia asta, e greu să garantezi pentru domnul Hák, răspunse Kubernát. Ştiţi doar că între cunoscuţi i se spune, s-avem iertare, „fluturaşul care zboară din floare în floare”.

— Suda îl puse la punct numaidecât.

— Vorbeşte invidia din dumneata.

— Invidia? Ferească sfântul! N-am ce invidia. Femeile îţi dau totdeauna de furcă, obiectă Kubernát atotştiutor. E de-ajuns să vă gândiţi la doamna Škáloudová.

— Ce-i cu ea?

— S-a supărat şi a plecat.

— De ce?

— Pentru că domnul Faltys nu s-a certat cu domnul Hák din cauza ei, ci pentru cealaltă, mai tânără.

— Faltys a lăsat-o să plece?

— Da, n-au schimbat nici măcar o vorbă.

Tarantík completă cele spuse de Kubernát cu informaţii mai precise.

— Am condus-o o bucată de drum, ca s-o calmez. Mi-era teamă că-mi lasă rolul baltă a doua zi, că n-are să vrea să joace cu Faltys, iar asta putea să dea peste cap toată emisiunea. Mi-era grozav de frică, orice punere în scenă originală necesită o grămadă de cheltuieli, nu-i ca transmisia unui spectacol de teatru sau ca o emisiune de două parale.

— Ce s-a întâmplat mai departe? se adresă Suda din nou lui Kubernát.

— Nimic, răspunse chelnerul. Domnul Faltys nu era în apele lui, bea doar vodcă gruzină, dar tot nu-i ajuta prea mult.

— Cam cât era când a făcut plata?

Kubernát răspunse încurcat:

— Cu iertăciune, dar ştiţi, ieri nici n-a plătit. Şi-a adus deodată aminte de ceva şi mi-a spus să chem un taxi. Se grăbea... şi în graba aia n-a mai fost vorba de plată. A uitat.

Suda se întoarse spre Tarantík:

— Nu mai erai aici?

— Nu, plecasem cu doamna Škáloudová. Rămăsese doar Zbyněk Čiž...

— Dar nu pentru multă vreme. Domnul Čiž a plecat curând după dumneavoastră. L-aţi părăsit toţi, zise, cu o umbră de reproş în voce, Kubernát. A fost şi el puţin de vină, era mai nervos şi mai certăreţ ca

altădată.

— Dumitale îţi spune „domnul Frac”, nu-i aşa?

— Da.

În afară de Faltys, îţi mai spune cineva aşa?

— Nu. Deocamdată. Vorba asta, să fie cu iertăciune, n-a prins.

— De unde ai chemat taxiul?

— Din staţia din faţa Besedei... în piaţa Malá Strana.

*

Şoferul taxiului dormea, cu gura deschisă şi ceafa sprijinită de spătar. În staţie se afla doar maşina lui. Lui Suda nu-i rămase altceva decât să-l trezească.

— Încotro mergem? întrebă şoferul, clipind somnoros.

— Nicăieri, îl dezamăgi Suda, am venit doar să stăm puţin de vorbă.

Şoferul îşi împinse şapca pe frunte.

— Ce glume proaste-s astea, să trezeşti omul din somn...

— Ai fost de serviciu ieri noapte?

— Nu, lucrăm cu schimbul, răspunse şoferul căscând zgomotos. O dată ziua, o dată noaptea. Trebuie c-a fost cineva din echipa ailaltă. Probabil Bažant. Sunteţi de la miliţie, nu-i aşa? A fost pesemne Bažant, Jirka Bažant, sau Vejvoda, Máchovsky, Korejs ori Medek, da mai degrabă Bažant, ăsta are mai la fiecare drum câte o încurcătură cu miliţia... A intrat la apă?

Întrebarea rămase fără răspuns.

Suda traversa piaţa goală urmat de Tarantík.

26. Singura avere mi-e capul...

Într-una din nişele podului Carol, Suda şi Tarantík stăteau sprijiniţi de balustrada de piatră. Deasupra Vltavei se rostogoleau ceţurile dimineţii. La orizont Vyšehradul prinsese contur pe fondul bolţii cereşti, de pe care întunericul se destrămase. La ora aceea, podul Carol era gol şi pustiu. Suda şi Tarantík se aflau în societatea mută a statuilor de piatră ale sfinţilor. Ei înşişi tăceau.

Tarantík scoase o ţigară şi căută chibriturile prin buzunare. Suda îşi scosese şi el luleaua cu muştiucul ros, dar pe urmă se răzgândi, o puse la loc în buzunar şi-i ceru lui Tarantík o ţigară.

Acesta fu surprins.

— Credeam că nu fumaţi...

— Nu fumez, încuviinţă Suda cu un zâmbet, dar aici suntem singuri şi dumneata n-ai să mă trădezi, nu-i aşa?

Trase fumul în piept, cu voluptate. Tăcerea continua.

— La ce vă gândiţi? întrebă după un timp Tarantík.

— Cam cât timp ţi-a trebuit s-o consolezi pe Škáloudová după plecarea de la „Mecenás”?

— N-am stat prea mult cu ea. Am condus-o doar până la marginea porticului. Vorbea într-una despre bătrâneţe, despre câţi ani are şi despre sentimentul că tot ce-i mai bun a lăsat în urmă. Apoi, a debitat o teorie destul de ridicolă după care calitatea interpretării actoriceşti ar fi în legătură cu influenţa

erotică, sexuală, a actriţei asupra publicului. Se gândea la popularitatea Lolobrigidei, a Brigittei Bardot sau a Luciei Bosé. Ea însă, pe cât spunea, se simţea obosită, sleită. Conta precis pe protestele mele, dar n-am avut timp să le formulez. Chiar lângă cabina telefonică de la capătul porticului stătea, fumând, Vorlíčěk, cu spatele sprijinit de perete. Aştepta probabil pe cineva, nu pe noi, desigur.

— A spus că aşteaptă pe cineva?

— Nu. Ne-am oprit lângă el şi doamna Škáloudová a făcut deodată semn unui taxi care tocmai trecea pe lângă noi şi s-a urcat în el. Era gol şi fără îndoială altul decât cel care l-a luat pe Faltys. Am mai sporovăit câtva timp cu Vorlíčěk despre teatru, despre scena Semaforului şi Balustradei, l-am condus pe urmă până la staţia Kárlovy lázne şi el a plecat.

La celelalte întrebări ale lui Suda, Tarantík răspunse că locuieşte în cartierul Vinohrady, iar Vorlíčěk în Podolí, pe undeva pe lângă Ştrandul galben. După plecarea lui Vorlíčěk, s-a dus pe jos acasă, nu-i era somn, era şi puţin agitat în ajunul premierei din ziua următoare, iar acasă oricum nu-l aştepta nimeni. Ducea o viaţă de holtei, nu dintotdeauna, bineînţeles, dar de multă vreme, încât s-a obişnuit cu asta. Vorlíčěk îi spusese că în cursul după amiezii îşi condusese soţia la maternitate.

— Aşa că amândoi aşteptam ceva de la ziua următoare: eu premiera, el un băiat. Pe faţa lui Tarantík se ivi un zâmbet abia perceptibil: Şi ca să vedeţi, în balamucul de azi am uitat să-l întreb dacă i-a născut nevasta.

— Ai vorbit azi cu el?

— Nu, am vrut să spun că nu i-am telefonat, am numărul lui, dacă doriţi...

Suda însă n-avea nevoie de numărul de telefon. Continuă să-i pună lui Tarantík întrebări referitoare la viaţa sa particulară. Era destul de banală. Soţia îl părăsise cu ani în urmă. Din cele spuse de el, femeia îi reproşase că avea prea puţin spirit practic şi nu reuşea să câştige destui bani, ca alţii. Asta fusese pe vremea când plecase de la ziar. Acum scrie din când în când şi recenzii la cărţi sau la premiere teatrale, dar de fapt lucrează la Editura tehnică pe un post de corector. Opt ore pe zi citeşte coloanele a tot felul de broşuri de instructaj, corectând greşelile de dactilografie sau pe cele din şpalturi. Munca e liniştită, chiar prea liniştită şi monotonă, bună mai curând pentru un profesor pensionar decât pentru un om cu ambiţii în viaţă. A încercat să-şi facă un drum scriind povestiri, dar fără prea mare succes. E adevărat că i-au publicat una în suplimentul de duminică al revistei *Zemëdëlské noviny,* ba una chiar în revista *Plamen,* dar, după spusele sale, i le-au ales pe cele mai slabe. A încercat şi cu traducerile, pentru că ştie binişor franţuzeşte, dar şi de astă dată a avut ghinion. A început să-l traducă pe Sartre şi Camus când moda lor trecuse, încetând de a mai fi editaţi, cel puţin în Cehoslovacia. Pentru televiziune a scris întâi o scenetă de zece minute la un spectacol de estradă. Era o satiră la adresa culturii occidentale. Îl inspirase o notiţă din ziare care relata despre faptul că, într-un varieteu parizian, un oarecare domn Klein picta în fiecare seară câte un tablou. În ritmul unei melodii de jazz, imprima contururile unei fete goale, pictate în prealabil cu verde, portocaliu şi roşu, pe un cearşaf întins, vânzând apoi pânzele cu jumătate milion de franci fiecare.

— Iar mie, pentru sceneta aceea, mi-au dat patru

sutare. Dracu să-i ia, banii nu sunt totul. Tarantík îşi întări cu un gest vorbele. De atunci, Vorlícěk s-a gândit mereu la mine. În mare parte, scenariul de ieri pentru televiziune, i se datoreşte lui, de fapt, m-a silit să-l scriu... şi astfel a făcut din mine un autor de romane poliţiste.

— Vei rămâne fidel genului?

— Cred că da, n-am ştiut până acum că am talent pentru construirea matematică a conflictului. Iar faptul că nu trebuie să mă limitez la descrierea fidelă a realităţii îmi convine. Nu ştiu însă dacă voi găsi înţelegere şi la altcineva, în afară de Vorlícěk.

— Să nu înceapă acum actorii să se teamă de a mai juca în piesele dumitale, zâmbi Suda.

— Credeţi asta? îi scăpă fără voie lui Tarantík. Pe urmă însă îşi dădu seama că a fost doar o glumă şi mormăi mai mult pentru sine: Ar trebui să-l descoperim. Mă refer la asasin...

— Mă surprinde la el, continuă serios Suda, faptul că este la curent cu atâtea amănunte din viaţa lui Faltys. Fie că le-a cunoscut direct, fie că le-a imaginat cu o certitudine aproape absolută. Ştie de obiceiul bolnăvicios al lui Faltys de a cita din Hamlet şi Ibsen... ştie că Faltys îi spune „Frac” chelnerului de la bodega „La Mecenás”... Ştie când Faltys e acasă şi când nu e... trebuie să fie cineva din imediata sa apropiere...

Tarantík era însă de altă părere.

— Când cincisprezece oameni muncesc împreună două luni, zi de zi, ajung să se cunoască ca pe propriile buzunare... Eu nu m-aş limita doar la arhitectul Kálecký, deşi acesta putea cu siguranţă să afle multe lucruri chiar de la doamna Faltys.

— Nu m-am gândit acum la Kálecký... remarcă Suda.

— Pe Faltys îl cunoşteau destul de bine şi Číž, şi Škáloudová... şi bineînţeles Ajm. Pe el însă l-aş şterge de pe listă. Tarantík se opri brusc. De fapt, cum vă explicaţi invitaţia aceea telefonică la Faltys acasă?

— Nu ştiu. Invitaţia a avut loc în împrejurări cu totul neverosimile, destul de confuze. Cu atât mai mult cu cât Faltys n-a venit la întâlnirea fixată cu Ajm. Probabil nici nu ştia despre ea.

— Poate că aveţi dreptate, aprobă după o clipă de gândire Tarantík. Cine ne garantează că Ajm a fost cu adevărat chemat la telefon? Nu cumva n-a fost decât un pretext ca să ajungă la Faltys acasă şi să aşeze plicul peste scenariu? A venit la o oră când putea să-şi închipuie că Faltys se află la repetiţia generală sau măcar în drum spre studio.

Suda îl privi mirat.

— Credeam că nu-l suspectezi pe Ajm.

Tarantík aruncă restul ţigării în apă.

— Cu cât vorbiţi mai mult despre asta, cu atât mă îngrozesc mai tare, văzând ce gânduri îmi trec prin minte. Ajm s-a imaginat de atâtea ori în rolurile jucate de Faltys, încât, într-o clipă de slăbiciune, dorinţa s-ar fi putut transforma în realitate.

Tarantík îl privi pe Suda drept în ochi.

— Îmi pare rău că o spun, probabil nu-i frumos din partea mea ca prieten, dar ar fi şi mai rău să am îndoieli şi să nu le rostesc cu glas tare. Nu-i un gest camaraderesc, ştiu...

— Pierzi în felul ăsta un prieten... zise Suda şi nu glumea.

— Nu am mulţi, de fapt aproape niciunul, remarcă Tarantík şi continuă cu amărăciune, când voi pleca de aici, n-o să mă regrete nimeni, mai curând unii or să respire uşuraţi.

— Ajm e şi el un solitar, nu?

Tarantík recunoscu că bănuielile lui Suda în privinţa lui Ajm sunt justificate şi de înţeles. Motivul lui Ajm părea mai profund şi mai personal decât motivele celorlalţi suspectaţi. Legăturile sentimentale dintre Kálecký şi soţia lui Faltys, gelozia Irenei Škáloudová, socotelile neîncheiate cu Hák, răzbunarea lui Zbyněk Čiž, potlogăriile machiorului Roch şi alte câteva motive mai mici şi mai meschine îi creaseră aceeaşi impresie şi lui Suda: miroseau a naftalină şi banal. Tarantík obiectă că nici viaţa nu e scutită de banal, dar fu de acord cu el că era vorba de motive inactuale, tradiţionale şi mult prea obişnuite. Atât de obişnuite încât veneau de-a dreptul în conflict cu modul deosebit, original în care se săvârşise crima. În afară de Ajm, la niciunul din ceilalţi nu puteai descoperi motivul pentru care fusese nevoie să comită crima în studioul de televiziune şi să facă în felul acesta din ea o afacere publică, cu două milioane de telespectatori ca martori. Tarantík se îndoia însă că a fost ceva intenţionat, ci socotea că mai curând e o întâmplare, un anumit concurs de împrejurări, pe care asasinul le-a speculat. Suda mai obiectă că, pentru Vilém Ajm, televiziunea putea să aibă şi ea o semnificaţie precisă. Căci dacă a încercat prin scrisoarea de adio să creeze aparenţele unei sinucideri, apoi şi momentul în care Faltys şi-ar fi pus capăt zilelor a fost ales conform propriei sale concepţii: moartea unui actor trebuie să fie însoţită de aplauze şi celebritate, în felul acesta îşi imagina probabil Ajm şi propriul său sfârşit. Întrebat de Suda ce părere are despre asta, Tarantík se mulţumi să zâmbească evaziv.

— Am impresia că teoria aceasta, pusă pe hârtie, s-

ar bucura de succes printre cititori. Nu zău, fără glumă, nu vi se pare prea fantastică? Prea de efect? Adică prea ostentativă pentru condiţiile de viaţă de la noi? Dacă privesc afacerea asta cu ochii unui autor de romane poliţiste, atunci aş zice că din ea s-ar putea scoate o lucrare senzaţională. Oriunde în altă parte, din asemenea romane s-ar putea scoate o grămadă de bani, numai la noi nu. Nu zău, fără glumă, la noi orice secretar literar ar omorî-o prin cunoscuta teză a caracterelor tipice.

Suda zâmbi:

— Şi pe bună dreptate...

— Da, pe bună dreptate. Tarantík zâmbi şi el, dar adăugă cu regret: De aceea sunt atât de puţine romane poliţiste bune.

— Ştii că aş prefera să am grijile dumitale? zise necăjit Suda, şi-şi vârî din nou între dinţi capătul ros al pipei.

— Orice meserie îşi are un pro şi un contra. Nu poţi alege. Eu am avut totdeauna o deviză: capul mi-e singura avere. Şi mi-a fost de folos... chiar dacă niciodată n-am avut mai mult decât capul ăsta, îşi dădu drumul la vorbă Tarantík. Dar aveţi dreptate, şi eu aş prefera ca, din ceea ce povestim aici, să scriu un roman poliţist decât să trebuiască să pun cap la cap adevărul, aşa cum faceţi dumneavoastră.

Suda tăcea, ascultând cu interes reflecţiile lui Tarantík.

— În literatură ai întotdeauna mai puţine posibilităţi decât în viaţă...

— Nu înţeleg la ce te referi...

— O să mă abat acum probabil de la linia oficială, dar am să vă spun cum privesc eu lucrurile. Ce nu e sută în sută pe linie, poţi să arunci liniştit la gunoi.

Nu-i vorba aici de talent. Credeţi-mă, o spun fără glumă, dacă aş vrea cu orice preţ să fiu editat, aş scoate o poveste cu diversionişti, ceva de spionaj sau o afacere cu chiaburi. Aş putea să scriu la nesfârşit, pe bandă rulantă, odată cu picăţele albe, altă dată cu picăţele albastre. În ultima vreme au început să fie la modă asasinatele care ascund un trecut de colaboraţionist din timpul ocupaţiei sau furturi din proprietatea statului, în nouăzeci la sută din cazuri nu e vorba de cărţi poliţiste în forma lor clasică, ci de variaţiuni pe tema unor cronici judiciare, sau de transpunerea unor dosare de cadre în tiparul unui roman.

Tarantík stătea rezemat de parapetul de piatră al podului. În apropierea buştenilor de protecţie, care înconjurau stâlpii de susţinere ai podului, era legată o barcă; în ea se afla un pescar cu manta neagră de cauciuc şi cu glugă. Stătea complet nemişcat, cu atenţia concentrată la cele trei undiţe.

Tarantík repetă, la adresa lui, cele spuse mai înainte de Suda:

— Ştiţi, aş vrea să am grijile lui!

Pescarul habar n-avea că-l privesc şi că vorbesc despre el. Şedea nemişcat în barcă, cu privirea aţintită pe suprafaţa apei.

Începea o dimineaţă şi o viaţă nouă pe râu şi în Praga.

27. Lumea a auzit despre noi

În ediţia de duminică a ziarelor pragheze, apăruse o notiţă de opt rânduri, absolut la fel în toate, diversele redacţii preluând probabil ştirea de la agenţia CTK.

MOARTEA TRAGICĂ A UNUI ACTOR IUBIT

În timpul transmisiunii din studio a piesei poliţiste scrise pentru televiziune O istorie cu cinci asasini *de Petr Tarantík, s-a întâmplat un accident inexplicabil a cărui victimă a fost actorul de teatru şi film Jan Faltys, o personalitate cunoscută a vieţii noastre culturale. Se presupune că ar fi vorba de o crimă. Organele miliţiei continuă anchetarea cazului.*

Tarantík avea sentimentul că, din pietate şi respect faţă de o personalitate atât de marcantă cum fusese Jan Faltys în cultura cehă, ar fi trebuit să se acorde un spaţiu mai larg şi o atenţie mai mare acestei ştiri.

Scurta notiţă, tipărită cu petit într-un spaţiu strâmt de pe pagina a treia a ziarelor, putea fi foarte uşor trecută cu vederea, ba, chiar şi cei care ar fi citit-o ar fi uitat de ea până a doua zi. În ziarele occidentale s-ar fi scos din asta un articol pe câteva coloane, în prima pagină, cu un titlu cu litere groase cât degetul şi cu câteva fotografii luate la iuţeală.

František nu era sigur dacă Farantik regretă că nu s-a dat o asemenea amploare cazului, sau dacă,

dimpotrivă, e bucuros. De aceea îi scruta faţa.

— Cred că o să aveţi parte şi de aşa ceva...

— Cum asta? Pe faţa lui Tarantík apăru o expresie de uimire.

— În emisiunea de azi-dimineaţă postul de radio Luxemburg a prezentat cazul ca pe o afacere politică. Prin aluzii obscure a încercat să critice situaţia culturală de la noi. Pe scurt, s-au ocupat de asta şi posturile Stuttgart şi Berna. S-ar putea ca mâine toate ziarele europene să scrie despre Faltys şi despre piesa dumitale.

Tarantík se apucă cu mâinile de cap.

— Vai de mine, numai asta îmi lipsea! Dădea impresia că nu se preface şi că vestea l-a speriat cu adevărat. M-a urmărit mereu ghinionul, orice-am întreprins nu mi-a reuşit, până şi de data asta cu televiziunea. Urma să pună capăt seriei ghinioanelor. Ei, n-a fost să fie... oftă din adânc şi adăugă cu amărăciune: Frumoasă premieră, n-am ce zice!

Ceilalţi tăcură, aşa încât Tarantík continuă zâmbind amar:

— Nici măcar n-au transmis-o până la capăt. Când se lipeşte ghinionul de om, apoi se ţine scai... Chestia cu străinătatea însă nu mi-o puteţi pune în cârcă!...

František îşi păstră aerul sever.

— O anumită vină ai şi dumneata.

— Ce fel de vină?

— Ai anunţat lumii întregi de pe micul ecran ce s-a întâmplat aici. Prin asta, ai făcut reclamă cazului.

— Da, aveţi dreptate... Tarantík plecă stânjenit capul: Nici nu-mi dau seama cum... fără glumă, azi e mai bine să nu vorbeşti nimic...

František citi pe faţa lui că, în momentul acela, încerca să-şi imagineze toate consecinţele ce le va

avea fapta sa, văzându-le bineînţeles în culori şi mai negre.

La plecare, Suda îl bătu pe umăr pentru a-l linişti puţin, dar asta nu-l ajută prea mult.

František era de părere că în atitudinea faţă de viaţă a lui Tarantík se făcea simţită nu numai o tainică şi permanentă neîncredere în oameni, dar şi o anumită resemnare şi împăcare cu faptul că oamenii rămân de obicei indiferenţi în faţa nefericirii semenilor. Probabil că cineva, demult, se făcuse vinovat faţă de el, nedreptăţindu-l, şi că în sufletul lui rămăsese o rană dureroasă şi o continuă teamă ca totul să nu se repete iarăşi! Această neîncredere şi suspiciune îi provocase probabil şi sentimentul de singurătate. Tarantík şi Ajm aveau multe puncte comune, dar ceea ce îi unea, mai ales, era neîncrederea în dreptatea omenească.

František mai avea o veste importantă pentru Suda, dar nu vrusese să vorbească faţă de Tarantík. Văzuse cu neplăcere cum Suda îl invitase pe Tarantík să viziteze împreună bodega „La Mecenás”, vizită care putea aduce o răsturnare totală a cursului anchetei. Asta însă nu se întâmplase. Răsturnarea necesară o provocase informaţia lui František privitoare la Roch şi, prin consecinţele sale, şi la Vilém Ajm. Aceasta reieşi însă abia mai târziu, când Suda analiză faptele cu obişnuita sa meticulozitate şi precizie logică.

František însă, înainte de a spune esenţialul, anunţă laconic că Roch a recunoscut.

Suda primi ştirea cu un calm surprinzător. Nu părea că vestea ar fi produs asupra lui o impresie deosebită, prevăzând probabil completarea pe care František o lăsase la urmă.

Totul pornise de la dorinţa lui Faltys de a face rost de o „Simca”. Roch îi promisese să-l servească. Avea anumite cunoştinţe, dar cerea un acont.

Primise zece mii de coroane, dar până la urmă nu i-a procurat maşina. Trebuia să înapoieze banii, şi nu-i avea momentan la îndemână. Amărâta aceea de cabană costase mai mult decât îşi planificase el. Ce-i drept, se certase puţin cu Faltys în legătură cu data la care îi va putea restitui banii, dar în rest n-aveau nimic unul împotriva altuia. Spusese probabil adevărul, şi cu asta ancheta intră pe o linie moartă. Aşa se explica şi tăcerea de mai înainte a lui Roch. Moartea lui Faltys era binevenită pentru el, spera să-i rămână banii pe care nu-i înapoiasc lui Faltys, de aceea tăcuse şi negase totul, în declaraţia lui Roch se mai aflau însă alte două amănunte interesante. Ambele se refereau la vizita făcută cu o zi înainte la Faltys acasă. După ce-şi luase cartea, Roch se întâlnise pe scări cu arhitectul Kálecký. Mai precis, aproape că se întâlnise, deoarece avusese impresia că întâlnirea nu i-ar fi produs lui Kálecký o deosebită plăcere şi de aceea preferase, după cum declara Roch, să se eschiveze, ascunzându-se după un cot al coridorului. Suda confirmă că în imobilul respectiv există asemenea coridoare. Fiecare etaj are forma unei potcoave simetrice şi locuinţa lui Faltys se află în aripa stângă, la etajul al doilea. După spusele lui Roch, Kálecký, după ce s-a despărţit de ceilalţi, nu plecase cu tramvaiul acasă, ci se întorsese la doamna Faltys. Suda remarcă atunci că s-ar fi putut întoarce pentru a aşeza în linişte falsa scrisoare de adio pe masă. František se aştepta la ideea aceasta; îi trecuse şi lui prin minte la început, dar acum clătină negativ capul şi abia după aceea îi aduse la cunoştinţă şi

restul de amănunte, lăsate pentru la sfârşit.

— Nu. Arhitectul Kálecký nu s-a întors ca să aducă scrisoarea.

— De ce crezi că nu?

— Pentru că, la ora aceea, plicul se afla pe masă. František vorbea cu un calm simulat, dar amândoi ştiau ce greutate are această afirmaţie. Suda îl chemă din nou pe Roch, pentru a auzi totul din gura lui.

— Da, l-am văzut pe masă, confirmă Roch, adică nu imediat, se înţelege, un plic alb pe o copertă albă nu se vede. Întâi m-am dus să caut cartea. Trebuia s-o găsesc în partea dinspre fereastră a bibliotecii, dar n-am dat de ea în grămada aia de cărţi, se înţelege! M-am gândit că poate Faltys a scos cartea din raft şi a pus-o pe masă, dar acolo se afla doar *Peer Gynt*, scenariul şi un plic.

— Te-ai uitat să vezi ce-i în el?

— În plic? Nu. De ce? Iar vreţi să mă prindeţi în vreo cursă, nu-i aşa?

Suda nu-l prea crezu.

— La început ţi-a împrumutat banii pe care nu i-ai înapoiat. Mă îndoiesc că ţi-ar mai fi împrumutat ceva în astfel de împrejurări...

Roch însă explică cum a fost. Se înţelesese cu Faltys să-i aducă cele zece mii sâmbătă. De aceea, venise să ia cartea încă de vineri. Ştia că în ziua următoare tot n-are să-i poată înapoia, aşa că o să ajungă la un conflict cu Faltys. Mai mult nu izbutiră să afle de la el.

— Ajm a scăpat de bănuială, zise Suda după plecarea lui Roch.

František i se alătură:

— De altfel şi Roch, nu?

Se părea că aşa este. Mai ales acum, după ştirile

emise de postul de radio Luxemburg, se impunea din ce în ce mai mult un mobil politic, dorinţa de scandal, care ar fi adus prejudicii prestigiului orânduirii sociale din Cehoslovacia. Dacă Jan Faltys ar fi fost o personalitate exclusiv publică, asasinarea lui în timpul emisiunii de televiziune ar fi putut fi considerată ca un act de reclamă pentru un atentat politic. Publicul însă nu vedea în asasinarea lui Jan Faltys moartea unui om cu anumite vederi politice, ci în primul rând moartea unui celebru şi cunoscut actor, ale cărui vederi politice nu le cunoştea şi la drept vorbind nici nu-l interesau. Materialele adunate de plutonierul Hálik nu ofereau prea multe date concrete. Faltys nu era membru de partid şi nici nu era angrenat în viaţa politică. Aceeaşi atitudine pasivă o avusese şi mai înainte. Evenimentele din februarie şi anul 1948 avuseseră importanţă pentru Faltys numai pentru că în perioada respectivă a reuşit să dea viaţă în chip magistral personajului Vocilka din piesa *Cimpoierul din Strakoníce,* creaţie care îl situase printre actorii cehi de frunte. Începând de atunci, criticii dramatici se exprimaseră totdeauna elogios despre toate rolurile şi personajele interpretate de el. La fel de nedefinită a fost şi atitudinea sa faţă de alte evenimente importante, care avuseseră loc la anumite intervale de timp în viaţa politică internaţională. Şi în acele cazuri îl preocupase mai mult cum să aprofundeze mai temeinic rolul lui Cyrano de Bergerac, *Mizantropul* lui Molière sau Trigorin din *Pescăruşul* lui Cehov. Dintre evenimentele din ultima vreme, trebuie reţinută participarea sa la masa rotundă iniţiată de Radiodifuziunea cehoslovacă, cu concursul unor personalităţi marcante, având ca temă dezvoltarea

astronauticii şi cercetării spaţiului cosmic. În cadrul acestei discuţii, Jan Faltys se exprimase elogios la adresa cuceririlor ştiinţei sovietice şi a faptei eroice a maiorului Gagarin. Acest lucru nu trebuia însă supraevaluat, deoarece Faltys nu făcuse decât să împărtăşească entuziasmul şi admiraţia unanimă, necontestată de nimeni. De asemenea, nu se putea şti dacă fusese vorba doar de un caz izolat sau de manifestarea unui interes permanent faţă de problemele politice şi sociale de atunci; participarea sa, ca membru al delegaţiei cehe, la festivalul Shakespeare de la Edinburgh ar fi putut oferi indicii mai precise, deoarece acolo se presupune că ar fi trebuit să răspundă la întrebările ziariştilor din Occident şi să-şi formuleze astfel mai precis punctul de vedere faţă de activitatea politică internaţională.

František era din ce în ce mai convins că pe undeva pe aici trebuia căutat mobilul crimei şi că din acest punct de vedere trebuiau cântărite din nou toate împrejurările şi persoanele suspecte.

Opinia lui Suda era mai curând contrarie. Nu-i plăceau răsturnările spectaculoase în activitatea pe care o ducea şi nu considera util să renunţi complet la unele concluzii elaborate minuţios şi care concordau între ele, confirmându-şi astfel reciproc valabilitatea.

Îi povesti lui František un caz din activitatea lui. Se descoperise cândva, în tramvai, un cufăr în care se afla un cap de bărbat şi un bilet pe care era scris: Moarte comuniştilor! În cel asasinat recunoscură pe şeful serviciului de la spaţiul locativ al Sfatului Popular Praga-Nusle. Soţia mortului declară plângând că soţul avusese tot felul de dificultăţi cu rezolvarea problemei locuinţelor, pentru că în raionul lor nu fusese planificată nicio construcţie de locuinţe, iar

oamenii, bineînţeles, nu voiau să se împace cu această situaţie. Direcţia cercetărilor părea deci foarte precisă, asta însă doar în aparenţă. Până la urmă s-a descoperit că-l omorâse chiar soţia din gelozie şi de frica divorţului.

Se întâmplă uneori ca asasinul, în dorinţa lui de a şterge urmele, să abată atenţia anchetatorilor de la motivul său personal şi s-o îndrepte asupra unor mobiluri politice sau de clasă, care par totdeauna şi fiecăruia foarte actuale şi plauzibile.

La o astfel de anagramă s-a ajuns în vremea înfiinţării gospodăriilor agricole colective într-un sat din regiunea Benesov. Într-o şură s-a descoperit cadavrul unui om spânzurat. Tatăl mortului a învinuit pe reprezentanţii Sfatului Popular local şi ai organizaţiei de partid săteşti. Dat fiind că în sat domnea de mai multă vreme o atmosferă încordată, propice conflictelor, acuzaţia a părut întemeiată. În realitate, era într-adevăr vorba de gospodăria colectivă, dar restul era o născocire. Cam cu doi ani în urmă, tânărul Kroupa preluase de la tatăl său conducerea casei şi a gospodăriei. Acum, se hotărâse să intre cu partea sa în colectivă; dar bătrânul, fost proprietar, nu i-a dat voie. Ajunseseră la ceartă şi tatăl, furios, îşi lovise fiul cu un lanţ, provocându-i moartea. Încercase apoi să-şi ascundă crima, prezentând-o ca pe o sinucidere. N-a mai putut însă nega atunci când expertiza medicală a constatat că decesul s-a datorat loviturii. Asta i-a dovedit completa lui vinovăţie.

Suda ar mai fi putut continua cu enumerarea altor cazuri întâlnite în activitatea sa, dar nu mai era necesar. František recunoscu că ambele cazuri se puteau potrivi şi cu cazul Jan Faltys. Asasinul făcuse

poate uz de tehnica de platou în faţa a două milioane de martori, pentru simplul şi unicul motiv de a face din asta un paravan care trebuia să ascundă adevăratul motiv al crimei. Putea fi folosit la fel şi de Ajm, şi de Robert Roch, şi de Irena Škáloudová, fie că era vorba de bani, de gelozie sau invidie.

— Nu ştiu dacă nu cumva îl supraapreciem pe asasinul nostru, îşi exprimă František îndoiala.

Suda însă nu zâmbi.

— Mai rău ar fi dacă l-am subaprecia.

28. Vioara a doua

Arhitectul Cyril Kálecký nu se arătă surprins când îl chemară a doua oară la interogatoriu. Era firesc ca anchetatorii să nu-i dea pace, mai ales ţinând seama de relaţiile sale cu doamna Faltys.

Prima întrebare a lui Suda se referi chiar la asta.

— Spuneţi-ne ce ştiţi sau ce credeţi despre doamna Faltys...

Kálecký oferi din nou celor de faţă un pachet de ţigări străine, servindu-se primul. Nu se prea grăbea cu răspunsul.

— Doamna Faltys este una din cele mai inteligente femei pe care le-am cunoscut vreodată, nu-mi amintesc niciuna cu care s-o pot compara în această privinţă... şi nu mă pot plânge că aş fi lipsit de experienţă în domeniul ăsta. Faltys trebuia s-o lase să facă teatru. Ar ar fi fost cea mai mare tragediană a noastră. Nu avem prea multe, exceptând să zicem pe Medrická sau Vásová. Nimeni n-ar trebui să plătească pentru dragostea lui... iar căsătoria e o prostie, dacă nu se întâlnesc doi oameni care să aibă concepţii cu adevărat moderne asupra vieţii afective.

Suda îl întrerupse cu o întrebare:

— Atunci de ce nu s-au despărţit?

Kálecký răspunse imediat:

— Cred că, în pofida tuturor prostiilor de care Faltys s-a făcut vinovat în faţa soţiei sale, o iubea; chiar dacă pare ciudat, ţinea la ea în felul său. Puţin cam rece.

— Spuneţi că n-a lăsat-o să facă teatru... De ce? În cazul Irenei Škáloudová nu i-a păsat. Iar după afirmaţia dumitale, aceasta este mai puţin talentată decât doamna Faltys...

Kálecký înclină din cap:

— Poate tocmai de-aia.

Nici Suda, nici František nu erau lămuriţi, se citea pe feţele lor.

Şi Kálecký fu nevoit să le explice mai pe larg.

— Ar fi putut ajunge foarte uşor în situaţia neplăcută de a fi soţul unei femei celebre. Firea lui nu s-ar fi împăcat cu aşa ceva, ar fi fost în stare de orice, numai de un singur lucru nu: să trăiască în umbra cuiva. Nu ştiu dacă mă înţelegeţi... Din partea Irenei Škáloudová, vă rog să mă scuzaţi, nu-l ameninţa o asemenea primejdie.

— Dar în ce te priveşte pe dumneata?

— Pe mine? Dar eu nu fac teatru...

— Nu e vorba de teatru, replică sec Suda.

— Atunci despre ce?

— Mă refer la dumneata şi la doamna Faltys...

Kálecký zâmbi forţat.

— Poate că am să vă par un prost, dar... doamna Faltys nu-i un tip de femeie obişnuit. În faţa ei nu-ţi vine să vorbeşti de pat.

Zâmbiră uşor toţi trei, închipuindu-şi poate că astfel vor trece mai uşor peste hopul de care se poticnise discuţia lor.

— Cu Faltys eraţi însă în relaţii bune...

František aştepta încordat răspunsul lui Kálecký. Se părea că acesta hotărâse să fie sincer.

— Nu prea... mă călca pe nervi, numai că ăsta-i un fapt secundar, nu vreau să-l bârfesc. Era un om harnic şi cinstit. Muncea pe brânci, un tipicar care

cunoştea meseria... Ştiţi, în jurul platourilor de filmare, ca de altfel în toate domeniile culturii, dau târcoale tot felul de trepăduşi şi chibiţi... toată viaţa aşteaptă un prilej să se căpătuiască, fiecare dă cu gura ca un primar: că o să facă şi că o să dreagă dacă... dar la acest dacă se şi limitează totul. Numai că arta cere şi muncă, fără asta nu se naşte niciun talent! Faltys a dat teatrului totul, zi de zi, câte douăzeci şi patru de ore, toată viaţa lui... Iar Hana, vreau să spun doamna Faltys, a avut desigur doar de suferit din cauza asta...

Suda revenea mereu, cu o perseverenţă încăpăţânată, la aceeaşi întrebare. Lui František i se părea chiar că exagerează puţin.

— Aţi plecat într-adevăr ultimul vineri de la Faltys? întrebă Suda. Ştiu că e pentru a doua oară când vă pun această întrebare, dar vă rog să-mi răspundeţi.

— Da, din cauza mănuşilor, după cum ştiţi...

— Şi nu cumva pe coperta scenariului se afla un plic?

Fără să stea pe gânduri Kálecký ridică din umeri:

— Nu ştiu, nu-mi era gândul la asta. Eram grăbit, şi mă interesa în primul rând să-mi găsesc mănuşile. Nu ştiu nimic despre niciun plic.

Suda îşi repetă întrebarea, cu vocea deodată severă:

— Mă refer la plicul cu scrisoarea de adio. Cel pe care l-a găsit doamna Faltys.

— Da, mi-a vorbit de el.

— Când?

— La telefon, când am sunat-o să-i spun ce s-a întâmplat.

— Personal însă nu l-aţi văzut?

— Nu. Mi se întâmplă deseori când mă gândesc la

altceva...

— Şi la ce vă gândeaţi, ducându-vă să vă luaţi mănuşile?

— În cursul serii se discutase despre o variantă cu oglinda.

Fusese ideea lui Zbyněk Čiž, dar nu însemna de fapt mare lucru, era doar un simplu artificiu pentru crearea atmosferei... o extravaganţă scenografică...

— Am crezut că... începu Suda, dar se opri brusc. După declaraţia lui Tarantík, încercaseră să convină asupra acestui amănunt cu Kálecký prin telefon, de la bodega „La Mecenás”. Era însă mai bine să confrunte ambele declaraţii cu cea a lui Čiž.

— Nu v-aţi dus cu ceilalţi la bodegă, nu-i aşa? Aţi plecat cu tramvaiul...

— Acasă.

— La ce oră aţi sosit?

— Vreţi ora precisă?

— Da.

František ştia unde vrea să ajungă Suda prin această precizare, dar nu se amestecă în interogatoriu, aşteptând doar cu înfrigurare clipa în care Kálecký se va vedea strâns cu uşa.

— Staţi, să fac o socoteală. Kálecký încetinise ritmul răspunsurilor şi devenise mai atent, concentrându-se acum asupra fiecărui cuvânt pe care îl rostea. Puţin după ora zece, să zicem la zece şi un sfert, am plecat de la Faltys, am aşteptat la tramvai, drumul cu tramvaiul până la Vršovice durează douăzeci şi cinci de minute, de la staţie până acasă trei minute, asta înseamnă că înainte de ora unsprezece, cel mai târziu la unsprezece, am fost acasă.

— Nu v-aţi uitat însă la ceas...

— Nu.
— Locuiţi singur?
— Da.
— Prin urmare cele spuse de dumneavoastră nu pot fi confirmate de nimeni?
— Nu.
— Unde ţineţi telefonul?
— Lângă studio, pe noptieră. Cer să fiu trezit de centrală în fiecare dimineaţă, la ora opt şi jumătate.
— Ce-aţi făcut după ce aţi sosit acasă?
— Ce să fac? M-am culcat.
— Imediat? Să repetăm toate detaliile din clipa în care aţi trecut pragul.
Kálecký continuă să nu-şi dea seama ce cursă i se întinde, aşa că zâmbea dispreţuitor.
— Am aprins veioza. M-am dezbrăcat, am o pijama vărgată, m-am culcat, cred că pe partea dreaptă, da, pe dreapta... şi am dat drumul la radio.
— La radio?
— Da. Luxemburg... sau nu-i permis? Am uitat ceva, mai înainte am fost la baie să mă spăl pe dinţi. Vreţi să ştiţi ce pastă folosesc?
— Nu. Altceva.
— N-aveţi decât să mă întrebaţi...
— Mulţumesc, înclină Suda bărbia şi profită în adevăr de invitaţie. Puţin înainte de miezul nopţii v-a telefonat cineva... dormeaţi în momentul acela?
— Da.
— Şi nu v-aţi trezit?
— Nu.
— Ciudat, doar sunteţi obişnuit să vă treziţi când sună telefonul?
— Da, dar e posibil să fi fost prost informaţi. Mă îndoiesc că m-ar fi căutat cineva şi nici nu înţeleg de

ce...

— Mai este însă o posibilitate...

— Care?

— Poate că nu eraţi acasă.

Urmă o tăcere lungă. Arhitectul Kálecký scoase o altă ţigară din pachetul de pe masă.

— Aveţi dreptate... spuse apoi, dar şi eu am. Totul corespunde, doar în privinţa orei există un decalaj. Să mutăm deci acţiunea cu o oră mai târziu. Am umblat pe străzi. Mă durea capul.

— Vineri seara a plouat...

— Da, îmi place să merg prin ploaie.

— Cred că ne pierdem timpul de pomană, zâmbi Suda. Adevărul nu-i niciunul, nici celălalt, şi dumneata o ştii. N-ai fost acasă şi n-ai fost nici afară în ploaie.

Kálecký îşi dădu seama că ţigara pe care o ţinea între buze i se stinsese. O aruncă în scrumieră, luă alta şi şi-o aprinse.

— Prin urmare, v-a spus totul?

— Cine?

— Hana, adică doamna Faltys, deşi nu pricep...

— Ce anume?

— Ne-am înţeles că nu vorbim despre asta...

— ...despre faptul că aţi vizitat-o ieri?

— Da.

— De ce? întrebă mirat František. Doar nu era pentru prima oară. N-aţi făcut niciodată un secret din asta. Nici chiar în faţa lui Faltys. Era vorba doar de vizite amicale, nu? Cel puţin din spusele dumneavoastră.

— Da, după spusele mele şi conform adevărului, se arătă de acord Kálecký.

— Atunci de ce v-aţi vorbit să treceţi sub tăcere întâlnirea aceasta?

— Am hotărât ulterior, după cele întâmplate la televiziune. Hana a vrut aşa.

— De ce? Doar dânsa n-a fost în studio, n-are nevoie de un alibi...

— Nu-i vorba de un alibi, ci mai degrabă de bârfelile oamenilor. Hana e convinsă că a fost o sinucidere şi întâlnirea noastră ar fi putut arunca o altă lumină asupra cauzelor morţii lui Faltys. Se simte vinovată şi se teme de oameni.

— Ceva însă nu-i clar, obiectă Suda, dacă la plecarea dumitale, la prima plecare împreună cu ceilalţi, plicul nu se afla pe masă, în acest caz nu putea să-l pună nimeni altcineva decât... dumneata, doamna Faltys sau Vilém Ajm, care a venit a doua zi dimineaţa.

— Nu ştiu... v-am mai spus înainte că nu ştiu, dar dacă l-a pus cineva acolo, atunci Ajm a fost acela. În biroul lui Faltys n-am mai intrat, iar Hana nu l-a aşezat ea, mi-ar fi spus. Kálecký se opri brusc. Nu cumva o suspectaţi?

— Şi dacă ar fi aşa?

— E un nonsens. În clipa în care s-a petrecut crima era acasă.

František interveni în interogatoriu:

— Puteau fi doi făptaşi. Unul acasă şi altul în studio.

— Cel de-al doilea fiind eu, nu-i aşa? izbucni iritat Kálecký. Rareori îşi pierdea cumpătul şi atunci când i se întâmpla, părea suspect. De ce? Ce-aş fi avut de câştigat? Căsătoria cu văduva? Cine ştie dacă aş fi avut şansa asta, poate că aş fi făcut-o, numai că n-aş fi avut nicio şansă. Cu Faltys nu puteai să concurezi în nicio privinţă. Ajm era vioara a doua la teatru, iar eu în viaţa particulară. Am fost amândoi în aceeaşi situaţie. Faltys a fost totdeauna vioara întâi... Dar

staţi niţel – păru că-şi aminteşte deodată ceva – încă înainte de a veni a doua oară, pare-mi-se, l-a căutat cineva pe Faltys, cineva de la studio, pentru un fleac, nu ştiu despre ce era vorba, parcă despre o carte...

— Cine era?

— Nu ştiu. Mi-a vorbit Hana despre el.

— Numele nu vi l-a spus?

— Nu ştia cum îl cheamă.

Suda nu vedea niciun motiv pentru a ţine secret acest lucru, îi spuse prin urmare ceea ce ştia.

— Era machiorul Robert Roch.

— Pe el l-aţi întrebat?

— Da.

— Şi?

De data asta Suda îi rămase dator cu răspunsul. Nu avea sens să continue interogatoriul, pentru că din el putea să afle ceva nou doar cel interogat. Suda se adresă plutonierului Halík cu o rugăminte:

— Confruntă caracterele scrisorii lui Faltys cu cele de la maşina sa de scris...

Răspunsul veni imediat, dar nu din partea plutonierului Halík, ci din partea lui Kálecký, care tocmai se pregătea să iasă pe uşă:

— Faltys avea o „Zeta” ultimul tip, dacă vă interesează. A cumpărat-o acum o lună.

— Ştiţi într-adevăr o mulţime de lucruri despre el, spuse recunoscător Suda.

František făcu şi el o remarcă puţin cam lipsită de tact:

— Cum să nu, domnul arhitect se simţea în familia Faltys ca acasă...

Nu râse nimeni.

29. Era un unchi bun

Suda intenţiona ca după Cyril Kálecký s-o cheme pe doamna Faltys pentru a clarifica toate neconcordanţele existente în declaraţiile lor. Trebui însă să-şi schimbe brusc programul, deoarece la studioul de televiziune se prezentase Bažant, mult căutatul şofer de taxi.

Bătrânul Navrátil şovăia însă să-i dea drumul înăuntru. Fusese aspru criticat pentru indulgenţa sa şi prin urmare se hotărâse ca, începând din ziua aceea, să fie un birocrat sever. Şoferul îl zorea pe bătrân, complicând astfel situaţia. Neaşteptata invitaţie la televiziune picase într-un moment cam nepotrivit pentru el.

— N-ai idee, moşule, de ce mă cheamă aici? Eu sunt Bažant, ştii, voiam să merg cu copiii la Klanovice, că tot am azi zi liberă, la bunica, după fragi, îi ţine la zahăr de anul trecut, zise şoferul şi când râse îl imită fără să vrea pe Sterol. Purta o haină trei sferturi de piele şi o şapcă tot de piele pe care nu şi-o scoase nici aici, în încăpere.

Navrátil îl pironi cu o privire mustrătoare:

— Nu te mai rânji, aici nu prea e nimerit... am să chem pe cineva.

Nu veni însă nimeni. Suda şi František îl invitară pe Bažant să urce la ei.

— Ai luat pe cineva cu maşina alaltăieri noapte de la bodega „La Mecenás”?

— Da, parcă... omul nu prea era dispus, mai bine-

zis era indispus.

— Unde l-ai dus?

— Păi, aici e buba, şoferul îşi ridică puţin şapca, se scarpină în cap şi şi-o puse apoi la loc. Tot timpul zicea doar: camarade, să fii tânăr e mare lucru! Şi aşa a ţinut-o mereu: să ai o fărâmă de viaţă pentru tine însuţi, nu numai pentru ceilalţi. Pe urmă şi-a adus aminte că vrea să meargă la Střešovice, dar asta abia pe drum... strada Albertova 5, o străduţă scurtă, cu numere puţine... numai vile micuţe şi grădini...

Suda îl întrerupse nerăbdător:

— Nu ştii cine locuieşte acolo?

Şoferul clătină din cap şi deschise gura într-un rânjet larg.

— Păi, n-ar fi mai bine să-l întrebaţi direct pe domnul ăla? El trebuie să ştie mai bine!

Imediat însă încetă să mai rânjească; văzuse că a spus o prostie.

*

Nu era greu să afli care din cei amestecaţi în afacerea asta locuieşte în strada Albertova. Toţi aveau adresa trecută în buletinul de identitate.

Jindřiška sosi la fel de înfricoşată ca şi prima dată. Ba chiar mai mult. La primul interogatoriu fusese de faţă doar František, acum trebuia să-l înfrunte şi pe Suda.

— Am aflat că Jan Faltys a fost la dumneata... vineri noaptea.

František îi atrase atenţia:

— Puteaţi să mi-o spuneţi singură, la primul interogatoriu.

Imediat însă regretă că a spus-o. Jindřiškái i se

umplură ochii de lacrimi. Suda îi oferi batista în tăcere, cu un zâmbet consolator, dar fata şi-o scoase pe a ei din geantă. Se linişti puţin, dar vocea continuă să-i tremure, gâtuită de plâns.

— Era destul de târziu, mult după miezul nopţii, când m-am trezit... nici nu ştiam ce s-a întâmplat. Cineva se certa jos. Grădina era luminată ca ziua. Aşa arată totdeauna când se aprind luminile în camerele de la parter. Am aşteptat să se termine, dar nici vorbă de aşa ceva. Mi-am pus capotul şi... am coborât. Doamna Bednár vorbeşte atât de piţigăiat, că-i poţi recunoaşte foarte uşor vocea. Celălalt glas era al lui Jan Faltys.

În acel moment, fetei i se curmă vocea, şi tăcu, dar Suda n-o lăsă multă vreme aşa.

— De ce venise?

— Mi-a spus, dar n-am înţeles.

— Ce a spus?

— A spus că-l caută pe Hák, dar n-am priceput de ce tocmai aici, mai mult ca sigur că născocise asta din cauza doamnei Bednár... Doamna Bednár însă i-a spus că nu cunoaşte niciun Hák. Se aştepta s-o ajut să scape de vizita aceasta neaşteptată, dar n-am putut. Era pentru prima oară când venise după mine.

— De ce îşi închipuia Faltys că Hák e la dumneata?

Jindřiška roşi violent.

— Nu ştiu, l-o fi informat cineva, greşit. Cred că mi-a spus chiar şi numele, dar nu mi-l mai amintesc...

— De ce îşi închipuia Faltys că Hák e la dumneata?

Jindřiška tăcu. Se simţea puţin jignită de indiscreţia întrebărilor privitoare la viaţa ei particulară.

Suda o invită să continue:

— Ştiu că nu e plăcut, dar... dacă poţi, spune-ne totul.

— Nu mai am ce.

— Poate că totuşi mai e ceva... Cât timp a rămas Jan Faltys la dumneata?

— Până dimineaţa, dar... răsuflă adânc, jenată: n-a fost nimic.

— Ce n-a fost?

— Nimic din ce vă închipuiţi, răspunse apăsat, ca şi când în clipa aceea ăsta ar fi fost lucrul cel mai important. I-am făcut o cafea, o cafea tare care l-a trezit, acum însă mi-era mie somn, peatru că el vorbea într-una...

— Despre ce?

— Prea multe nu-mi mai amintesc. Am fost atentă doar la început. Nici nu ştiu apoi când am adormit. Dimineaţa l-am găsit în acelaşi fotoliu de lângă fereastră, în care se aşezase noaptea. Privea pe geam, în grădină.

Pe Suda însă îl interesa fiece cuvânt rostit de Faltys în acea seară, frânturi din reflecţiile sale, felul lui de a gândi, senzaţiile lui. Jindřiška nu-şi amintea prea multe. Amintirile îi fuseseră estompate de ceaţa tragicului eveniment din ziua următoare. Îşi amintea totuşi că spunea că oamenii au în ziua de azi groaznic de multe sentimente meschine şi tot felul de complexe nejustificate şi de nesincerităţi. Câteva vorbe rostite la furie rămân întipărite în memorie chiar câţiva ani, deşi ar fi putut să dispară numai la câteva minute după ce au fost rostite. Deseori, sub masca principialităţii se ascunde ceva ce merită mai curând dispreţ sau sarcasm. Principalul e să te ridici deasupra lucrurilor şi să ştii să ierţi. Jindřiška bănuia că în dosul acestor cuvinte se aflau sentimentele lui Faltys faţă de Ajm şi antipatia lor reciprocă. Şi, conform logicii femeieşti, în clipa aceea s-a simţit

jignită, la fel ca şi Irena Škáloudová cu câteva ore mai devreme, când Faltys, la bodega „La Mecenás” se ocupase de altcineva decât de ea. Jindřiška nu-şi recunoscu, bineînţeles, simţămintele, dar priceputul Suda le descoperise singur.

— În seara aceea te-a încercat o părere de rău, nu?

Jindřiška mărturisi că aşa a fost, dar pe urmă se opri, vrând parcă să reflecteze.

— Nu ştiu... niciodată nu l-am înţeles prea bine. În faţa lui aveam mereu un trac, care nu m-a părăsit nici la ultima noastră înţâlnire. El a fost cel care m-a scos de la magazin, de la tejghea. Mi-a găsit un rol într-un film, un rol mic, dar zicea că are încredere în mine, o făcea pe profesorul... pe profesorul îndrăgostit, doar că... îndrăgostit n-a fost niciodată, ci tot mai mult profesor. Dumneavoastră poate nu mă înţelegeţi...

— Te înţeleg, dar nu pricep.

Pe urmă tăcură toţi, până când Jindřiška rosti cuvintele din care răzbatea şi un rămas bun:

— A fost un unchi foarte bun.

30. Cu degetele încleştate pe grumaz

Aşadar, de la Jindřiška nu aflară de fapt nimic. Doamna Bednár nu avea telefon. Faltys nu putea, prin urmare, să telefoneze nicăieri sau să fie chemat. Dimineaţa a plecat împreună cu Jindřiška la studio. Noaptea nedormită explica proasta lui dispoziţie şi iritarea, care în cursul dimineţii provocase câteva ciocniri, deşi chiar în seara precedentă Faltys îşi reproşase, lui însuşi şi celorlalţi, lipsa de bunăvoinţă atunci când e vorba să te împaci cu cineva. Între intenţie şi realitate există însă adesea o mare deosebire.

Ultimul şi cel mai puţin bătător la ochi din cei trei anchetatori, plutonierul Halík, le făcu însă o neaşteptată surpriză. Din proprie iniţiativă, luase maşina de serviciu care aştepta la locul de parcare al televiziunii, colindase pe la domiciliile tuturor persoanelor suspectate şi se înapoiase înarmat cu o probă a caracterelor de la maşinile lor de scris. Nu-i trebuise pentru asta mai mult de şaptezeci şi cinci de minute, iar de la maternitatea din Podolí îl adusese cu el şi pe secretarul literar Vorlíček, care se dusese să-şi vadă fiul. Tot nu i l-ar fi arătat azi, a doua zi după naştere; trebuia să mai aibă răbdare o zi, două, aşa că acum în loc să-şi aştepte fiul, se afla la televiziune, în aşteptarea primului sau interogatoriu. Pe coridorul maternităţii se plimbase nervos, de colo-colo, împreună cu alţi şase-şapte proaspeţi taţi. Aici şedea alături de o altă persoană, ce urma să fie chemată

înăuntru şi care fusese invitată cu puţin timp înaintea sa. Amândoi însă mai aveau de stat cel puţin încă o oră, într-o tăcere plină de încordare.

Deocamdată, plutonierul Halík întinsese pe masă, în faţa lui Suda şi František, pătrăţelele de hârtie cu caracterele maşinilor de scris.

— Ajm are o maşini marca „Zeta” şi, printr-un concurs destul de nefericit de împrejurări, „Zeta” lui are acelaşi an de fabricaţie ca maşina lui Faltys: 1960. Tarantík are şi el o maşină de aceeaşi marcă, dar serie mai veche, cu literele destup de uzate. Uitaţi-vă, de exemplu litera – ř – are semnul diacritic doar pe jumătate bătut, iar – m – al treilea picioruş rupt.

Cele spuse ieşeau clar în evidenţă după cartonaş, şi Suda îl invită pe Halík să continue.

— Toţi ceilalţi fie că au alte tipuri de maşini, fie că n-au de loc. Glanc are un „Continental”, Zbyněk Čiž un „Remington” vechi, iar arhitectul Kálecký o „Corona” italiană.

František, sceptic, dădu din mână.

— Scrisoarea putea fi scrisă la o „Zeta” nouă în orice magazin cu maşini de scris, de către cineva care nici nu era obligat în cele din urmă să cumpere maşina încercată. Şi, în afară de asta, cred că mai sunt încă o mie de alte posibilităţi.

Halík îşi susţinu însă eficienţa acţiunii. Şi avea dreptate, chiar dacă rezultatul ei pozitiv se vădise în cu totul altă direcţie. La familia Pláteník nu găsise maşină de scris, în schimb dăduse peste capul familiei, Josef Pláteník, în toată splendoarea sa. Cu toate că ieri le spusese lui Suda şi František că pleacă la Kroměříže şi că va locui la hotel „Central”, dormise frumuşel acasă. Plutonierul Halík îl invitase,

bineînţeles, imediat să-l însoţească.

Actorul Pláteník şi secretarul literar Vorlíček erau în aceeaşi situaţie, nici unul, nici altul nu ştiau nimic, pentru că în tot timpul cercetărilor nu fuseseră la studio.

Halík întrebă dacă poate să-l introducă pe Pláteník. Suda încuviinţă, dar nu se putu stăpâni să nu remarce:

— Ar putea să mai aştepte. L-am mai luat o dată peste rând. Îl cam protejăm, cineva ar putea să spună că îl protejăm.

*

Pláteník însă, după cât se părea, nu prea ţinea la o astfel de protecţie. Încă de la prima întrebare, simţi că-i arde pământul sub picioare. Nici măcar zâmbetul cu care František începu interogatoriul nu-l făcu să se liniştească.

— Ei, cum a fost la Kroměříže, domnule Pláteník?

— Tovarăşi, nu admit astfel de ironii, se burzului Pláteník, n-am plecat acolo, da, n-am plecat, mă rog, pentru că n-am putut... Am plecat de aici de frică, da, de frică. M-au lăsat nervii, pe scurt, frica... şi se cutremură.

Văicăreala lui nu trezi însă ecoul aşteptat. La un actor nu eşti niciodată sigur când este vorba de un sentiment adevărat sau doar de o interpretare, ce este veridic şi ce este doar un joc.

— Dumitale ţi-e frică de noi? întrebă František cât se poate de blând.

Cel interogat clătină energic din cap. Abia acum îşi dădu seama că s-ar fi putut să-i jignească cu vorbele sale.

— Nu, da de unde... nu de dumneavoastră mi-e frică.

— Dar de cine atunci?

— Asta nu spun, sări speriat Pláteník, cu vocea răguşită, sugrumată. Nu pot. Am promis, aşa că, vă rog, nu pot... nu-i aşa?

Suda se încruntă.

— Acoperi pe cineva?

— Da, vă rog, acopăr... Pláteník avea un aer nefericit.

— N-ai voie să faci aşa ceva.

— Da, vă rog, ştiu.

— Atunci de ce-o faci?

Pláteník aproape că plângea.

— Nu trebuia să mă aduceţi aici, lăsaţi-mă să plec acasă, vă rog, altfel o să se termine rău...

— Ce-o să se termine rău?

— Totul, vă rog... Pentru mine o să se termine totul rău, o să vedeţi.

Deocamdată asta aducea mai degrabă a scuză, a pretext pentru a se sustrage interogatoriului. Din această cauză, tot ce spunea suna mai curând comic decât grav.

František zâmbi neîncrezător:

— Te ameninţă cineva?

Interogatul se ridică de pe scaun şi se apleca pe deasupra mesei spre ei, pentru a putea vorbi cât mai încet.

— Am avut totdeauna un principiu, poate că-i rău, mă rog, sau poate că nu... Să nu te amesteci în ciorba altuia. V-am mai vorbit o dată despre asta, dar, vă rog, spuneţi şi dumneavoastră, dacă toţi ar avea aceeaşi fire ca mine, nu-i aşa că n-ar mai fi războaie?

Tăcu din nou, dar Suda îl îndemnă imediat să

continue:

— Nu aşa pe larg, domnule Pláteník...

Omuleţul se cutremură iar de frică.

— Ar trebui să-mi ţin gura, dar am să vă spun tot, tot. Hák mi-a spus, mă rog, să mi-o ţin, că altfel...

— Că altfel ce?

— Nu ştiu... dar probabil ceva rău, pentru că în acelaşi timp m-a apucat cu mâinile de gât... şi acum mai simt, mă rog, degetele lui în jurul gâtutui. Vă rog să vă convingeţi singuri, şi-şi descheie, cămaşa la gât.

Atât Suda cât şi František îl crezură însă şi fără să mai privească urmele lăsate, aşa că îl întrebară în continuare:

— Ce trebuia să ascunzi?

— Poţi să intri de atâtea ori în încurcătură, că nici nu ştii cum. Într-o zi, cam pe la începutul săptămânii, cred că era într-o marţi, cel puţin aşa mi se pare, viu dimineaţa ceva mai devreme la repetiţie şi aud, mă rog, încă de pe coridor, doi inşi care se certau în sală. După voci, i-am recunoscut pe Faltys şi Hák. Am rămas în dosul uşii închise, de unde puteam auzi fiecare cuvinţel... Hák spunea şi o spunea, mă rog, destul de tare, că n-are nevoie de tutela nimănui şi că-i treaba lui cu cine, unde şi când umblă... Faltys i-a răspuns, e drept, cu intonaţia-i cunoscută, că-i un diletant chipeş, dar că n-are pic de inteligenţă... şi aşa s-a ajuns, mă rog, la beleaua asta, fiindcă Hák a deschis furios uşa, care m-a lovit drept în frunte, cum stăteam în dosul ei şi...

— ...şi ascultai, completă zâmbind František.

— Da, ascultam, mă rog, dar asta-i omeneşte, nu-i aşa? Nu-i niciun delict şi nicio încălcare a legii... curiozitatea, nu-i aşa?

— Şi mai departe?

— Mă rog, vedeţi, şi dumneavoastră sunteţi curioşi, nu se putu abţine Pláteník de la o împunsătură, care îi aduse un zâmbet de satisfacţie pe faţă. Mai departe nimic, nu mi-a mai vorbit, mă rog. Niciun cuvânt. Nici chiar atunci când, din greşeală, am venit amândoi la aceeaşi oră pentru proba de costume. Probabil că nu-i făcea plăcere că mai ştie cineva despre discuţia lui cu Faltys. În seara aceea însă, îndată după nenorocire, m-a tras într-un colţ, m-a apucat de gât, mă rog, mai am şi acum urme roşii de degete, puteţi să vă uitaţi – Pláteník îşi deschise iar cămaşa la gât – m-a apucat şi mi-a spus să-mi ţin gura, mă rog. Mi-am ţinut-o, nici nu puteam face altceva în clipa aceea, când mă ţinea aşa strâns, şi dădea impresia că-i gata să facă din nou, mă rog ce mai făcuse. S-o facă pentru a doua oară, mă rog. Aşa că mai bine era s-o şterg acasă.

Suda încercă să-l liniştească pe Pláteník zâmbindu-i cu blândeţe..

— Omule, dumneata citeşti prea multe romane poliţiste... Nu cumva îţi închipui că asasinatele or să se ţină lanţ ca în povestea cu zece negri mititei?...

Cu toate că Pláteník negă dând din cap, era convins de fapt că îl mai aştepta încă o mare neplăcere.

Intrând în cameră, Hák nu-şi închipuia că o să dea acolo peste Pláteník. Plutonierul Halík îl adusese pe Hák la ordinul lui Suda. Şi o luară de la început. Pláteník, cu voce tremurătoare, repetă în faţa lui Hák cuvintele lui Faltys despre diletantul chipeş, dar fără pic de inteligenţă. Hák primi cu eroism lovitura, zâmbind chiar, şi masându-şi părul cu o perie minusculă ascunsă în palmă. Nu putea să nege cele declarate de Pláteník şi nici nu încercă. Din cele spuse nu reieşea însă nicio dovada directă împotriva lui, ci

doar o vagă bănuială.

Suda şi František ştiau asta la fel de bine ca şi Hák şi de aceea nu-l mai întrebară nimic în legătură cu conflictul avut cu Faltys. Celelalte întrebări se referiră la seara petrecută la bodega „La Mecenás”. Hák recunoscu că şi acolo s-a certat cu Faltys, dar, spuse el, nu din vina lui. După declaraţia sa, la urma urmei nici nu se întâmplase nimic care să merite atâta tevatură.

— I-am spus o dată Jindřiškăi că are ochi de căprioară. Asta însă nu-i o declaraţie de dragoste. Dacă oamenii nu şi-ar mai spune lucruri frumoase, ar fi prea trist pe lumea asta. De atunci însă Faltys mă suspecta, mă urmărea pas cu pas. A venit şi atunci seara, „La Mecenás”, după mine la garderobă. Îmi luasem haina şi o ajutam pe Olínka Vágnerová să se îmbrace. M-a întrebat dacă plecăm împreună. Recunoaşteţi şi dumneavoastră că era o întrebare cam indiscretă. Nu-i vorba de mine, la urma urmei eu pot să merg unde şi cu cine îmi place, dar era vorba de domnişoara Vágnerová, dacă aţi fi văzut-o, aproape că izbucnise în plâns. Bineînţeles că nu i-am răspuns, ca să-l fac să creadă că m-aş duce la eleva aia a lui, la talentul acela universal.

— Şi nu te-ai dus?

— Nu, îmi ajunge una pe noapte. Nu-mi place să depăşesc norma...

František gândi că ar fi trebuit să aibă confirmarea celor spuse de Hák şi din altă sursă, dar se temea pe drept cuvânt că o discuţie cu Olga Vágnerová pe această temă ar putea sfârşi printr-o penibilă criză de isterie, de aceea se limită să continue interogatoriul lui Hák:

— Dar a doua zi, la repetiţia generală?

— Acolo n-am vorbit de loc.

— Atunci de ce erai nervos?

— Eu? Hák se arătă foarte mirat. Cine v-a spus?

— Regizorul Glanc.

— Aha!... Aveţi dreptate. Mă enervase tăcerea lui Faltys. La un moment dat, ajungi să te obişnuieşti cu certurile şi, dacă încetează deodată, ţi se pare anormal.

— După moartea lui Faltys ai fost convins că l-a omorât Ajm?...

— Da. Şi o cred şi acum.

— În acest caz, de ce l-ai ameninţat pe Pláteník să păstreze tăcerea?

— Din prostie. M-am gândit că aşa scap de neplăceri.

Distribuţia piesei fusese astfel întocmită, încât să cuprindă destule elemente care să favorizeze declanşarea unor conflicte şi situaţi încordate. Asta complica munca anchetatorilor, cu atât mai mult cu cât cercul persoanelor suspecte nu-i includea doar pe actori.

Secretarul literar Vorlíček îşi aştepta nerăbdător primul său interogatoriu. Era singur în încăpere şi se plimba din colţ în colţ. Aşteptarea fusese grozav de lungă. Vorlíček se enervase, începând să-şi roadă unghiile, când intră plutonierul Halík.

31. Bărbosul Vorlíček

— Vi se pare caraghioasă barba asta, nu-i aşa?

În faţa lui Suda şi a lui František se afla un tânăr cu barbă neagră, papion albastru şi ochelari cu ramă de aur. Aducea puţin cu un asistent ţicnit de la o clinică de psihiatrie.

— Mde, aveţi vârsta potrivită ca s-o purtaţi, îi spuse Suda, aşa sunt vremurile de azi, barba şi favoriţii sunt semnul pubertăţii adică al pubertăţii întârziate, care ţine până la douăzeci şi doi de ani.

— Atunci am depăşit vârsta cu un an, râse Vorlíček, doar ca să-şi ascundă stânjeneala. Ca scuză, am să vă spun că în mod normal nu port barbă.

— Un pariu?

— Da. Tarantík mă tot sâcâia că o să se ducă totul de râpă înainte de a începe. Ca să doarmă liniştit am pus prinsoare că-mi las barbă cel puţin până se anunţă: am transmis scenariul adaptat pentru televiziune...

Oricine putea fi şocat de coincidenţa dintre temerile lui Tarantík şi realizarea lor finală. František îl privi pe Suda şi acesta încuviinţă, plecând gânditor capul.

— E şi puţin prooroc, nu?

— Mai curând ghinionist... observă Vorlícěk, n-are încredere în el însuşi. De câte ori nu şi-a luat manuscrisul zicând că n-are rost să mai lucreze la alte variante, pentru că şi aşa nimeni n-o să i-l aprecieze. Sau, când m-am dus la el să-i cer să scrie ceva pentru

noi, pentru televiziune, a crezut că-mi bat joc de el...

— Însă, de obicei, autorul este cel ce vine cu ideea piesei, nu-i aşa?

Vorlíček dădu din mână.

— Da de unde! Am aşteptat mult şi bine... La noi se lucrează după formula dramaturgiei active. Din când în când, umblu cu colindul pe la scriitori, şi mai pică ceva, rareori de la scriitori adevăraţi, mai curând de la ăştia care scriu...

— Tarantík avea manuscrisul gata, nu-i aşa? întrebă Suda, ca şi când n-ar fi fost informat direct de către Tarantík asupra începuturilor acestei piese fatale.

— Da de unde, până a terminat-o, a trecut o grămadă de timp! Nu-i de mirare, să ştiţi, când apari prima oară în public cu o lucrare mai mare, nu vrei să rişti un eşec... la vârsta lui, om de patruzeci de ani, e perfect normal şi-l înţeleg. Tinerii înfruntă mai uşor un eşec, pentru că au în faţa lor încă destul timp să-şi dreagă reputaţia...

Suda opri şuvoiul verbal al lui Vorlíček cu o întrebare:

— De ce a început aşa de târziu?

— Cred că n-a început târziu. Are mâna destul de deprinsă cu ale scrisului, îşi cunoaşte meseria, numai că probabil scria şi apoi băga în sertar, lucru firesc. Vorlíček vorbea fără ezitări despre Tarantík. Se părea că-l cunoaşte bine, sau cel puţin aşa credea. A durat ceva până s-a aclimatizat cu societatea noastră socialistă. Şi acum încă, din când în când, i se mai strecoară câte o idee greşită în minte, dar i-o poţi scoate uşor... în general vorbind, e de-al nostru. Are simţul dialogului dramatic şi al creionării psihologice a caracterelor. De ce să nu-i transmitem piesele la

televiziune?

František râse auzind tonul iritat al lui Vorlíček.

— Doar nu v-a contrazis nimeni...

Vorlíček îşi dădu seama şi-şi scarpină, cu un aer încurcat, barba.

— Vedeţi, iar am ajuns aici. Am purtat discuţii lungi şi chiar neplăcute până ce, de sus, mi-au dat aprobarea pentru piesa asta. Mai ales dr. Strouhal, el e om de principii, dar de modă veche, dacă mă înţelegeţi. Nici măcar nu m-a lăsat să particip la emisiune, mi-a spus că o să supravegheze el totul.

— Prin urmare, ieri n-aţi fost la studio... nici după-masă, nici seara, aşa-i?

— Nu, n-am fost, răspunse repede Vorlíček, m-am dus la maternitatea din Vinohrady, s-o văd pe Olina. Ştiţi că fiul meu s-a născut chiar în jumătatea de oră în care a fost omorât Faltys? În viaţa obişnuită se petrec uneori fapte neobişnuite, nu-i aşa? Ce ziceţi de asta?

Vorlíček scoase din buzunar o jucărie albastră şi o scutură pentru a arăta cum zornăie:

— Poate că nu-i interzis.

Suda luă jucăria din mâna lui Vorlíček şi încercă s-o facă să zornăie. După aceea, i-o dădu lui František, iar el continuă întrebările:

— Cât timp a trecut de când aţi primit aprobarea pentru transmiterea piesei?

— Trei luni încheiate... Scenariul piesei l-am supus discuţiei cam pe la sfârşitul lui martie. Tot atunci am aflat şi termenul inclus în planul de emisiuni. La o saptamână după asta, am aflat şi numele regizorului.

— Glanc a ales el însuşi regia piesei?

— Nu. I-a fost dată... Regizorul Glanc lucrează la televiziune cu normă lunară aşa încât e obligat să

primească tot ce i se dă. Nu vă faceţi însă probleme cu libertatea lui de creaţie. Nu-şi bate capul niciodată cu asta.

— În ce sens?

— Aşa cum vă spun. Coace spectacolele ca brutarul chiflele, unul după altul.

— Şi de ce i se îngăduie asta?

— N-a avut niciodată ghinion, i-au mers toate din plin. Ştie să-şi aleagă colaboratori care să muncească în locul lui. O distribuţie pe cinste, un operator de precizie, un scenograf cu imaginaţie şi restul îl face asistentul de regie... un tânăr care are cap, căruia îi place munca asta şi care vrea să înveţe. Domnului, ca regizor, nu-i ramâne decât să apese pe butoanele mesei de comandă.

— Piesa s-a transmis în forma pe care i-a dat-o Tarantík?

— Da de unde! înlătură Vorlíček cu mâna această ipoteză. Au fost o mulţime de observaţii încă înainte de a căpăta viza de emisie, şi s-au mai ivit şi după aceea, în timpul repetiţiilor. E normal. Chiar şi cu o seară înainte de repetiţia generală, acasă la Faltys, am mai adus modificări de scenariu.

— Cine le-a cerut?

— Unele le-a propus chiar Tarantík, dar majoritatea le-a cerut Zbyněk Čiž. Băiatul ăsta ştie să gândească asupra textului, să aprecieze situaţiile şi să gradeze tensiunea. Şi lui Faltys i-au venit câteva idei, şi chiar eu am făcut unele tăieturi în calitate de secretar literar.

Suda se întoarse din nou la problema aprobării piesei.

— Spuneţi-mi, ce nu i-a plăcut de fapt tovarăşului Strouhal la lucrarea asta?

— Ca totdeauna, nu i-a plăcut aproape nimic. I se părea prea scandaloasă, puţin cam occidentală, ştiţi cum e, există printre noi oameni care se tem de fiecare zgomot. Trebuie să recunosc că pentru gustul nostru normal, dulceag, piesa asta este întrucâtva bombastică, prin efect nu strică însă într-o piesă poliţistă, nu-i aşa?

— Iertaţi-mă, nu mă prea pricep la romane poliţiste... Suda înălţă zâmbind din umeri. Cum a primit obiecţiile şi observaţiile... Tarantík?

— Bine. A dovedit răbdare îngerească. Unele sugestii pot fi bune, altele mai puţin, trebuie să alegi, dar asta-i ceva normal. Niciun regizor nu acceptă lucrarea aşa cum este, totdeauna o dă peste cap. Propunerile lui Zbyněk au fost însă concrete şi realizabile.

— Dar regizorul Glanc?

— Glanc? Şi-a dat întotdeauna consimţământul. Doar câteodată se opunea, dar asta numai aşa, ca să nu dea impresia, că-i a cincea roată la căruţa.

František începu abia acum să priceapă mecanismul complex de lucru la montarea unei piese pentru televiziune şi asculta totul foarte atent. Suda, dimpotrivă, devenea din ce în ce mai întunecat. Se părea că răspunsurile nu-l prea mulţumesc.

Expunerea lui Vorlíček era destul de amplă. Arătă câtă bătaie de cap au avut el şi Tarantík până ce acţiunea şi personajele piesei au fost ancorate în realitatea zilelor noastre, fără să planeze în afara timpului şi spaţiului. Problemele au continuat însă şi după aprobarea scenariului. Trebuia să se renunţe la câte ceva din motive de ordin economic. Şefa de producţie, Olga Vágnerová, a avut discuţii aprinse cu Glanc şi mai ales cu Čiž, pentru fiecare coroană cu

care voiau să urce bugetul. Iar din momentul în care a fost clar că Faltys va primi rolul, a trebuit să se facă unele economi; şi în ce priveşte acompaniamentul muzical. Din fericire, tânărul absolvent de conservator Vojtech Jelen avea slăbiciune pentru experimentul muzical şi scrisese un întreg acompaniament muzical doar pentru pian şi instrumente de percuţie. Această instrumentaţie deosebită era convenabilă din punct de vedere financiar şi interesantă prin concepţia sa neobişnuită. Nu era vorba de o improvizaţie. Muzica fusese gata cu câteva săptămâni mai devreme, în timpul repetiţiei generale şi a transmisiei din studio, au folosit benzile de magnetofon pe care fusese imprimată. Unele dificultăţi s-au ivit şi în problema costumelor. Nu era vorba de fapt de o piesă cu costume, care costă totdeauna mai mult, ci de schiţele costumelor de care trebuia să se ţină neapărat seama în acest caz. Diferitele personaje ale piesei lui Tarantík nu reprezentau caractere realiste obişnuite, ci constituiau o reprezentare exagerată, aproape caricaturală, a unor tipuri: tipul intelectualului, al unei huligane, al unui ciubucar, al unei vampe şi al unui birocrat. Era necesar ca intenţia autorului să fie realizată şi cu ajutorul costumelor şi al machiajului. Abia după multe discuţii, arhitectul Kálecký a aprobat proiectele de costume ale pictoriţei scenografe Ivana Modrachová şi de aceea costumele fuseseră gata abia în ultima clipă.

— Spuneţi-mi, întrebă nerăbdător Suda, Tarantík avea o concepţie proprie asupra distribuţiei? Corespundea reprezentărilor sale despre personajele piesei sau a propus schimbări?

— Nu, zicea că nu se pricepe la asta.

— N-a propus niciun actor?

— Nu, dar pentru rolul celui legat în fotoliu voia să aibă o personalitate actoricească remarcabilă. Îl înţeleg foarte bine, deoarece întreaga piesă este axată în jurul acestui personaj.

— La Faltys nu s-a referit?

— Nu. Dar oricum, Glanc nu l-ar fi ascultat. Îi era de ajuns că-l asculta pe Zbyněk Čiž şi că se declara de acord cu tot ce propunea acesta. Cel puţin răspunderea pentru distribuţia actorilor revenea unei singure persoane.

— Când a fost distribuit Faltys?

— Ultimul. Pentru celelalte personaje am găsit destul de uşor actorii potriviţi, dar pentru rolul lui Faltys am avut câteva alternative care au dat greş. Ne-a fost teamă apoi ca nu cumva Ajm să refuze rolul, când o să afle că joacă alături de Faltys. Din fericire n-a făcut-o. O schimbare însă tot s-a produs. Faltys a adus-o cu el pe fetişcana aceea, tânăra Jindřiška, dar n-am zis nimic. Principalul era că-l avem pe Faltys.

— Era într-adevăr o afacere atât de bună?

— Da. Mai ales pentru autor. Un rol jucat de Faltys imprimă oricărei piese un nivel superior. Chiar dacă ai fi citit mersul trenurilor, ţi s-ar fi părut că-l asculţi pe Homer. Şi apoi, nu avea un joc egoist, să se scoată singur în evidenţă, ci îşi servea partenerul, pregătindu-i replica astfel încât să sune bine şi a lui. Ce-i drept, în viaţa particulară nu era ca pe scenă, dar nu i-aş lua-o în nume de rău. Fiecare din noi are dreptul să aibă câte o păsărică, asta-i normal la urma urmei, Faltys nu era şi el decât un om.

— Păsărică aceea... nu cumva era Irena Škáloudová? El a distribuit-o în rolul ăsta, nu-i aşa?

— Poate o să vi se pară ciudat, dar fapt e că, de data asta, ea a fost distribuită înaintea lui Faltys.

— Regizorul Glanc spunea altceva.

Vorlíček se strâmbă.

— Ar face mai bine să tacă. În vremea aceea, el juca tenis pe terenul din Štvanice, în mod firesc, habar n-avea de distribuţie. De data asta, Škáloudová putea fi mândră că s-a descurcat fără protecţie, poate pentru prima oară în viaţa ei. Şi cu toate acestea, părea mai degrabă jignită.

— De ce?

— Un complex normal, caracteristic sexului slab. Faltys proteja acum pe altcineva, şi asta i-a dat dureri de cap, dar până la urmă s-a aranjat totul. Altă condiţie pusă de Faltys a fost machiorul Roch. Zicea că au lucrat împreună la ultimul film ai lui Faltys... Toţi ceilalţi, în măsura în care n-au fost repartizaţi de secţia de dispecerat conform planului general de distribuire a actorilor, au fost propuşi... cel puţin oficial, de Glanc, practic însă tot de Zhynek Čiž. În realitate, Čiž a făcut totul de la *a* la *z*, nimeni nu poate contesta asta.

32. Centimetri care au însemnat moartea

Interogatoriul secretarului literar Vorlíček ar mai fi durat încă mult, dacă n-ar fi fost întrerupt brusc de intrarea neaşteptată a operatorului Pangrác. Îndată ce trecu pragul, Suda şi František îi citiră pe faţă că n-or să scape aşa uşor de prezenţa lui.

— Bună ziua, tovarăşi, strigă încă de la uşă, unde moş Navrátil încerca încă să-l reţină, dar în zadar.

Operatorul Adolf Pangrác era înalt, slab şi pleşuv. Avea trei negi pe obraz, cute mari în jurul gurii şi ochi cu o privire ascuţită şi bănuitoare. Cu aerul firesc al unui oaspete nepoftit, se aşeză la masă, pe scaunul de pe care se sculase Vorlicëk.

— ...dacă vă închipuiţi că am să las pe cineva să-mi vâre pe gât cine ştie ce, atunci aţi dat-o cu oiştea-n...

— ...gard, îl completă Vorlíček prompt şi zâmbitor, deoarece cunoştea dinainte zicala lui preferată.

Zâmbetul nu avu însă niciun efect asupra lui Pangrác. Rămase la fel de încruntat ca mai înainte.

— De două zile trageţi oamenii de limbă. Tarantík e aproape tot timpul la interogatoriu, pe Kálecký şi Roch îi chemaţi cu schimbul, dar pe mine nu m-a întrebat nimeni ceva mai serios. Pangrác îl privi drept în ochi pe František. Nu te supăra pe mine, tovarăşe, pentru ce-am să spun acum. Apreciez calităţile pentru care, cu toată vârsta dumitale fragedă, ai ajuns la o situaţie aşa de importantă. Eu însă îl caut mai degrabă pe meşter decât pe calfă, pentru că de la oameni nu te poţi aştepta decât să-ţi pună beţe în

roate şi atunci toată viaţa o dai cu oiştea-n gard, zise Pangrác de data asta singur, fără ajutorul altcuiva.

— Deocamdată nu v-a ponegrit nimeni.

— Mă mir, Pangrác îl privi bănuitor pe Suda. Lui František, care tăcea jignit, nu-i mai dădu nicio atenţie. Eu mă cam cert cu oamenii, aproape mereu, dar altfel nu merge, trebuie să te cerţi, fără asta la televiziune dai cu... în sfârşit, eşti alăturea cu drumul. Pe scurt, nu se poate altfel. De exemplu chiar cu fotoliul ăla, nu reuşeam să-l prind exact în imagine, ficusul din stânga mă împiedica într-una. I-am spus la Glanc, dar a ridicat din umeri ca totdeauna. Iar cu Čiž nu stau de vorbă, e un ţânc pentru mine, deocamdată.

František îşi dădu seama că Pangrác avea faţă de oricine din tânăra generaţie aceeaşi aversiune pe care o manifestase faţă de el. Era în asta puţină invidie, dar şi frica, ce ţine de lupta pentru existenţă, ca nu cumva schimbul gărzii să aibă loc mai devreme decât ar fi absolut necesar. De ieşit la pensie nici gând, se vedea asta din atitudinea sa şi din felul în care vorbea despre munca lui. Asta era totul pentru el, întreg sensul vieţii sale.

Pangrác începu din nou să explice toate amănuntele delicate şi fineţurile meseriei de operator. După o clipă, însă, îşi dădu seama că vorbeşte fără să fie înţeles. Se opri şi-l întrebă pe Suda dacă n-ar vrea să-i arate direct, la faţa locului, ce voia. Fură de acord, dat fiind că studioul nu era prea departe, trebuia doar să cobori un etaj, la parter.

Ancheta cazului Faltys revenea mereu, pe căi întortocheate, la cele câteva bare împletite de metal, acoperite cu blană albă, la fotoliul în care a stat Jan Faltys în clipa morţii. Abia acum, după intrarea pe

platou, František realiză că a uitat să-i înapoieze lui Vorlíček jucăria zornăitoare cumpărată pentru fiul lui. Neştiind ce să facă cu ea, o vârî în buzunar.

— Trebuia să îndepărtez fotoliul de perete, pentru a putea prinde bine în cameră fiecare detaliu. Ca operator am dreptul s-o fac, explică Pangrác şi se îndreptă spre locul unde intenţionase iniţial să mute fotoliul.

— Să nu credeţi că era vorba de vreun capriciu personal, voiam numai să nuanţez la maximum detaliile, pentru că cea de-a doua jumătate a piesei se juca de fapt numai în jurul fotoliului sau chiar în el. Dacă emisiunea trebuia să aibă un anumit stil operatoric, atunci aveam pretenţia ca aceste câteva detalii de bază să aibă o compoziţie precisă. Era în joc onoarea breslei noastre, pentru a nu se spune despre operatorii de televiziune că au ochi ca vaca lui Kašpar...

Suda nu întrebă ce înseamnă asta, dar bănui că în vorbele acelea Pangrác vedea cea mai mare injurie şi ridiculizare a meseriei sale. Posibilităţile scenografice ale imaginei telex sunt deseori supuse unei critici aspre şi unor discuţii polemice. De aceea Pangrác era atât de sensibil tocmai la acest aspect al muncii sale.

— V-aş arăta pe viu, adăugă, dar nu sunt încălzite camerele...

— Atunci pune-le lângă sobă, glumi Suda.

Remarca lui profană îl făcu pe Pangrác să explice ce înseamnă în argoul lucrătorilor de la televiziune expresia „cameră încălzită”. I se spune astfel camerei legate la reţeaua electrică pentru o durată stabilită anterior, necesară pentru ca toate piesele utilajului ei complex să fie puse în mişcare. Camerele de luat vederi ale televiziunii sunt capabile să primească

imaginea şi s-o transmită mai departe abia după patruzeci-cincizeci de minute de cuplare la reţeaua electrică. Pangrác se îndoia că ar avea răbdare să aştepte atâta, dar Suda era de altă părere. Avea pentru azi în plan reconstituirea serii precedente şi era bucuros că i se atrăsese de mai înainte atenţia asupra problemelor tehnice ale acestei acţiuni, îl informară deci pe inginerul Bernát, şeful tehnic al producţiei, ca până la ora stabilită să pregătească condiţiile unei transmisiuni normale din studioul de televiziune.

Pangrác însă nu spusese tot ce avusese de gând. Se apropie de măsuţa de lângă monitor şi, cu un gest de deplină siguranţă, scoase din grămada de hârtii făcute sul exact pe cea pe care o căuta. Conţinea schiţa decorurilor. Întinseră planul pe podea şi-i fixară marginile cu o scrumieră şi o bucată de lemn, pentru a nu se mai răsuci. Se lăsară toţi pe vine în jurul hârtiei.

— În comedia asta toată acţiunea se purta de fapt doar în jurul fotoliului...

Suda înclină bărbia în semn că are dreptate...

— Şi în anchetă la fel.

— Numai că noi aşa ne-am planificat. Pangrác se opri, având aerul că cercetează efectul pe feţele celorlalţi, adică concepţia regizorală prevăzuse asta...

František asistase, până acum, tăcut, la interogatoriu, dar de data asta interveni cu o întrebare.

— Concepţia regizorală înseamnă... concepţia lui Glanc?

Aştepta cu puţină maliţiozitate răspunsul. Ştia că operatorul de imagini Pangrác trebuia să recunoască acum că la tineri nu-i totul rău. Şi aşa s-a şi întâmplat.

— Oficial, concepţia lui Glanc, bineînţeles, dar indicaţiile principale de regie au venit de la Zbyněk Čiž, desigur după consultări prealabile cu Vorlíček şi cu autorul... până ce arhitectul Kálecký ne-a făcut semnul ăsta pe plan, şi Pangrác arătă cu mâna spre schiţă.

Nici Suda şi nici František nu putură s-o descifreze. Încâlceala de semne şi simboluri putea fi înţeleasă doar de un specialist care nu le vedea pentru prima dată, dar şi lui i-ar fi trebuit câtva timp până să le descifreze. Suda nici nu-şi dădu osteneala să încerce!

— Despre ce semn e vorba?

— Despre asta. Pangrác arăta cu degetul un cerc cu o cruce roşie, care probabil trebuia să însemne că indicaţia de pe plan era taiată. M-a surprins că un om de meserie ca el putea să vină cu ceva de diletant, de parcă ţinea cu tot dinadinsul ca fotoliul să stea în colţul acela, unde nimeni n-ar fi putut ajunge la el...

Pangrác arătă în schiţa decorurilor colţul unde se afla acum o policioara joasă cu cinci cactuşi.

— Niciun acces în cameră, explică Pangrác mai departe, iar actorii n-au loc pentru joc pe scenă. I-am spus: Cyrile, Cyrile... şi până la urmă l-am convins.

— Când?

— Ce când?

— Când s-a lăsat convins?

— Despre asta s-a vorbit încă de pe când repetiţiile aveau loc sus, la sală... Prima repetiţie pe platou, pentru aranjamentul de ansamblu al camerelor, a avut loc, cred, joi. Pangrác îşi frecă crispat fruntea. Da, precis joi... – i-am spus că în privinţa fotoliului a dat-o cu... în sfârşit, am decis pe loc unde să-l mutăm.

Suda îl privi îngândurat.

— Ultima propunere referitoare la plasarea fotoliului a fost prin urmare a dumitale?

— Da. A mea. De ce?

— N-are cumva legătură cu certurile pe care le-ai avut cu victima?

Pangrác avea o expresie de uluire pe faţă.

— Eu m-am certat cu Faltys?

— Aşa am auzit.

— De fapt e adevărat, îşi aminti el, numai că, ştiţi, eu mă cert cu fiecare, nu pot altfel, mai ales la televiziune nu merge altfel. Când ai doi cocoşi în bătătură şi unuia nu-i pasă de nimic, iar celălalt abia învaţă meseria, păi atunci n-aveţi de ce vă mira. Regizarea unui spectacol de televiziune cere o mână forte, altfel iese din ea doar... Poate că nici nu s-ar fi ajuns la toată tevatura asta dacă n-ar fi fost strâmbătura asta de scaun, şi Pangrác atinse cu mâna fotoliul cunoscut.

O simplă piesă de decor şi câte probleme, câţi oameni şi-au pierdut liniştea şi nervii din cauza ei. František se gândi la recuzitorul Adamec, la Zbyněk Čiž, la arhitectul Kálecký şi la Jan Faltys încă înainte de a muri şi de a ajunge la fatala înlocuire de fotolii.

Pangrác continuă să enumere dificultăţile muncii sale.

— Din cauza lui mi s-a schimbat întreaga compoziţie a imaginii, trupul omului se afla acum cu şase centimetri mai jos, iar figura în lada cea mare, adică luată de aproape, în prim plan. Imaginea nu se mai încadra în oglinda aşezată în spate şi în felul ăsta calitatea scenografică a imaginii se dusese pe apa sâmbetei. Şi asta încă nu era tot. Barele astea lucioase începuseră să reflecte lumina camerelor...

Suda avu impresia că Pangrác caută intenţionat

probleme şi că le dă o amploare mai mare decât era necesar.

— Cred însă că asta se putea remedia patinând metalul...

— Se putea, cum să nu, numai că mi-au adus scaunul exact înainte de emisie, iar ideile astea mi-au venit chiar atunci, ce era să mai fac? Am vrut eu în pauză să mut fotoliul din loc, să-l trag puţin de la perete, dar Glanc, care mai înainte, în nouăzeci la sută din cazuri, aproba totul, s-a găsit acum dintr-odată să aibă complexe, pe motiv că prea se amestecă mulţi oameni în regia lui şi că nu permite să se schimbe nimic. Numai că de data asta era vorba cu adevărat de o schimbare în bine... Cu Čiž n-am vrut să vorbesc, e un puşti pentru mine, dar trebuia să mă duc la el, s-ar fi descoperit astfel şi firele legate de cablu. Čiž ar fi aprobat în mod sigur schimbarea.

František încuviinţă plecând capul, iar Pangrác se întunecă şi mai mult la faţă. Suda realiză sensul acestei dispute dintre generaţii, care avea loc nu numai între Pangrác şi Čiž, dar se citea şi în atitudinea lui Pangrác faţă de František.

Asta îi aminti de atitudinea identică şi de părerile dr. Strouhal referitoare la Vorlíček. Se scarpină în părul său încărunţit şi strigă vesel:

— Să trăim noi, cei veşnic tineri!

33. Nici pentru bani, nici pentru glorie

Următorul interogatoriu aparţinu tinerilor. Suda îl lăsă pe František să-l conducă, deoarece se îndoia că ar mai putea afla ceva nou, esenţial, de la Zbyněk Čiž. Aşa se face că anchetatorul şi anchetatul nu aveau împreună nici cincizeci de ani. Suda şedea mai la o parte, ca spectator. Folosea prilejul ca să se şi odihnească puţin. Deocamdată, era vorba mai curând de o recapitulare şi confirmare a câtorva amănunte din declaraţiile precedente ale lui Pangrác, Vorlíček, Kálecký şi încă ale câtorva. František reveni din nou la consfătuirea aceea importantă din casa lui Faltys şi la restul serii petrecute la „Mecenás”.

— În bodegă v-a venit ideea unei scene cu oglinda şi l-aţi sunat pe arhitectul Kálecký...

— A încercat Tarantík, dar nu i-a răspuns nimeni. De fapt era indiferent, deoarece Kálecký fusese de acord cu asta

— Cum aşa?

— Păi, de schimbarea asta se discutase încă acasă la Faltys ca despre una din posibilităţi, iar acum nu voiam decât o confirmare.

— Dar regizorul Glanc?

— Despre el n-a fost vorba. Oricum, ar fi fost de acord cu noi. Avea mare încredere în mine.

Zbyněk Čiž nu voia să vorbească pe larg despre modul în care el şi Glanc îşi împărţeau sarcinile. Ştia că astfel s-ar fi pus cel mult în încurcătură, provocând neplăceri altora şi sie însuşi. Trebuia mai întâi să-ţi

câştigi lauri de regizor, iar el avusese de fapt prilejul acesta datorită leneviei şi incapacităţii lui Arnost Glanc. Bineînţeles, era puţin cam ilegal, cine ar fi încredinţat o muncă independentă unui student care n-a terminat Institutul de teatru? Şi-a dat repede seama că-i mai bine pentru el să fie asistent la un regizor slab, pentru că la unul bun cu greu ar fi ajuns să lucreze independent. Semnaseră împreună şase sau şapte puneri în scenă. Glanc frecventa terenul de tenis Štvanice, Čiž platourile televiziunii; Glanc purta sub braţ racheta de tenis, Čiž, scenariul. În ziare apăreau din ce în ce mai multe laude la adresa concepţiei regizorale a lui Arnost Glanc, dar Zbyněk Čiž nu se grăbea să-l deposedeze de laurii lui. Nu credea despre sine că şi-a terminat anii de ucenicie.

În cunoaşterea viitoarei sale profesii complexe, punea seriozitate şi onestitate. Asta însemna că nu era de ajuns să înveţe munca cu actorul ci trebuia, mai ales, să alcătuiască, pe baza textului scenariului, o concepţie regizorală care să ţină seama de toate posibilităţile tehnicii de televiziune.

Istoria se repetă. Începuturile filmului şi cele ale televiziunii au în multe privinţe o soartă comună. Filmul a fost multă vreme socotit doar ca o atracţie de bâlci la nivelul scrânciobului şi barăcilor de tir. La începuturile ei, televiziunea a trecut şi ea printr-o perioadă de căutări a propriei sale expresii, atrăgându-şi diverşi entuziaşti înfocaţi, dar şi mulţi speculanţi, pseudoartişti şi semidocţi. Televiziunea are însă şi un public foarte variat şi eterogen. Mulţi şi-au cumpărat televizor doar pentru a putea urmări campionatul mondial de hochei de la Davos sau transmisiunile spartakiadei de pe stadionul Strachov. Fără să vrea însă, şi-au deschis uşile spiritului şi

pentru momentele de poezie transmise duminica cu regularitate, pentru spectacolele de teatru şi concertele la care altfel n-ar fi ajuns sau nici n-ar fi încercat să ajungă. Era însă necesar să se facă ceva pentru a menţine contactul cu publicul şi a veni în întâmpinarea dorinţelor lui. De aceea, la spectacolele de felul comediei poliţiste a lui Tarantík nu se avea în vedere niciun ţel complex politico-ideologic, ci doar să se ofere publicului două ore distractive de bun-gust. Prin asta îşi atingeau scopul. Dr. Strouhal se contrazisese desigur cu Vorlíček despre semnificaţia spiritualului şi a bunului-gust, dar nimeni nu negase necesitatea unor astfel de piese. Nici Čiž nu fusese împotriva unei astfel de sarcini regizorale, deoarece tocmai în astfel de cazuri putea să-şi dea frâu liber fanteziei şi să aibă mână liberă în folosirea experimentului.

După o jumătate de oră de discuţii, František îşi dădu seama că interogatoriul s-a restrâns doar asupra unor probleme stricte de profil, legate de televiziune, fără vreo legătură directa cu asasinarea lui Jan Faltys. Nu-i stricau însă.

Avea cel puţin ocazia să privească în culisele complicatelor condiţii de lucru ale acestui colectiv de muncă atât de aparte.

— Dacă am să vă spun că televiziunea are viitor, o să vi se pară poate simple vorbe goale, dar aceasta e realitatea, spuse Čiž în concluzie. Bag mâna în foc că în decursul următorilor douăzeci şi cinci de ani, va înghiţi filmul şi teatrul tradiţional, vechi de o mie de ani, concertele şi în general toată viaţa culturală. O să devină, veţi vedea, un mijloc universal de comunicare, o sinteză a tuturor genurilor artei şi a tuturor proceselor creatoare, care va desfiinţa

depărtările şi va apropia oamenii şi popoarele.

Suda, deşi era încredinţat că televiziunea va rămâne totdeauna doar un mijloc de informare, de comunicare, nu vru să contrazică acum entuziasmul lui Čiž şi nu se pronunţă asupra acestei probleme.

În schimb, prin următoarea întrebare, se întoarse din nou la cazul Faltys:

— Cât e de mare diferenţa între salariile regizorilor şi ale asistenţilor lor?

Čiž întrebă şocat:

— De ce vreţi să ştiţi?

— M-ar interesa să ştiu cât îţi datorează regizorul Glanc, râse Suda, şi în ce fel se revanşează.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta, răspunse apăsat Čiž. Ceea ce fac, nu o fac pentru glorie şi nici pentru bani, de altfel n-am nevoie de prea mult, în timpul studiilor m-am învăţat să trăiesc cu puţin.

Suda căută să-l întrebe despre Glanc.

— Ce atitudine ia când oamenii din studio se adresează dumitale în toate privinţele?

Čiž înălţă din umeri şi clătină capul.

— Despre asta vă rog să nu vorbiţi cu el, m-ar mâhni foarte tare dacă raporturile dintre noi s-ar strica. Cred că practica de până acum ne-a convenit la amândoi. El cu tenisul şi fetele, eu cu fetele şi cu televiziunea, fiecare cu gustul lui... de nume nu-mi pasă, dar pentru ceea ce fac răspund personal. După repetiţia generală, de pildă, a venit la mine secretarul Vorlíček să-mi spună că n-a reuşit poanta unei scene, nici nu mai ştiu care. Avea dreptate, aşa-i, de altfel îmi este simpatic, dar în clipa aceea puţin a lipsit să nu ne înjurăm.

— Eşti sigur că a fost Vorlíček?

— Da. De ce?

— Secretarul literar Vorlíček n-a fost de loc în ziua aceea în studio, s-a certat cu Strouhal şi a aşteptat la maternitate naşterea fiului său.

Čiž însă era absolut sigur de memoria lui.

— Dacă-i aşa cum spuneţi, atunci ar fi trebuit ca cineva să-şi lipească mustăţile şi barba lui şi să-i împrumute papionul albastru.

— Se îmbracă mereu la fel?

— Nu, dar papionul nu-i lipseşte niciodată. Acasă se spune că are o duzină şi toate-s albastre.

František era sigur că după Čiž va fi chemat din nou Vorlíček, să-şi completeze declaraţia care nu corespundea în ceea ce priveşte vizita lui din ziua precedentă în studio. Suda însă îi pregăti lui František alt program.

34. A doua evaluare a faptelor rămâne neterminată

Treaba începu la fel ca data trecută. Plutonierul Halík ceru să li se aducă trei cafele negre şi, după aceea, toţi trei, deasupra ceştilor aburinde, începură să treacă în revistă datele cunoscute, pentru a ajunge astfel la cele necunoscute. Punctul de plecare al discuţiei precedente fusese falsa scrisoare de despărţire a lui Faltys şi ipoteza că asasinul a încercat să dea întregului caz aspectul unei sinucideri. Cercetările ulterioare se concentraseră din ce în ce mai mult asupra lui Ajm. Exista motivul pentru o asemenea faptă şi el corespundea caracterului şi modului de gândire al acestuia. Ajm fusese, de asemenea, ultimul care ar fi putut lăsa scrisoarea pe masă, deşi afirmase că nu ştia nimic despre ea, că nu a văzut-o şi nu a pus-o el pe masă. Pentru vizita acasă la Faltys din cursul dimineţii următoare, nu avea o justificare serioasă, iar explicaţia cu invitaţia telefonică părea neconvingătoare. Ancheta confirmase într-adevăr că Faltys avusese în seara aceea destule alte griji ca să mai aranjeze o întâlnire cu Ajm. Cu cât repeta mai mult şi insista asupra ideii că Faltys s-ar fi sinucis, cu atâta atrăgea mai mult bănuielile asupra lui. Abia declaraţia lui Robert Roch a adus o răsturnare neaşteptată a situaţiei şi toate bănuielile anterioare îndreptate împotriva lui Ajm şi-au pierdut brusc greutatea şi valabilitatea. Cine l-a

chemat însă pe Vilém Ajm vineri, înainte de miezul nopţii? Şi de ce? Cu siguranţă ca Ajm n-a inventat singur discuţia telefonică. Nu avea motiv s-o facă din moment ce nu era interesat să lase plicul atât de discutat pe biroul lui Faltys. Care era deci sensul acelei invitaţii? Era o cursă în care trebuia să cadă Vilém Ajm? Criminalul nu se gândise desigur numai la fapta sa, ci şi la cel care trebuia să plătească pentru ea în locul lui. Se părea că acum e necesar să se trieze din nou toate declaraţiile şi să se aleagă cele care îndreptau bănuielile asupra lui Vilém Ajm. Dintre actori erau Hák, Škáloudová şi Jindřiška. Platenâk îl considera ca făptaş mai curând pe Emil Hák. Faltys însă spusese despre el că n-are pic de inteligenţă şi se părea că este o observaţie obiectiv justă. Hák n-ar fi fost în stare să elaboreze atâtea combinaţii încurcate, iar la consfătuirea de la Faltys, din ajunul crimei, lipsise. E drept că Suda şi František emiseseră o dată ipoteza că făptaşii ar fi putut fi doi, chiar dacă în combinaţie ar fi intrat alte două nume: soţia lui Faltys şi Kálecký. În locul lui Hák, scrisoarea ar fi putut fi lăsată pe masă de Olga Vágnerová care ar fi putut-o face chiar fără să ştie ce consecinţe va avea fapta ei. Hák aruncase vina asupra lui Ajm, întocmai ca toţi ceilalţi, deoarece asta era cea mai firească explicaţie a cazului. Numai doamna Faltys îşi explicase moartea soţului ei printr-un act de sinucidere. Tarantík era în stare să învinuiască de crimă pe oricine, numai pe Ajm nu, pe el îl apăra, împotriva tuturor acuzaţiilor. Cel care îl învinuise cel mai energic pe Ajm fusese Zbynék Čiž, iar în ultima vreme şi Kálecký. Acesta părăsise ultimul încăperea. Se întorsese, într-adevăr, doar ca să-şi ia mănuşile? Pe scrisoare nu fuseseră găsite niciun fel de

amprente. Omul care băgase scrisoarea în plic şi lăsase plicul pe masă purtase, mai mult ca sigur, mănuşi. Legătura cu întoarcerea lui în cameră ar fi prin urmare clară, dar ar fi şi de înţeles? Ar fi trebuit să-şi dea seama că printr-un astfel de gest atrage direct atenţia asupra sa. Şi-a uitat mănuşile pe masă intenţionat, pentru a mai putea să intre odată cu scrisoarea în cameră? Ar fi făcut însă din întoarcerea sa o chestiune cunoscută de toată lumea? Şi de ce ar fi făcut-o, din moment ce ştia că peste o jumătate de oră se va duce pentru a doua oară la doamna Faltys? Şi, în general, de ce ar fi trebuit să se complice atât, când doamna Faltys ar fi putut oricând lăsa scrisoarea pe masă? Sau poate că într-adevăr nu erau înţeleşi? A lucrat pe contul său, iar doamna Faltys n-a avut cunoştinţă de nimic? Şi ar fi oare explicabil ca imediat după crimă s-o sune acasă şi să-i spună ce s-a întâmplat pe platoul televiziunii? Dacă ar fi fost el asasinul, ar fi folosit oare un scaun din locuinţa sa? În jurul arhitectului se ridicară deodată nenumărate întrebări. În ce-l priveşte pe Zbynék Čiž, nu se ridica decât una. Poţi da crezare unui om care vorbeşte cu atâta entuziasm? După câte i se pare, nu găseşti la el nici pic de murdărie care să arunce vreo umbră asupra caracterului său, scos parcă din paginile povestirilor şi romanelor schematice.

La întrebările de mai sus, Suda nu-şi formulă deocamdată nicio părere. Scoase din buzunar pipa, neglijată oarecum în ultima vreme, şi începu să roadă muştiucul de lemn.

— Am uitat să-l întrebăm pe Vorlíček ce crede despre asasin şi pe cine bănuieşte.

La remarca lui Suda, František se învioră. Îşi aduse aminte de unele dubii anterioare pe care aproape că

le uitase. De ce nu l-au chemat imediat pe Vorlíček, îndată ce au aflat de la Zbynék Čiž că fusese ieri la televiziune? De ce a negat, în mod atât de naiv, că ar fi fost de faţă? Vorlíček se luptase pentru ca piesa lui Tarantík să fie transmisă şi lucrase la ea împreună cu autorul încă de la început. Ar fi putut, prin urmare, să pregătească crima cu mult înainte, iar la televiziune să vină abia în clipa hotarâtoare. Cablul ar fi putut să-l taie oricând, cunoştea situaţia în mediul actorilor şi ştia prin urmare şi despre relaţiile dintre Ajm şi Faltys, participase la şedinţa de la Faltys, la „Mecenás” fusese prezent şi, cu puţin timp înainte, s-a constatat că fusese şi la televiziune. Existau deci toate premisele tehnice pentru efectuarea crimei. Doar mobilul lipsea.

František regreta că ştie atât de puţine lucruri despre Vorlícěk şi, într-o oarecare măsură, îi reproşă şi lui Suda că l-a lăsat atâta vreme la o parte tocmai pe cel mai suspect dintre toţi.

— Nu te pripi, băiete, nu te pripi! îl dojeni Suda cu obişnuita sa zicală. Doar nu crezi cu adevărat că cineva ar putea comite un asasinat în aceeaşi zi în care aşteaptă naşterea fiului său. Băiete dragă, eu am trecut de trei ori prin asta, e bătaie mare de cap, cere nervi tari, mai ales prima dată. Iar dacă a trecut măcar în fugă pe la studio, deşi nu era obligat, asta înseamnă că are un dezvoltat simţ al datoriei, şi asta nu pot să i-o iau în nume de rău.

Lui František nu-i plăcu că trebuie să asculte o astfel de predică în prezenţa plutonierului Halík. Recunoscu însă că şi de astă dată Suda avea probabil dreptate. Ceea ce spusese mai devreme despre Ajm şi relaţiile sale cu Faltys şi ceilalţi rămăsese însă în picioare. Aici, pe undeva, se află probabil şi cheia

întregii probleme. În clipa în care voia să-i ceară lui Suda să-l cheme pe Ajm la un nou interogatoriu, apăru în uşă obrazul bărbos al lui Vorlíček.

— Vă rog, veniţi repede!... Ajm vrea să se sinucidă!

35. Sinucigaşul

Vilém Ajm stătea şi acum în picioare lângă fereastra deschisă a cabinei sale. Acum avea însă alături trei păzitori: Tarantík, Zbyněk Čiž şi Kálecký. Iar când Vorlíček aduse cu sine pe cei trei reprezentanţi ai miliţiei, nici nu mai era loc să te mişti.

Cabinele actorilor se aflau pe acelaşi coridor, un şir de chilii mici, fiecare cu oglindă, un cuier şi o măsuţă cu dichisurile pentru machiat. Scaunul nu se afla însă lângă măsuţă, ci era răsturnat lângă fereastră. Ajm îl dusese acolo ca să poată ajunge mai uşor la pervazul ferestrei.

Stătea cu umerii căzuţi, ca un om distrus, un ghinionist căruia nu i-a reuşit nimic în viaţă, iar acum nici măcar propria sa moarte.

Suda ceru tuturor celor care se strânseseră acolo să plece. Rămaseră doar Tarantík şi Vorlíček, care îl surprinseseră pe Ajm în clipa în care încercase să se sinucidă.

Vorlíček începu să povestească, pe larg, cu toate amănuntele, după cum îi era obiceiul. Lăsase la cineva jucărioara, dar nu-şi mai amintea la cine, pentru că o arătase mândru aproape fiecăruia. Era destul de nefericit din cauza asta, spunea el, căci nu era o carte de vizită prea frumoasă pentru un tată să piardă prima jucărie cumpărată pentru fiul său.

František se pipăi în buzunar. La vederea jucăriei, Vorlíček avu o explozie de bucurie copilărească. În

mod indirect se confirma şi adevărul celor spuse de el.

— ...pe coridorul cabinelor am ajuns tot din cauza ei, spuse, ridicând mâna cu zbârnâitoarea, pe coridor l-am întâlnit pe Tarantík lângă cabina lui Ajm. Când am trecut pe lângă el, ciocănea la uşă. L-am întrebat, firesc, ca pe fiecare om întâlnit, dar mi-a spus că nu ştie nimic de nicio jucărie. A ciocănit iar şi a intrat înăuntru. Numai ce a trecut pragul, că a şi strigat după mine să mă întorc, fiindcă Ajm vrea să-şi facă seama. Am dat fuga, erau doar câţiva paşi până acolo, şi i-am văzut: stăteau lângă fereastra deschisă. Ajm tocmai încerca să se smulgă din mâinile lui Tarantík, dar avea prea puţină forţă ca s-o facă.

— Scaunul era lângă fereastră? întrebă Suda.

Vorlíček dădu afirmativ din cap.

— Da, dar cum se luptau, Ajm l-a lovit cu piciorul şi l-a răsturnat.

Tarantík confirmă declaraţia lui Vorlíček şi o completă doar cu unele amănunte. Se dusese la Ajm pentru că se temea să nu facă vreo prostie. Puţin mai înainte, la bufet, Ajm spusese unele lucruri din care se putea înţelege orice. Tarantík plecase doar pentru o clipă şi, când s-a întors, Ajm nu mai era acolo.

— Unde aţi fost când a plecat Ajm?

— La W.C. Până să mă întorc şi să alerg după el aici, sus, el deschisese fereastra şi se pregătea să se urce pe scaun. Întâi n-am priceput ce face, dar pe urmă m-a străfulgerat gândul că are intenţii de sinucidere... era vorba de secunde şi dacă Vorlíček nu m-ar fi ajutat, fără glumă, poate ca nici n-aş fi reuşit să-l împiedic.

Celelalte întrebări fură adresate lui Vilém Ajm care stătuse până acum tăcut şi ascultase cu o privire

buimacă declaraţiile celor doi. Era evident că nu-şi revenise încă din acel şoc nervos şi nu era prea sigur de ce i se întâmplă.

— De ce ai vrut să te sinucizi?

— N-am vrut! ţipă el cu o voce isterică. E o prostie...

— Aţi deschis fereastra şi aţi dus scaunul lângă ea.

— Scaunul era acolo, dar nu l-am dus eu şi nici fereastra n-am deschis-o eu, obiectă Ajm pe un ton iritat.

— Cum asta? Doar e deschisă...

— Era deschisă când am intrat aici.

— De ce te-ai dus la fereastră?

— S-o închid. M-a surprins că este deschisă, deşi ştiu precis că am închis-o. Îndată ce am intrat în cabină, Tarantík a dat buzna peste mine şi Vorlíček imediat după el şi au început să ţipe la mine să las nebunia, dar nu pricep de ce... Pe urmă m-au tras de la fereastră şi iar nu ştiu de ce. Vă rog, lăsaţi-mă în pace! Simt că înnebunesc!

Ajm se întoarse brusc cu spatele, îşi sprijini fruntea de peretele rece al camerei şi rămase complet nemişcat.

Poate că, într-adevăr, totul n-a fost decât o nefericită neînţelegere. Lui František îi era grozav de milă în clipa aceea de Ajm, dar nu cunoştea prea multe, nu ştia adevărul şi de aceea nu era sigur. Declaraţiile lui Tarantík şi Vorlíček se confirmau reciproc în timp ce declaraţiile lui Ajm nu aveau nicio susţinere. Disputa ar fi putut continua la nesfârşit, dacă plutonierul Halík nu ar fi atras atenţia celorlalţi asupra unui lucru pe care nu-l observaseră.

Pe măsuţa din faţa oglinzii se afla o cărţulie broşată, deschisă la paginile 178 şi 179, la cunoscuta

scenă a lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi. Ca semn de carte era pusă o bucată de sârmă de opt milimetri, identică cu firul folosit pentru introducerea curentului electric în barele metalice ale scaunului lui Faltys. În carte erau subliniate versurile cunoscute din falsa scrisoare de adio a lui Faltys:

La ultima răscruce tot ne-ntâlnim noi, Peer.
Acu te las. Nimica nu-ţi mai cer.

— A cui este cartea? întrebă Suda.

Ajm recunoscu:

— A mea.

— De ce ai subliniat aceste cuvinte?

— N-am făcut-o eu.

— Cine atunci?

— Nu ştiu.

— A cui e sârma?

— Nu ştiu.

— Nu-i a dumitale?

— Nu.

— N-ai văzut-o niciodată?

— Nu.

— Nici acum o clipă când ai intrat în cabină?

— Nu. M-am dus direct la fereastră.

— Unde stătea scaunul?

— Lângă fereastră.

— Şi mai înainte?

— Lângă măsuţă.

Ajm răspundea automat la întrebările lui Suda şi poate că nici nu-şi dădea seama ce spune. În momentul acela, František se îndoi că declaraţia anterioară a lui Robert Roch privitoare la scrisoarea de pe masă era adevărată. Asemănarea dintre

rândurile subliniate din carte şi cuvintele din scrisoarea lui Faltys era vizibilă, la fel ca şi repetarea sinuciderii. Ajm, pur şi simplu, nu a mai putut suporta tensiunea nervoasă şi a vrut să-şi dea singur verdictul pentru fapta sa, de aceea pusese în carte frântura din firul ucigaş şi subliniase rândurile. Nu reuşise însă să-şi ducă la îndeplinire planul şi acum îi era ruşine să recunoască. Pentru a-şi împărtăşi şi altora bănuielile, František se amestecă în interogatoriul condus de Suda.

— Nu ţi se pare puţin cam ciudat, domnule Ajm, ceea ce ne spui aici? Ce rost avea să-ţi mute cineva mobilierul, să-ţi aerisească cabina şi să-ţi sublinieze cartea?

— Vă rog, trimiteţi-mă la închisoare, strigă aproape plângând Ajm, dar lăsaţi-mă în pace!

Tarantík şi Vorlíčěk declarară acelaşi lucru, că n-au observat nimic; de altfel, când au intrat, n-au mai avut timp să se uite prin încăpere. Amândoi se gândiseră doar cum să-l împiedice pe Ajm de la sinucidere. Totul părea să confirme părerile lui František, doar Suda nu era încă convins.

— Dumneata ai fost, după câte am auzit, în studio când s-a transmis piesa, se întoarse Suda spre Vorlíčěk, pe ascuns, nu?

Vorlíčěk îşi frecă barba.

— Da.

— Dar nouă ne-ai spus altceva.

— Vedeţi... Vorlíčěk se opri căutându-şi cu înfrigurare cuvintele: Am avut un schimb de păreri cam tare cu dr. Strouhal, după cum ştiţi, pe tema unor probleme estetice şi cultural-politice şi... şi n-am vrut să ştie că sunt aici, ar fi putut crede că am venit să-l controlez.

— De ce ne-ai ascuns asta?
Urmă o clipă de tăcere până ce veni răspunsul:
— În virtutea inerţiei.

36. Moştenirea lăsată de Jan Faltys

Vestea că Vilém Ajm a încercat să se sinucidă s-a răspândit foarte repede printre ceilalţi. În majoritatea cazurilor, o primiseră oarecum uşuraţi, cu speranţa că acum ancheta cazului Faltys va lua sfârşit. Puţini erau cei surprinşi de această dezlegare, majoritatea se aşteptau la aşa ceva. Suda încercă să reconstituie faptele, în ordinea lor exactă, dinaintea celor întâmplate lângă fereastra cabinei lui Ajm.

— Unde l-ai văzut pe Ajm ultima oară? îl întrebă Suda pe Vorlícěk.

— La bufet... şedea la o masă cu Tarantík.

Tarantík îşi aminti că Ajm i s-a plâns că-l doare capul. Era foarte abătut şi obosit.

— A vorbit de moarte?

— Nu, de moarte nu. Dar a vorbit despre viaţă ca despre moarte.

Pe urmă, la masa lor s-a aşezat Irena Škáloudová. Un timp au tăcut toţi trei, apoi Tarantík a plecat pentru a-i lăsa singuri.

— Doreau ei asta? întrebă Suda.

— Aşa am avut impresia.

Irena Škáloudová respinse însă cu hotărâre, enervată, afirmaţia lui Tarantík. S-a aşezat la masa lor numai pentru că nu era loc în altă parte.

— De ce? Nu-l simpatizaţi pe Ajm?

— Nu-mi place să stau la aceeaşi masă cu un ucigaş, dar, din fericire, Ajm s-a dus să comande ceva la bar.

De venirea lui Ajm la bufet îşi aminteau foarte bine vânzătoarea Mrázková şi arhitectul Kálecký.

— ...voia să beau cu el, zicea că-i ziua lui.

— Ce zi? nu pricepu Suda. Serba ceva?

— Zicea că... e vorba de o moştenire.

Mai multe nu aflară de la el. Hák însă îl lamuri pe Suda, zâmbind prosteşte în timp ce-i spuse:

— Vreţi să ştiţi ce a moştenit? Pe Hamlet, prieteni, pe Hamlet... A fi sau a nu fi? Aceasta-i întrebarea! Şi să vă mai mire că a încercat să-şi ia viaţa! Hamletul realizat de Faltys e o îmbucătură prea mare... I-au telefonat de la teatru că până sâmbătă trebuie să se pregătească pentru rol.

Un alt martor, dar nu prea valoros, era operatorul Kejř. Deşi stătuse tot timpul la bufet, la o măsuţă din colţ, nu-şi amintea de nimic, pentru că se simţea obosit şi-i era grozav de somn.

— Am făcut de fapt trei ture una după alta, n-am condiţie fizică pentru aşa ceva... se scuză.

— Nu-ţi aminteşti de nimic?

— Nu, şi adăugă după o clipă, de fapt, când a trecut pe lângă mine, mă refer la Ajm, l-am auzit spunând: Camarade, te invidiez...

— Pentru ce?

— Nu ştiu, poate pentru somn, cine ştie?

Dr. Strouhal, care intrase să ia o limonadă, avea însă impresia că Ajm era puţin afumat.

— Nu l-am văzut niciodată într-o asemenea stare, nu a rostit nicio propoziţiune ca lumea, lăsa mereu vorba neterminată...

— L-aţi văzut bând?

— Nu. Doamna Mrázková nu a vândut băuturi spirtoase. I-aţi interzis dumneavoastră încă de ieri. Trebuie să fi avut el ceva adus din afară...

— Dumneata cu ce l-ai servit? întrebă Suda pe Mrázková.

— Ceai cu lămâie, dar nu i-a plăcut, l-a lăsat pe tejghea şi a plecat.

— Unde?

— Nu ştiu, m-a întrebat pe urmă şi domnul Tarantík, dar n-am ştiut să-i spun...

Pe Ajm îl întâlniseră însă în capul scărilor Zbyněk Čiž şi regizorul Glanc. Veneau din curte, unde fuseseră să fumeze câte o ţigară.

— Urca scările, probabil mergea sus, în cabina lui, explică Čiž, şi, ca o scuză, adăugă: Dacă am fi ştiut ce vrea să facă, nu l-am fi lăsat să plece.

— Dumneavoastră aţi rămas jos?

— Da.

— Amândoi?

— Amândoi. Glanc s-a dus la bufet să ia o cafea, la uşă s-a întâlnit cu Tarantík, care tocmai intra. Eu m-am gândit să mă duc pe platou...

— De ce?

Zbyněk Čiž se miră că-i pune o asemenea întrebare.

— Doar intenţionaţi să pregătiţi reconstituirea emisiunii de ieri, nu? Voiam să văd dacă au terminat...

— Ce aţi făcut dumneata şi Glanc afară?

— În curte? Nimic. Am fumat doar. Domnul regizor avea iar spleen. Aproape că-l bănuiam că a suferit o înfrângere cruntă la tenis, pentru el, asta era totdeauna o tragedie, numai că l-aţi reţinut tot timpul, în studio, ca şi pe noi toţi de altfel, aşa că nu ştiu... nu spun asta ca să mă plâng, mai ales că în contractul de muncă al asistentului de regie e prevăzut că trebuie să fie martor la migrenele regizorilor.

— Cât timp aţi rămas în curte?

— Cam o jumătate de oră, dar mi s-a părut destul de lungă. M-am distrat numărând ferestrele ce dau în curte. Douăzeci şi şapte, nouăsprezece erau închise şi opt deschise.

Suda deveni atent.

— Care era situaţia la etajul doi... deasupra platoului de emisie?

— Deasupra platoului, la etajul al doilea? repetă Čiž după Suda. Aşteptaţi puţin. Era exact peretele din faţa noastră, da, acolo toate cele patru ferestre erau deschise, cu excepţia ultimei, una îngustă, de lângă jgheab, care-i de altfel fereastra de la W.C.

— Îţi aminteşti bine?

— Da, perfect.

Suda, pentru siguranţă, îl mai întrebă ceva, un lucru pe care de altfel îl cunoştea.

— La ce etaj sunt cabinele actorilor?

— La al doilea, se miră Čiž de neştiinţa lui.

— Atunci multe mulţumiri...

— Mai e ceva?

Suda zâmbi:

— Nu, îmi ajunge!

37. Cu răbdarea treci marea

Pe masă fumegau acum patru cafele, dat fiind că mai aveau un oaspete.

Suda, František şi plutonierul Halík erau la a doua cafea, scurt timp după prima, ceea ce precis că dăunează inimii, dar în schimb ajută creierului, după douăzeci şi patru de ore de muncă neîntreruptă. Pe František începuse să-l doară capul la tâmple şi la ceafă, dar când îl vedea pe bătrânul Suda cu ce aer firesc îşi învinge oboseala, se ruşina că e atât de puţin rezistent şi avea senzaţia că-i mai bătrân decât el cu cel puţin cincizeci de ani. Suda era bine dispus, zâmbea celor din jur şi lăsa impresia că i-ar fi totul clar, până în cele mai mici amănunte.

— Pot să servesc o bomboană? îl întrebă pe cel de al patrulea interlocutor. Am impresia că în ultima vreme ai încetat să mai oferi bomboane...

Tarantík, plin de amabilitate, scoase punguţa din buzunar. Suda luă prima bomboană care îi veni la îndemână, dar o puse pe masă în faţa sa, fără s-o desfacă din hârtic. Tarantík oferi bomboane şi lui František şi Halík, dar fără succes.

František tuşi nerăbdător. Discuţia asta i se părea o pierdere de timp inutilă. Era convins că acum ar fi trebuit să-l ia la întrebări pe Vilém Ajm, silindu-l să-şi recunoască vina.

Suda, parcă ştiind că asta îl irită pe František, încetă deodată să se mai grăbească. Luă bomboana şi se jucă cu ea, fără însă s-o desfacă din hârtie.

— Ai fost destul de des oaspetele nostru, domnule Tarantík, dar de astă dată nu-i vorba de un interogatoriu. Te-am chemat să fii prezent la dezbaterile noastre numai pentru a ne ajuta să înţelegem just psihologia asasinului. Ai un deosebit simţ pentru logica gândirii umane, am văzut asta mai înainte. În felul meu, apreciez această calitate a dumitale.

Tarantík obiectă cu modestie:

— Mă supraapreciaţi...

— Să lăsăm la o parte modestia exagerată şi să ne apropiem de subiect. I-am telefonat soţiei să-mi gătească ochiuri cu linte, deoarece voi veni acasă la cină. Aşadar, să ne grăbim. Colaborarea dumitale, Tarantík, mi-o imaginez în felul următor: la început am să încerc... cu ajutorul tău – şi Suda îl privi pe František – şi cu ajutorul tovarăşului Halík să repetăm şi să clasificăm cele petrecute azi, ieri şi în zilele precedente. De fiecare dată când o să ţi se pară că e mai probabilă o altă posibilitate decât cea indicată de mine, am să te rog, domnule Tarantík, să spui imediat NU. Ne-am înţeles?

Tarantík înălţă neîncrezător din umeri.

— Am să încerc.

— Să spui însă numai da sau nu.

— Da, zise, prefăcându-se că ia jocul în serios.

— Să începem cu sfârşitul, cu încercarea de sinucidere a lui Ajm. Decurg de aici, cred, două concluzii. După prima, fapta lui Ajm s-ar putea califica drept recunoaşterea asasinării lui Jan Faltys şi cazul e încheiat. Dar să admitem şi o a doua posibilitate, la care o să subscrii probabil şi dumneata.

— Da.

— Înţeleg, Vilém Ajm e prietenul dumitale şi nu poţi

crede în vinovăţia lui. Să admitem prin urmare şi o a doua posibilitate şi anume că între omorârea lui Faltys şi încercarea de sinucidere a lui Ajm nu e o legătură directă, că pe Ajm l-au lăsat nervii fie sub avalanşa de false învinuiri, fie de teama răspunderii care i-a picat pe neaşteptate în cap, mă refer la moştenirea hamletiană.

František nu avea poftă să-şi piardă vremea cu poveşti naive ca asta şi, fără să-i facă prea mare bucurie lui Suda, interveni în discuţie:

— Dar Peer Gynt? Dar sârma de pe masă? Dar fraza subliniată? Asta nu înseamnă nimic?

— Da, fu de acord Tarantík şi după un scurt răgaz de gândire adăugă: încep să am şi eu îndoieli...

— Îndoieli? Cu privire la ce? se întoarse Suda brusc spre el.

— Aşa... de fapt nici nu ştiu, totul e destul de ciudat...

Tarantík fu completat de František:

— Am pentru asta o singură explicaţie: ori sinuciderea lui Ajm înseamnă recunoaşterea faptei, ori...

— Ori? întrebă plin de interes Tarantík.

— ...ori n-a fost o sinucidere.

Suda îl privi lung şi în tăcere pe František, care se simţi stânjenit. Nu era sigur dacă nu cumva îl ia drept nebun şi aproape că se temea să-l întrebe.

În locul lui, îl întrebă Tarantík care nu pricepuse sensul vorbelor lui František.

— Dar atunci ce este? De n-ar fi venit Vorlícek şi n-am fi încercat să-l ţinem amândoi pe Ajm, ce s-ar fi ales de el acum? O băltoacă de sânge în curte.

Suda învârtea bomboana şi zâmbea.

— Cred că în felul acesta ne apropiem de miezul

lucrurilor. Ajm n-avea într-adevăr niciun motiv să-şi recunoască vina, pentru că nu el l-a omorât. Suda se întoarse spre František. Amândoi ştim doar, din declaraţia lui Robert Roch, că scrisoarea din casa lui Faltys n-a fost adusă de Ajm. Tu începi să ai îndoieli, eu însă n-am niciun motiv să nu cred. Pentru Roch o minciună nu putea să aibă decât consecinţe neplăcute şi faptul acesta e hotărâtor. Înseamnă că Ajm e în afară de orice bănuială şi că povestea cu scrisoarea, cu chemarea telefonică din timpul nopţii şi cu vizita din dimineaţa următoare au fost puse la cale anume pentru el, cu scopul de a îndrepta asupra lui toate bănuielile. Şi ar fi reuşit, dacă n-ar fi fost Zvonokosy şi pasiunea lui Roch pentru cărţi umoristice.

— N-am ştiut asta, zise cu voce scăzută Tarantík.

— Da, m-am gândit că nu ştii... Asasinul, pentru siguranţă, n-a plecat ultimul. L-a trimis înapoi pe arhitectul Kálecký să-şi ia mănuşile. Desigur că exista riscul ca plicul să fie văzut, dar pericolul acesta era minim, deoarece toţi îl zoreau pe Kálecký. Făptaşul a contat că plicul nu va atrage atenţia nimănui dacă-l va aşeza pe masă exact înainte de a pleca. Şi nici nu trebuia să folosească mănuşi, putea să-l apuce, să zicem... cu batista, nu-i aşa? În seara aceea aveai guturai, nu? Cel puţin aşa ai declarat. Doi din cei trei care ar fi putut să vadă plicul, nu l-au văzut, aşa cum a şi presupus. Mă refer la Ajm şi Kálecký. Doar Roch l-a văzut, dar asasinul nu se aştepta ca acesta să vină acasă la Faltys.

Frantisèk însă nu voia să renunţe la bănuielile sale împotriva lui Ajm.

— Asasinul ar fi trebuit de asemenea să fie convins că doamna Faltys nu va intra în odaia aceea şi că nici

Faltys nu se va întoarce acasă.

— Exact, încuviinţă Suda, asta înseamnă că era la curent cu situaţia menajului Faltys. În ceea ce priveşte întoarcerea lui Faltys, asupra acestei posibilităţi putea să-şi exercite încă influenţa, deoarece a plecat împreună cu Faltys şi ceilalţi la chef „La Mecenás”.

— N-am făcut chef, am discutat la un pahar de vin, îl corectă Tarantík.

— Bine, să încercăm acum, continuă Suda, să trecem în revistă toate persoanele care au fost acasă la Faltys şi pe urmă la discuţia aceea la un pahar de vin de la „Mecenás”. Unii sunt suspectaţi în legătură cu scrisoarea de pe masa lui Faltys, alţii din cauza telefonului.

— Care telefon?

— Cineva l-a sunat pe Ajm şi l-a invitat a doua zi la Faltys, dar acela n-a fost Faltys. În afară de dumneata, au mai fost acolo: Zbyněk Čiž, arhitectul Kálecký, două femei: Irena Škáloudová şi Olga Vágnerová şi secretarul literar Vorlícek, care multă vreme n-a intrat în discuţie, pentru că în ziua crimei, după informaţiile iniţiale, nu fusese în studiourile televiziunii. Pe urmă, s-a descoperit că nu era adevărat, că a fost prezent chiar pe platou, deşi doar pentru scurt timp. Iar acum s-a nimerit să fie de faţă şi la încercarea de sinucidere a lui Ajm. Deocamdată, pe Vorlíček l-aş lăsa mai departe pe lista suspecţilor şi l-aş şterge mai curând pe regizorul Glanc. Până acum, nu s-a dovedit că ar fi părăsit cabina de comandă în timpul pauzei sau după pauză, în timpul emisiei. Prin urmare, nu ar fi putut ajunge la cablu şi la fire.

— Da, de acord.

— De Kálecký v-aţi despărţit în faţa casei, aşa că

nu ar fi putut să-l sune pe Ajm, care a afirmat că a auzit la telefon *Mambo Cucu* şi câteva cuvinte referitoare la Frac şi la plată. Am mai aflat că s-a întors la doamna Faltys şi, întrucât a sosit la ea puţin după ora unsprezece, nu a putut pleca, probabil, înainte de miezul nopţii. Doamna Faltys are, desigur, destule discuri, dar nu şlagăre şi nici *Mambo Cucu.* De aceea, se pare că nu e nici arhitectul Kálecký. Eu l-aş şterge de pe listă, sunteţi de acord?

— Nu, răspunse Tarantík după o scurtă şovăială.

— Bine, o să ne întoarcem la el mai târziu, să continuăm. La „Mecenás” vă aştepta Emil Hák. Ar fi putut să-l sune pe Ajm înainte de miezul nopţii, dar n-a fost acasă la Faltys, aşa că nu a putut lăsa acolo scrisoarea. Pentru asta ar fi avut nevoie de un ajutor. Ne-am gândit şi la asta, în mod concret la domnişoara Vágnerová, dar pe urmă am exclus această posibilitate. Într-o acţiune atât de rafinată nu putea fi angrenată decât o singură mare inteligenţă. Pe Hák l-aş tăia de pe listă, de acord?

— Da.

— Vágnerová şi Škáloudová nu intră în discuţie, pentru că pe Ajm l-a chemat la telefon o voce de bărbat. N-a recunoscut, e drept, vocea lui Faltys, dar ar fi trebuit să recunoască o voce de femeie. Faltys avea o voce destul de răguşită, glasul lui căpătase în ultima vreme intonaţiile vocii lui Stěpánek, care se imită greu.

— Eu le-aş şterge pe amândouă, spuse Tarantík înainte ca Suda să-l întrebe.

— Bun. Ne-a mai rămas Zbyněk Čiž. În treburile de regie i se supuneau toţi. Ar fi putut să o realizeze în aşa fel încât să slujească cât mai bine ţelurilor lui. Avea un dinte împotriva lui Faltys încă din anii

studenţiei, aşa că totul se leagă până la un punct, un fleac: n-a fost de faţă la sinuciderea lui Ajm...

— Asta nu-i un fapt hotărâtor, zâmbi pentru a doua oară Tarantík, de data asta mai puţin sigur de sine.

— Puţin mai înainte s-a spus: ori trebuie să însemne că Ajm a recunoscut, ori... – făcu o scurtă pauză – ori n-a fost sinucidere.

— Dar atunci ce-a fost?

— O tentativă nereuşită.

— Nu cumva o tentativă de omor?

— Nu, nu cred că a fost o tentativă de asasinat, mai curând a fost o încercare de a forţa organele miliţiei să vadă ceva ce era clar ca lacrima încă de mai înainte şi asupra căruia, din motive necunoscute, continuau să mediteze, în loc să înceapă să acţioneze. Totul era doar o problemă de răbdare şi nerăbdare, o problemă a nervilor, în primul rând. Cineva a încercat să ne convingă, pe mine, pe František şi pe Honza Halík că asasinul este Ajm. Poate că nu eşti de acord cu mine, domnule Tarantík, dar am să repet ordinea faptelor, cel puţin aşa cum o văd eu. În timp ce Ajm, la bufet, se simţea mahmur la gândul lui *Hamlet,* cineva a intrat în cabina lui, a pus pe măsuţă cartea cu rândurile subliniate, a introdus în ea firul de sârmă, a deschis fereastra, a tras scaunul lângă ea şi pe urmă a plecat. În felul ăsta, scena sinuciderii a fost pregătită mai înainte ca actorul principal să intre în ea.

Tarantík zâmbea într-una şi aceasta provoca o impresie de nefiresc.

— Nu înţeleg ce vă conduce la o asemenea ipoteză.

— Înainte de a intra dumneata şi Vorlíček, Ajm a fost singur în cabină, dar de prea puţin timp ca să poată aranja lucrurile aşa cum au fost găsite

ulterior... şi de altfel fereastra era deschisă de mai înainte. Era deschisă în momentul în care Čiž şi Glanc se întorceau din curte şi l-au întâlnit pe Ajm jos, în capul scărilor, şi imediat după aceea, pe dumneata.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Doar că asasinul lui Jan Faltys este Vorlíček. Suda îi înapoie lui Tarantík bomboana nedesfăcută şi adăugă: Vorlíček sau dumneata.

— Eu?

Suda nu-i mai răspunse lui Tarantík, pentru că în acel moment intră grăbit în încăpere dr. Strouhal.

— Pe platou totul e pregătit pentru reconstituire, cum îi spuneţi dumneavoastră. Strouhal vorbea atât de amabil, încât era chiar puţin neplăcut.

— N-aş vrea să vă zoresc, tovarăşi, dar înţelegeţi că avem program de emisie în toate cele şapte zile ale săptămânii şi nu putem ţine blocat platoul atât de mult. Şi ca să transmitem mereu câte un film, nu mai merge, ne-ar lua telespectatorii la goana. Exigenţa, tovarăşi, este un factor esenţial în socialism...

— Mai aveţi puţină răbdare, îl întrerupse Suda. Ştiţi, cu răbdarea...

Tarantík încetă să mai zâmbească. Ştia al cui va fi sfârşitul.

38. Îşi cunoaşte fiecare locul?

Problema era, prin urmare, rezolvată, misterul dezlegat şi făptaşul găsit. Nu făcuse încă mărturisiri directe, dar declaraţia plutea în aer. Coborâră cu toţii pe platoul de emisie, la parter. Tarantík tăcea, reflecta la situaţia lui şi de aceea tresări violent şi speriat când Suda îi atinse cotul.

— Îmi mai aminteşti de prinsoarea noastră, domnule Tarantík? Spuneai că-l vei cunoaşte pe asasin cu o jumătate de oră înaintea noastră... acum ce spui?

Tarantík tăcu.

— E timpul să ne-o spui, nu zău, fără glumă, zise Suda folosind zicala preferată a lui Tarantík. Adăugă apoi cu un aer serios: Peste câteva minute, îl vor cunoaşte toţi pe asasin.

Tarantík nu răspunse nici acum.

— Ştiu chiar şi pentru ce a făcut-o şi din ce cauză avea nevoie asasinul de un public de două milioane de oameni... dar asta o ştii şi dumneata, domnule Tarantík, nu-i aşa?

Tarantík tăcu şi de astă dată.

Pe platou, totul era pregătit pentru reconstituirea finală a cazului. Camerele de luat vederi, aparatura de sunet asemănătoare unei spânzurători, decorul, actorii şi personalul tehnic – totul era la locul lui, în acelaşi loc în care se aflau la fatala emisiune. Pentru cele două milioane de telespectatori din faţa micului ecran, rula, desigur, încă un film, de data asta unul

argentinian. Aici însă, pe platou, putea să înceapă reluarea emisiunii de ieri.

— N-ai să te superi, domnule Tarantík, dacă n-o să jucăm toată piesa dumitale?

— Toată n-am s-o văd, cred, niciodată, zâmbi el cu amărăciune, acum aş da să circule printre cunoscuţi acele treizeci şi cinci de exemplare şapirografiate, ca cel puţin să citească ceea ce nu vor vedea niciodată...

— Spuneaţi că n-aveţi multe... cunoştinţe, remarcă František şi fu el însuşi surprins să se audă vorbindu-i ca unui bolnav, fără severitatea şi animozitatea dinainte. Dacă ar fi fost sincer, ar fi trebuit să recunoască faptul că-i era puţintel milă de Tarantík.

Suda înţelegea simţămintele lui František. Le avusese şi el la vremea lui, la începutul carierei, când se aflase pentru prima dată faţă în faţă cu asasinul, deasupra căruia plutea mâna destinului şi care, de aceea, nu mai era periculos. În asemenea clipe, mila lua locul urii justificate. Suda ştia asta şi, pentru a-l ajuta pe František să-şi depăşească această stare de spirit neplăcută, i se adresă lui Tarantík cu voce aspră şi ironică:

— Să fiu în locul dumitale, n-aş mai pleca la Viena. Oricum, la cererea noastră, te-ar trimite ramburs.

— N-am vrut să mă opresc la Viena, doar în tranzit, mi-am plătit drumul până în Bulgaria, răspunse Tarantík, doar ca să zică ceva. Plecarea de luni într-o săptămână...

— Poţi să înapoiezi biletul să nu se piardă degeaba.

În Tarantík crescu simţământul propriei sale inutilităţi: resemnarea jucătorului care a pierdut totul şi nu mai are nicio piesă de 20 bani ca să continue jocul. Lucrurile se desfăşurau fără intervenţia lui, apropiindu-se de sfârşit: sfârşitul său.

Suda se adresă celorlalţi, dându-le explicaţii. Voia să reconstituie scena hotărâtoare din emisiunea de ieri, începând de la pauză până în momentul crimei. Pe platou trebuiau să rămână doar cei care fuseseră şi ieri, dar nu numai atât, trebuiau ca toţi să-şi amintească exact locul unde stătuseră.

Arhitectul Kálecký se simţea stăpân pe situaţie şi nu-şi reţinu o remarcă ironică:

— Ne jucăm de-a copiii, nu?... Ora nouă a venit, omul negru...

Suda nu polemiză cu el. Înţelegea cât de mare trebuie să fie tensiunea nervoasă a tuturor celor care aşteptau pe platou dezlegarea finală a acestui caz. Trecuseră doar douăzeci şi patru de ore de când Suda le spusese de la obraz că unul din ei este asasinul. Acum sosise momentul când avea să fie rostită în public şi cea de-a doua parte a frazei, cea concretă, care va cuprinde şi numele asasinului.

— Am nevoie de un voluntar, ceru Suda, de cineva care să ia locul lui Faltys în fotoliu...

Se oferi Tarantík, deşi trebuia să ştie că oferta lui va fi refuzată. František nu-l înţelegea. De ce nu făcuse mărturisiri complete încă mai de mult, de ce îşi prelungea agonia, doar totul avea alura jocului de-a pisica cu şoarecele. Sau mai spera poate?

Tarantík ştia că nu mai poate spera, că totul e hotărât definitiv şi totuşi, într-un colţişor al sufletului, spera cu laşitate că poate se înşală, că nu se va întâmpla lucrul de care se teme atât, că degetul denunţător va arăta pe altcineva, pe oricare altul, îi era perfect indiferent.

Suda respinse, bineînţeles, oferta lui Tarantík. Nu, domnule Tarantík, în această reprezentaţie am nevoie de dumneata ca de Tarantík... încearcă să fii pentru

un moment dumneata însuţi, dacă reuşeşti.

Pentru rolul lui Jan Faltys, fu ales până la urmă bărbosul Vorlíček. Adamec se făcu că îl leagă de fotoliu, pentru a da cât mai exact iluzia reprezentaţiei din ziua precedentă.

— Dar fără fire, vă rog, le atrase atenţia în glumă, dar speriat totuşi, Vorlíček. Gândiţi-vă, oameni buni, că sărbătoresc azi aniversarea unei zile de la naşterea fiului meu, aşa că fie-vă milă de mine!

În rest erau toţi, chiar şi palidul Vilém Ajm. Se ţinea deoparte şi se gândea că toată comedia asta cu reconstituirea este înscenată doar pentru el şi i se părea crud din partea lor. L-au considerat de la bun început asasinul şi acum sunt convinşi probabil de asta. Îl aşezaseră pe locul său, care se afla în colţul covorului roşu, între fotoliu şi poliţa cu cactuşi. Ceilalţi îşi ocupară şi ei locurile pe care stătuseră atunci, şi Suda dădu semnalul de începere.

Prima replică după pauză o avea Emil Hák. Îşi drese glasul, se vedea că-i foarte nervos, mai nervos decât la premieră.

Că nu e bună moartea
O ştim chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit şi ei.

— Cine a spus asta? întrebă omul din fotoliu, de data asta prin gura secretarului literar Vorlíček.

Hák îi răspunse tot cu o întrebare:

— Când? Atunci? În vechea Grecie?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Aprindeţi lumina! continuă Vorlíček în rolul lui

Faltys. Mă doare capul.

— Lumina nu foloseşte, se auzi glasul Irenei Škáloudová, vă dau mai bine un antinevralgic!

Vorlíček însă continuă să insiste.

— Aprindeţi lumina!

Rosti astfel şi ultimul cuvânt spus de Faltys.

— Stop! Suda încheie jocul. Rămâneţi toţi pe locurile dumneavoastră!

Maras şi Kejř se aflau lângă camerele lor, fiecare din ei cu câte doi asistenţi. Hankvic şi Brdečka priveau totul de sus, de pe rampa de iluminare, iar Zbyněk Čiž şi operatorul principal Pangrác şedeau la măsuţele de lângă monitor având la urechi căşti care îi puneau în legătură cu Glanc, din cabina de comandă.

Spaţiul scenic era format din trei pereţi, al patrulea era liber, astfel încât camerele de luat vederi şi aparatura de sunet să se poată mişca în voie. În interiorul camerei, cel mai aproape de fotoliul lui Faltys, în care şedea acum Vorlíček, se afla în acel moment Ajm, la stânga lui era Hák, lângă fereastră Jindřiška şi, aproape de uşă, Irena Škáloudová şi Pláteník. Ceilalţi urmăreau jocul lor dinspre partea unde trebuia să se afle al patrulea perete. Doar de aici se putea privi scena.

În spatele camerei lui Kejř stătea arhitectul Kálecký şi, ceva mai departe de el, Roch şi Olga Vágnerová; între el şi Čiž, aflat lângă monitor, în calea luminii mai stătea şi recuzitorul Adamec. Cel mai departe de scenă, în spatele tuturor, se sprijinea de perete Tarantík. În dosul lui se mai afla doar o draperie purpurie şi o oglindă veneţiană, pregătite încă de pe acum pentru momentul de poezie ce trebuia să se transmită în duminica aceea. Suda se întoarse spre

el, întrebându-l mirat:

— De ce stai aşa departe? Din acel loc, nu poţi vedea ce se petrece pe scenă...

— Ştiam încă de la repetiţii cum joacă fiecare... Şi de la generală...

Suda îl întrerupse:

— Îmi amintesc că la primul interogatoriu ne-ai declarat că stăteai lângă uşă... şi doar în spatele dumitale nu se află nicio uşă. De altfel, se poate stabili şi după imprimarea pe telerecording din care parte intri în obiectivul camerei; dacă va fi nevoie putem să proiectăm filmul...

Tarantík însă păru că-şi aminteşte deodată.

— Da, aveţi dreptate, stăteam lângă uşă. Aici, lângă draperie, mă aflam în timpul repetiţiei generale. Am făcut o mică confuzie. Asta-i soarta autorului să stea undeva, într-un colţişor, şi nu sub privirile oamenilor, să nu încurce locul şi să-şi asculte de zece sau cincisprezece ori propriile sale cuvinte. De fiecare dată te aştepţi ca cineva să se bâlbâie sau să spună ce nu-i în text...

— Eşti, într-adevăr, sigur de locul în care stai acum? întrebă, cu un zâmbet uşor, Suda, atunci când Tarantík trecu de la draperie la uşă.

— De ce puneţi mereu întrebarea asta absurdă? Ce importanţă are? Tarantík era din ce în ce mai nervos. Până şi celorlalţi iritarea lui începu să li se pară suspectă. Mai bine întrebaţi cine nu-l avea la inimă pe Faltys? Cui îi stătea în cale Faltys?

— Motivul crimei nu l-a constituit nicio clipă Jan Faltys.

Cuvintele fuseseră rostite încet, dar avură asupra tuturor efectul unui tunet, provocară zarvă şi nelinişte. Lui Tarantík îi sunau mereu în urechi, şi le

repeta mereu în gând, cuprins de groază. Din acea clipă îşi dădu seama că totu-i zadarnic. Cu toate acestea, încercă să schiţeze un zâmbet, dar rezultatul fu doar o jalnică grimasă.

— Glumiţi?

— Nu, Tarantík, şi dumneata ştii prea bine că nu. Credeţi că a fost nevoie de multă vreme până ce am înţeles despre ce era vorba în acest caz? Era absolut indiferent cine va sta în acest fotoliu şi va fi ucis. Putea să fie la fel de bine Štepánek sau Werich. Asasinului îi trebuia numai un eveniment senzaţional pentru două milioane de spectatori... un eveniment despre care să se vorbească. Azi se vorbeşte despre noi la posturile de radio Luxemburg, Stuttgart şi Dumnezeu ştie la care încă, mâine se va scrie despre noi în ziare. Fiecare foiţă din Occident îşi are aici corespondentul său, iar acesta a născocit şi unele detalii care nici măcar nu s-au întâmplat...

Se va scrie despre noi, despre fiecare dintre noi, şi despre dumneata, Tarantík. Să ajungi în gura oamenilor poate însemna pentru cineva sfârşitul, pentru altcineva începutul, nu-i aşa? Dumneata ai devenit un autor despre care se ştie, se vorbeşte...

Tarantík se împotrivi violent:

— Pe mine să nu mă amestecaţi în treaba asta! Pe mine nu m-a interesat niciodată politica...

— Ştiu, politica nu, repetă Suda după el, numai că nici pe asasin nu l-a interesat... şi pe el îl interesa altceva, banii, senzaţionalul... Moartea pe ecranele televizoarelor! Prima piesă poliţistă cu o crimă adevărată! Cine-i asasinul? Milioane de oameni l-au văzut, dar nimeni nu-l cunoaşte! O premieră sub semnul unei morţi misterioase! Din aceste împrejurări senzaţionale se pot stoarce bani frumoşi. Nu însă la

noi, ci în alte părţi. Ai spus-o singur. Dar nu-i de loc uşor. Trebuie să înfrunţi concurenţa serialelor cu gangsteri, cu cazuri morbide despre psihopaţi, cu istorioare pornografice şi cu pseudoarta de varieteu a domnului Klein, cel care imprimă trupuri goale de femei pe cearşafuri, „creând” astfel tablouri în ritm de jazz. Înţeleg foarte bine că era nevoie să vii cu ceva nou, cu ceva ce încă n-a mai fost... şi pe urmă totul ar fi fost doar chestie de reclamă... *Story of five Murderers, L’histoire des cinq meurtriers, Die Sache für fünf Morder...* placate la fiecare colţ, înserări în ziare, reclame la Cinema şi onorarii... în dolari şi în franci. De ce e nevoie acolo ca să ai succes? Să-ţi lansezi numele pe piaţă. În ziare. În titlurile de pe prima pagină, să se vorbească despre tine, să te faci cunoscut.

— Tot ceea ce spuneţi e, desigur, interesant, dar încă nu mi-aţi oferit nicio dovadă, obiectă Tarantík apăsând pe cuvinte, gâtuit de emoţie.

Suda plecă afirmativ bărbia.

— Încă nu. Dar lipseşte foarte puţin, ar fi de-ajuns să găsim locul în care ai stat dumneata... şi unde se afla asasinul.

— Vorbiţi de două locuri?...

— Nu. De unul.

— Despre care?

— Ei, tocmai asta e! Despre care... răspunse zâmbind Suda la întrebarea tăioasă a lui Tarantík.

— Lângă uşă nu se afla nimeni, vorbi pe neaşteptate recuziterul Adamec.

Tarantík se chirci, situaţia devenea din ce în ce mai neplăcută pentru el.

Adamec continuă:

— N-ar trebui s-o spun, pentru că e la mijloc prima,

dar am avut o scăpare. Cum mă uitam eu aşa, să-i văd pe actori jucând, totul mergea ca pe roate, când deodată am simţit că-mi stă inima în loc. Lipsea scrumiera de pe masă. M-am dus fuga s-o aduc, e una pe coridor, pe măsuţa telefonului. I-am dat-o domnului Hák, care nu era în imagine, s-o pună pe masă...

— Pot confirma, se auzi vocea lui Hák, tovarăşul Adamec mi-a cerut, într-adevăr, să pun pe neobservate scrumiera pe masă. Dar dacă era sau nu cineva lângă uşă, asta n-aş putea s-o afirm...

Aşteptau răspunsul lui Tarantík, dar el tăcea, nu se mai apăra, ci doar în virtutea inerţiei, colinda mai departe platoul, pentru a se opri lângă practicabilul din spatele camerei lui Kejř.

Suda îl urmărea cu un zâmbet de neîncredere.

— Aşadar, povestea cu draperia n-a fost adevărată. Nici cea cu uşa. Dar dacă o să-şi amintească cineva că nici lângă practicabil n-a fost nimeni, ce-ai să spui atunci?

Tarantík îşi şterse, tăcut, sudoarea de pe frunte. În locul lui, vorbi operatorul Kejř.

— Mă îndoiesc că aţi stat acolo, domnule Tarantík, uitaţi-vă numai la umbra pe care o lăsaţi pe peretele decorului. V-am fi gonit demult, puteţi face orice, dar nu să staţi în calea luminii...

Şi Tarantík fu nevoit să-şi caute alt loc. Purtarea lui începea să fie comică. Îşi dădea seama că toţi îl privesc numai pe el. Ştia că fiecare pas îl apropie de capcana în care avea să fie prins.

Suda nu-l lăsă în pace:

— Domnule Tarantík, se pare că nu-ţi mai aminteşti unde ai stat! N-ai vrut să fii în ochii oamenilor, dar ai exagerat puţin. Nu te-a văzut nimeni, nicăieri, unde ai

fi putut sta?... Vino, am să te ajut...

Îi zâmbi şi, luându-l de cot, îl duse spre mijlocul scenei.

— Încearcă să te sui în firida aceea triunghiulară dintre decoruri, acolo precis n-o să te observe nimeni, e poate singurul loc din tot platoul unde puteai să stai fără să fii văzut, nu-i aşa?... Şi chiar acolo ai şi fost.

Tarantík tăcea şi nu se mişca din loc. În spatele lui se afla o deschizătură îngustă între doi pereţi de decor, prin care s-ar fi putut strecura fără greutate. Ultimul loc unde se putea retrage. Nu i-ar fi schimbat însă cu nimic soarta, pentru că acest ultim loc era şi capcana lui.

— Întoarce-te, Tarantík!... Ce-i la piciorul dumitale? Tarantík se uită în jos.

Pe duşumea se întindea cablul cu cele două sârme legate de el.

Nu mai avea rost să nege şi nici să mai adauge sau să explice ceva. Tarantík tăcea, pentru că nu-i mai rămăsese nimic altceva decât tăcerea.

František, cu un sentiment de vină, îşi dădu seama că l-a suspectat pe Tarantík în decursul anchetei, în clipa hotărâtoare s-a lăsat înşelat de el şi şi-a însuşit exact acel mod de a judeca lucrurile pe care asasinul intenţionase să-l impună organelor anchetatoare. Să nu fi fost Suda, probabil că şi acum s-ar fi străduit să-l facă pe Vilém Ajm să recunoască tentativa de sinucidere şi, ca atare, vina de a-l fi ucis pe Jan Faltys. Stătea în picioare şi tăcea.

Tăceau şi ceilalţi. Încă nu le venea să creadă că toată acea avalanşă de suspiciune care atârnase deasupra capetelor lor s-a prăbuşit şi că nu mai au de ce să se teamă.

František se întoarse spre Suda:

— Să-l chemăm pe Zákrejs? Desigur că aşteaptă veşti de la noi.

Suda plecă capul şi îşi trecu palma peste obrazul obosit. Voia să doarmă şi ştia dinainte că are să doarmă bine.

— Ascultă, Tarantík, pentru noul roman poliţist, trebuit să găsim acum un alt autor, nu zău, fără glumă... nu ştii vreunul?

SFÂRŞIT